

Co-funded by
the European Union

Youthpass

РАЗГОРНУТА ПРА МОЛАДЗЕВЫ ПАШПАРТ YOUTHPASS

ПРАКТЫЧНЫЯ ПАРАДЫ І ДЗЕЙНЫЯ МЕТАДЫ АТРЫМАННЯ
НАЙБОЛЬШАЙ ВЫГАДЫ АД YOUTHPASS

Бясplatна спампаваць дадзеную публікацыю тут:
www.SALTO-YOUTH.net/YouthpassUnfolded/

РАЗГОРНУТА ПРА МОЛАДЗЕВЫ ПАШПАРТ YOUTHPASS

ПРАКТЫЧНЫЯ ПАРАДЫ І ДЗЕЙНЫЯ МЕТАДЫ АТРЫМАННЯ НАЙБОЛЬШАЙ ВЫГАДЫ АД YOUTHPASS

Гэты дакумент не абавязкова адлюстроўвае афіцыйныя погляды Еўрапейскай камісіі, рэсурсных цэнтраў SALTO, Jugend für Europa або арганізацыяў, якія супрацоўнічаюць з імі.

SALTO-МОЛАДЗЬ АЗНАЧАЕ...

...‘Падтрымка і пашырання магчымасці для навучання і прафесійнай падрыхтоўкі ў рамках праграмы “Erasmus+ “Моладзь”’.

Рэсурсны цэнтр Трэнінгаў і Супрацоўніцтва SALTO SALTO T&C у Германіі канцэнтруецца на дзвюх асноўных сферах. Ён узаемадзейнічае з Еўрапейскай камісіяй і нацыянальнымі агенцтвамі ў рэалізацыі і распрацоўцы Еўрапейскай стратэгіі прафесійнай падрыхтоўкі, а таксама падтрымлівае развіццё Моладзевага пашпарту Youthpass – стратэгіі прызнання неформальнага навучання і моладзевай валанцёрскай працы.

www.SALTO-YOUTH.net/TrainingAndCooperation/

Рэсурсны цэнтр інклюзіўнасці і разнастайнасці SALTO I&D (у Фландрыі, Бельгія) працуе з Еўрапейскай камісіяй, каб далучаць маладых людзей з меншымі магчымасцямі да праграмаў Erasmus+ “Моладзь” і Еўрапейскага корпусу салідарнасці.

www.SALTO-YOUTH.net/Inclusion/

Цэнтры SALTO прапануюць наступныя рэсурсы:

- навучальныя курсы па канкрэтных тэмах і для канкрэтных мэтавых групаў
- метады і інструменты ў навучанні і працы з моладдзю для падтрымкі міжнародных праектаў
- практычныя і матывацыйныя публікацыі для міжнародных праектаў
- актуальную інфармацыю па тэмах прызнання і інклюзіўнасці
- агляд трэнераў і рэсурсных працаўнікоў у моладзевай сферы
- яднанне зацікаўленых бакоў для паспяховай рэалізацыі адпаведных стратэгіяў.

ЗМЕСТ

Уводзіны - Практычныя падыходы да Youthpass	6	Інструменты для асаблівых патрэбаў	51
Гэты дапаможнік пра...	8	Частка II - Інструменты і метады Youthpass	52
Працэс Youthpass	9	1. Навучальная майстэрня	56
Спосабы і інструменты	10	2. 8 кампетэнцыяў Youthpass	58
Частка I – Працэс Youthpass	11	3. Што такое Youthpass?	60
Папярэдняя падрыхтоўка да працэсу YouthPass	12	4. Баранчык Шон - не бляць!	64
Спазнаць сябе як навучэнца	14	5. Астравы Youthpass	66
Спазнаць сябе як фасілітатара ў навучанні	14	6. Бартавы журнал	72
Ведаць сваю мэтавую групу	15	7. Інтэрв'ю пра досвед навучання	76
Ведаць свае канцэпцыі ды інструменты	16	8. Мора пазнання	82
Абуджэнне запалу да навучання	17	9. Журнал навучання	84
Як тут дзейнічаць	18	10. Навучыцца жангляваць	88
Усведамленне важнасці навучання сярод моладзі	20	11. Мой сімвал, маё навучанне	90
Кіраванне навучаннем і яго планаванне	23	12. Чаму вы сёння навучыліся?	92
Асяродкі падтрымкі і развівальных сеткі	25	13. Калаж свайго навучання	94
Асэнсаванне навучальнага працэсу	27	14. Фотакоміксы	96
Выяўленне і дакументаванне вынікаў навучання	31	15. Франкенштайн-рэфлексія пра навучанне	100
Апісанне вынікаў навучання для сертыфікату Youthpass	35	16. Інтэрв'ю пра экстрым-квэст	102
Роля фасілітатара ў навучанні	41	17. Мандала навучэнцаў	106
Забяспечыць доказы інклюзіўнасці ў працэсе Youthpass	46	18. Запал да навучання: апытанне на аснове пазітыўнай ацэнкі	112
Была б воля, спосаб знойдзецца	47	19. Як вы ставіцеся да навучання?	116
Справіцца з выклікамі забеспячэння інклюзіўнасці	48	20. Уласнае ўспрыманне самакіраванага навучання	118
Перавагі ад інклюзіўнасці	48	Спасылкі	120
Спрыяць інклюзіўнасці	49	Звесткі пра ўкладальнікаў	122
Метады і дадатковыя захады	50		
Стратэгіі скафолдынгу (узмацненне з дапамогай рыштаванняў)	50		
	51		

УВОДЗІНЫ - ПРАКТЫЧНЫЯ ПАДЫХОДЫ ДА YOUTHPASS

Youthpass - гэта стратэгія прызнання і валідацыі нефармальнага навучання ў рамках праектаў Erasmus+ “Моладзь” і Еўрапейскага корпусу салідарнасці.

Моладзевы пашпарт Youthpass быў уведзены ў 2007 годзе і стаў азначаць нашмат больш, чым звычайны сертыфікат удзелу. Ён апісвае новыя навыкі і веды, здабытыя ўдзельнікам дзякуючы ўдзелу ў моладзевым праекце. “Працэс Моладзевага пашпарту Youthpass”

падтрымлівае адукацыйныя працэсы, якія суправаджаюць дзейнасць у рамках працы з моладдзю, і падкрэслівае адукацыйны патэнцыял такіх праектаў.

“Навучыцца ўменню вучыцца” - вельмі важная кампетэнцыя ў сучасным грамадстве. Усведамленне адкрытасці на навучанне дазваляе маладым людзям і моладзевым працаўнікам накіроўваць працэсы навучання ў жаданае рэчышча. Моладзевы пашпарт Youthpass - гэта інструмент для моладзевых працаўнікоў і моладзевых лідараў, як вы, каб зрабіць бачнай каштоўнасць вашай працы. У той жа час ён спрыяе будучай кар’еры і асабістым перспектывам маладых людзей, з якімі вы працуеце.

- Шырэйшыя ўводзіны ў гэтыя пытанні ад старонкі 11 і далей.

Youthpass уздымае важныя пытанні: Як вы, будучы моладзевым працаўніком, заахвочваеце да навучання ўдзельнікаў вашых праектаў, не забіраючы ў іх усю радасць? Ці Вам трэба па-іншаму падтрымліваць гэты працэс навучання, калі вы працуеце з маладымі людзьмі з меншымі магчымасцямі? Калі так, як вы можаце зрабіць працэдуру Youthpass больш “інклюзіўнай”?

- Больш пра інклюзіўнасць ад старонкі 46 і далей.

Рэсурсы Трэнінгаў і Супрацоўніцтва SALTO T&C паспяхова распрацаваў і запусціў тэхнічны інструментар для Моладзевага пашпарту Youthpass (www.youthpass.eu). Цяпер SALTO надае значна больш увагі адукацыйнай падтрымцы карыстальнікаў Youthpass. Па ўсёй Еўропе створаныя розныя метады, якія спрыяюць асэнсаванню навучання і падтрымліваюць “працэс Моладзевага пашпарту Youthpass”.

- Гл. нізку метадаў, практыкаванняў і інструментаў ад старонкі 52 і далей.

“Разгорнута пра Моладзевы пашпарт YouthPass” апісвае працэс Youthpass і дапамагае моладзевым працаўнікам і моладзевым лідарам, як вы, вызначыць сваю ролю ў ім. Ён прапануе выбар метадаў, якія палягчаюць розныя этапы працэдур, ад усведамлення навучання ў цэлым, да падтрымкі маладых людзей у апісанні іх навучання для атрымання Моладзевага пашпарту Youthpass. Дадзены дапаможнік надае асаблівую ўвагу шэрагу розных мэтавых групаў, якія могуць сутыкнуцца з перашкодамі падчас працэсу.

- Натхняйцеся ідэямі з розных метадаў, адмыслова адаптаваных для канкрэтных групаў.

“Разгорнута пра Моладзевы пашпарт Youthpass” - гэта сумеснае выданне рэсурснага цэнтру Трэнінгаў і Супрацоўніцтва SALTO і рэсурснага цэнтру Цэнтру інклюзіўнасці і разнастайнасці SALTO, апублікаванае ў супрацоўніцтве з JUGEND für Europa, нямецкім нацыянальным агенцтвам праграмы Erasmus+ “Моладзь”, і Еўрапейскім корпусам салідарнасці.

ПРА ШТО ГЭТЫ ДАПАМОЖНІК

Дадзены дапаможнік прысвечаны двум рэчам: “працэсу Моладзевага пашпарту Youthpass”, а таксама метадам і інструментам, якія дазваляюць яго рэалізоўваць.

Буклет скіраваны да ўсіх, хто ўдзельнічае ў спрыянні працэсу навучання моладзі ў рамках сваёй працоўнай дзейнасці сярод моладзі: ментараў, моладзевых працаўнікоў/лідараў, коўчаў і трэнераў.

Ад моманту ўвядзення Моладзевага пашпарту Youthpass у 2007 годзе ў якасці інструменту прызнання ў моладзевых праграмах ЕС шматлікія моладзевыя працаўнікі працавалі над пошукам новых спосабаў падтрымкі маладых людзей у іх навучанні. Моладзевы пашпарт Youthpass створаны, каб заахвоціць людзей думаць і абмяркоўваць навучанне як самастойную тэму.

- Чаму і як маладыя людзі навучаюцца ў рамках прафесійнай працы сярод моладзі?
- Як мы можам паспрыяць гэтаму?
- Як мы можам распазнаць навучанне?
- Як мы можам дакументаваць гэтае навучанне?
- Як іншыя бачаць вынік усёй гэтай выдатнай працы?

Настаў час падвесці вынікі разважанняў і абмеркаванняў усіх узятых пытанняў, і, магчыма, нават прапанаваць некаторыя адказы.

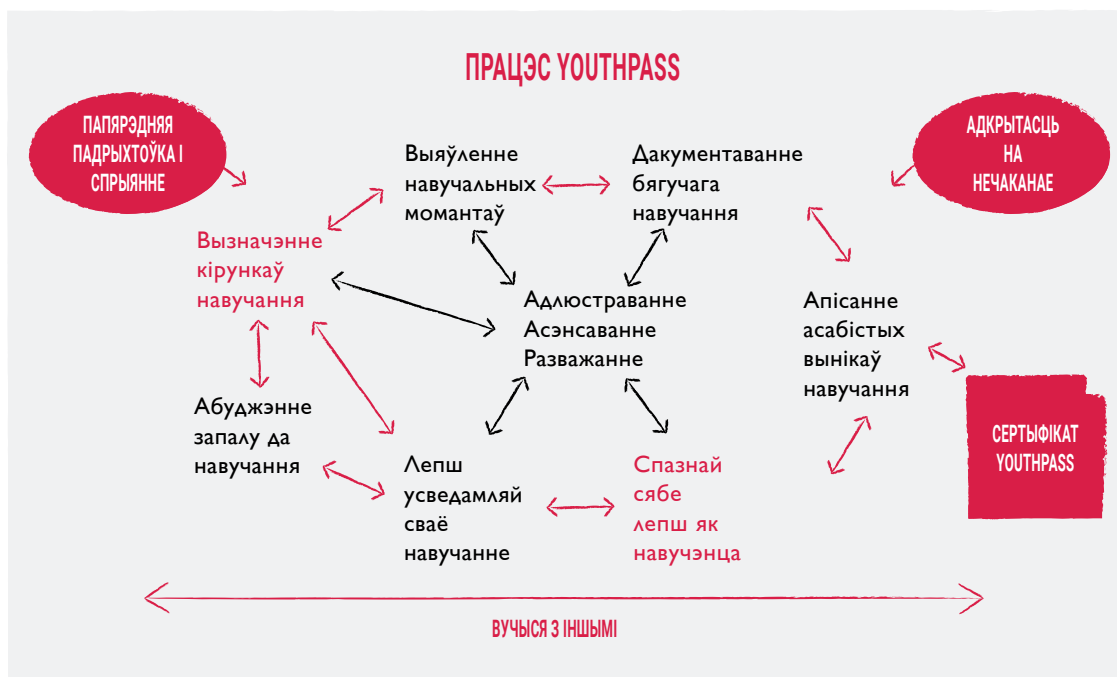
Гэта менавіта тое, што дадзены дапаможнік імкнецца зрабіць: з аднаго боку, спрабуючы апісаць так званы “працэс Моладзевага пашпарту Youthpass” як падыход да навучання і разумення таго, як гэта можа быць рэалізаваным; з другога боку, даючы метады і інструменты, якія былі распрацаваныя за апошнія некалькі гадоў, каб спрыяць навучанню ў розных абшарах рэалізацыі праграма.

ПРАЦЭС YOUTHPASS

“Моладзевы пашпарт Youthpass - гэта больш, чым сертыфікат”. Вы часта будзеце чытаць і чуць гэтую фразу, калі вам будуць знаёміць з Youthpass. Вам будуць расказваць пра “працэс Моладзевага пашпарту Youthpass”, які ставіць навучанне ў цэнтры ўвагі. Але што мы маем на ўвазе, калі гаворым пра працэс Youthpass? Ці мы маем на ўвазе адно і тое ж?

У першай частцы дадзенага дапаможніка вы знойдзеце апісанне працэсу Youthpass, які выглядае прыкладна так:

Розныя раздзелы пабудаваныя паводле гэтай схемы ад пачатку да канца. У якасці адпраўной кропкі мы ўзялі графік моладзевага праекту, пачынаючы ад падрыхтоўкі і да апошняга моманту ўручэння сертыфікатаў Моладзевага пашпарту Youthpass

ПРА ШТО ГЭТЫ ДАПАМОЖНІК...

- як падрыхтавацца да навучання,
- як стаць больш свядомым уласнага навучання,
- як можна спланаваць сваё навучанне, у чым
- важнасць асэнсавання,
- як ідэнтыфікаваць і дакументаваць сваё навучанне,
- што ўсё гэта азначае для ролі фасілітатара,
- варта па-рознаму падыходзіць да інклюзіўных групаў ці не...

МЕТАДЫ І ІНСТРУМЕНТЫ

Як ты можаш усё гэта ажыццявіць? Што на практыцы азначае працэс Моладзевага пашпарту Youthpass? Другая частка дапаможніка (старонка 52) прадстаўляе метады ды інструменты, звязаныя з рознымі этапамі працэсу Моладзевага пашпарту Youthpass. Мы прапануем метады для розных відаў дзейнасці (моладзевыя абмены, валанцёрская дзейнасць, дзейнасць па спрыянні грамадзянскаму ўдзелу моладзі, прафесійная падрыхтоўка і г.д.) і збалансавана выкарыстоўваем розныя тыпы метадаў: індывідуальныя, групавыя, творчыя, пісьмовыя і г.д.

- Мы таксама пазначылі, якая фаза працэсу Моладзевага пашпарту Youthpass найбольш падыходзіць для кожнага метаду.

Метады, практыкаванні і інструменты, прадстаўленыя ў гэтым буклеце, былі часткова сабраныя і распрацаваныя падчас семінару па інструментах і метадах Youthpass (Берлін, лістапад 2010 г.) групай людзей, цесна звязаных з развіццём Youthpass за апошнія некалькі гадоў. Некаторыя метады ўзятыя ад іншых практыкаў у гэтай сферы, якія шукаюць больш інавацыйныя спосабы працы з Youthpass.

Жадаем вам добрага і натхняльнага чытання!

**ЧАСТКА I -
ПРАЦЭС МОЛАДЗЕВАГА ПАШПАРТУ YOUTHPASS**

ПАПЯРЭДНЯЯ ПАДРЫХТОЎКА ДА ПРАЦЭСУ YOUTHPASS

Абазнаны той, хто ведае іншых, а мудры той, хто ведае сябе. Лао-цзы

Безумоўна, нефармальная адукацыя гэта не выступ на сцэне, і тое ж самае тычыцца працэсу Youthpass. Аднак, будучы моладзевым працаўніком/трэнерам/ментарам/коўчам, перад пачаткам працэсу Youthpass з моладдзю ў вашым праекце ўсё яшчэ трэба правесці пэўную “папярэднюю падрыхтоўку”.

Настаў час сустрэцца з самім сабой, разабрацца са сваімі перакананнямі і сумневамі, перагледзець свой падыход і праверыць свой інструментар. Гэта ёсць момант для паглыбленай асэнсаванасці сябе як навучэнца, як фасілітатара навучання, а таксама вашага стаўлення да рэалізацыі Youthpass на практыцы. Вам гэта можа падацца філасофскім ці нават рэлігійным, але вельмі важна дасягнуць пэўнага ўзроўню яснасці

і гатоўнасці садзейнічаць працэсу Youthpass ды дапамагаць удзельнікам/валанцёрам у атрыманні максімальнай карысці ад яго.

Працэс Youthpass - гэта не толькі пару крокаў, якія вядуць да сертыфікату Моладзевага пашпарту Youthpass. Гэта значна больш! Гэта каштоўны асабісты і адукацыйны досвед. Ён дае маладым людзям магчымасць вучыцца цягам усяго жыцця - стаць упэўненым у сабе і зацікавіцца ўласным развіццём па-за межамі бягучага моладзевага абмену, прафесійнага трэнінгу, мерапрыемства па спрыянні грамадзянскаму ўдзелу моладзі або валанцёрскага праекту.

Працэс Youthpass - гэта не толькі збор па кавалачках элементаў навучання, атрыманых у выніку адукацыйнай дзейнасці, ды іх прыгожае ўкладанне ў частцы самаацэньвання і сертыфікату

Youthpass. Ён мае значна большы патэнцыял. Гэта “метады дзеяння”, які дапамагае маладым людзям узяць сваё навучанне ва ўласныя рукі і развіваць жадааны набор асэнсаваных пазіцыяў і навыкаў.

Адно з самых магутных уменняў - гэта «навучыцца вучыцца» (гл. малюнак ніжэй). Дзякуючы працэсу Youthpass, навучанне становіцца больш бачным і мэтанакіраваным, а не толькі базавым працэсам.

Што гэта ўсё азначае для вашай папярэдняй падрыхтоўкі?
Прапануем вам задумацца над чатырма кірункамі:

- Спазнаць сябе як навучэнца
- Спазнаць сябе як фасілітатара ў навучанні
- Ведаць сваю мэтавую групу
- Ведаць свае метады ды інструменты

СПАЗНАЦЬ СЯБЕ ЯК НАВУЧЭНЦА

Калі мы гаворым пра “навучанне” і “навучанне ўменню вучыцца”, адзін цікавы аспект заключаецца ў тым, што моладзевыя працаўнікі/трэнеры/ментары, акрамя таго, што з’яўляюцца “арганізатарамі навучання”, таксама самі з’яўляюцца навучэнцамі. Гэта можа быць адным з вашых лепшых рэсурсаў пры працы ў рамках працэсу Youthpass. Калі вы лепш ведаеце сябе як навучэнца, вам будзе лягчэй спрыяць навучанню іншых (з улікам таго, што розныя людзі па-рознаму вучацца ад вас).

СПАЗНАЦЬ СЯБЕ ЯК ФАСІЛІТАРА У НАВУЧАННІ

Развіццё “навучання ўменню вучыцца” сярод вашых удзельнікаў/валанцёраў ставіць пытанні пра вашу ролю ў гэтым працэсе. Калі гаворка ідзе пра прадстаўленне моладзі магчымасці даведацца з досведу, што значыць быць незалежным і самастойным навучэнцам (тым самым развіваючы “ўменне вучыцца”), якім павінен быць ваш падыход і стаўленне, каб такі працэс меў месца?

- Гл. больш падрабязную інфармацыю пра ролю фасілітара на старонцы 41.

ПЫТАННІ ДЛЯ РЭФЛЕКСІІ

- Як мне лепш вучыцца?
- Ці я захапляюся навучаннем?
- Што мне дапамагае ў працэсе навучання?
- Што перашкаджае мне ў навучанні?
- Наколькі я бачу сябе навучэнцам на працягу ўсяго жыцця?

ПЫТАННІ ДЛЯ РЭФЛЕКСІІ

- Якая мая тэорыя адносна таго, як адбываецца навучанне?
- Ці я падыходжу да навучання як да шопінгу? Або як да нечага іншага?
- Хто адказвае за навучанне моладзі?
- Як я магу стварыць належныя ўмовы для навучання?
- Якое мае разуменне “навучання ўменню вучыцца”?
- Што гэта значыць для маёй ролі фасілітара ў навучанні?

ВЕДАЦЬ СВАЮ МЭТАВУЮ ГРУПУ

У неформальнай адукацыі або ў спрыянні працэсу Youthpass у якасці фасілітатара няма адзінага, універсальнага рашэння, якое б пасавала кожнаму. Працэс павінен быць спланаваны з дакладным улікам рэаліяў, чаканняў і выклікаў вашай мэтавай групы. Адрозна ад вас, маладыя людзі, з якімі вы працуеце, могуць не разглядаць працэс Youthpass як навучальную прыгоду.

Па сутнасці, працэс Youthpass павінен пашыраць магчымасці маладых людзей, абапіраючыся на іх моцныя бакі і здольнасці, дапамагаючы тым самым павысіць іх самаацэнку як навучэнцаў. Гэта можа быць надзвычай важна, калі вы працуеце з маладымі людзьмі з меншымі магчымасцямі.

ПЫТАННІ ДЛЯ РЭФЛЕКСІІ

- Якія базавыя характарыстыкі ў маёй мэтавай групы?
- Ці ведаю я што-небудзь пра іх досвед навучання?
- Ці будуць яны ў захапленні ад працэсу Youthpass?
- Ці ў мяне ёсць нейкія забабоны наконт іх здольнасцяў?
- Ці мне трэба аказваць ім узмоцненую падтрымку ў гэтым працэсе?
- Ці я магу зрабіць уводзіны ў працэс Youthpass перад пачаткам навучання?

ВЕДАЦЬ СВАЕ МЕТАДЫ ДЫ ІНСТРУМЕНТЫ

Нарэшце, моладзевыя працаўнікі/трэнеры/ментары павінны мець магчымасць спалучыць свет тэорыяў і палітыкі навучання са светам моладзі. Яны павінны быць у курсе апошніх распрацоўвак што да палітыкі навучання і знайсці адпаведныя спосабы прадставіць іх маладым людзям. Іншымі словамі, моладзевыя працаўнікі павінны быць здольнымі апераваць «закуліснай мовай» палітыкаў і даследчыкаў і трансфармаваць яе ў «мову сцэны» пры працы з моладдзю.

І апошняе, але, безумоўна, не менш важнае, стаўленне моладзевага працаўніка да працэсу Youthpass чыніць велізарны ўплыў на тое, як ён рэалізуецца на практыцы з маладымі ўдзельнікамі/валанцёрамі.

ПЫТАННІ ДЛЯ РЭФЛЕКСІІ

- Ці я ведаю, як з'явіўся Моладзевы пашпарт Youthpass?
- Як развіваюцца ключавыя кампетэнцыі для навучання на працягу ўсяго жыцця?
- Наколькі добра я ведаю пра значэнне Youthpass?
- Наколькі я магу ўвесці гэтыя паняцці прыязным для моладзі спосабам?
- Якія інструменты я магу выкарыстоўваць на розных этапах працэсу Youthpass для гэтай мэтавай групы?
- Наколькі я сапраўды перакананы, што працэс Youthpass - гэта пашырэнне магчымасцяў для моладзі?

ЗВЯЗАНЫЯ ІНСТРУМЕНТЫ

- ⑦ Інтэрв'ю пра досвед навучання (старонка 76)
- ⑬ Калаж свайго навучання (старонка 94)
- ⑳ Уласнае ўспрыманне самакіраванага навучання (старонка 118)

АБУДЖЭННЕ ЗАПАЛУ ДА НАВУЧАННЯ

Навучанне адбываецца значна прасцей,
калі вы настроены на гэта

Ёсць шмат розных прычын, па якіх маладыя людзі ўдзельнічаюць у моладзевых праектах - чаму яны далучаюцца да моладзевага абмену, падаюць заяўку на прафесійны трэнінг або праводзяць год на валанцёрскім праекце. Некаторыя з прычын: пацешна пабавіць час, падарожнічаць, рабіць свой унёсак у грамадства, сустрэцца з іншымі маладымі людзьмі, атрымліваць нейкі жыццёвы досвед, кідаць выклік сабе і, магчыма, навучыцца чамусьці новаму.

Аднак, калі іх спытаць: “Чым ты захапляешся?”, дык пасля хвіліны здзіўлення і здранцвення яны далі б такія адказы: хатнімі жывёламі, музыкай, паэзіяй, вандроўкамі, спортам... Было б даволі незвычайна, калі б нехта сказаў: “Я захапляюся навучаннем”. У той жа час гэта застаецца адной з самых вялікіх

мараў усіх адукатараў (у тым ліку моладзевых працаўнікоў/трэнераў/ментараў) - працаваць з апантанымі, цалкам уцягнутымі і актыўнымі навучэнцамі. Аднак, чамусьці падаецца, што запал і навучанне жывуць у двух розных сусветах. На жаль, часта бывае, што гэты падзел існуе ад часоў фармальнай школьнай адукацыі.

Больш за тое, некаторыя маладыя людзі былі амаль літаральна траўмаваныя сістэмай фармальнай адукацыі. Яны выйшлі са школы, не пабачыўшы там прасторы, дзе прапаноўваюцца разнастайныя навучальныя метады. Іх упэўненасць у сабе часта характарызуецца такімі фразамі, як: “У мяне не атрымліваецца вучыцца”. Для іншых, навучанне можа падацца нуднай, цяжкай і пакутлівай справай. Яны ўспрымаюць навучанне як штосьці

загэдзя і дакладна вызначанае іншымі людзьмі з уладнымі пазіцыямі і дзе прадугледжваюцца стрэсавыя сітуацыі пры ацэнцы паспяховасці, што ажыццяўляецца тымі ж самымі людзьмі з уладнымі пазіцыямі. Сапраўды, адукацыя часта пераплецена з удадай, што можа прывесці да вывучанай бездапаможнасці ў кантэксце навучання. Таму не дзіўна, што слова “навучанне” не выкліча станоўчых эмоцыяў і велізарнага запалу сярод удзельнікаў/валанцёраў на самым пачатку вашага праекту.

У той жа час гэта таксама і выдатная **МАГЧЫМАСЦЬ!**

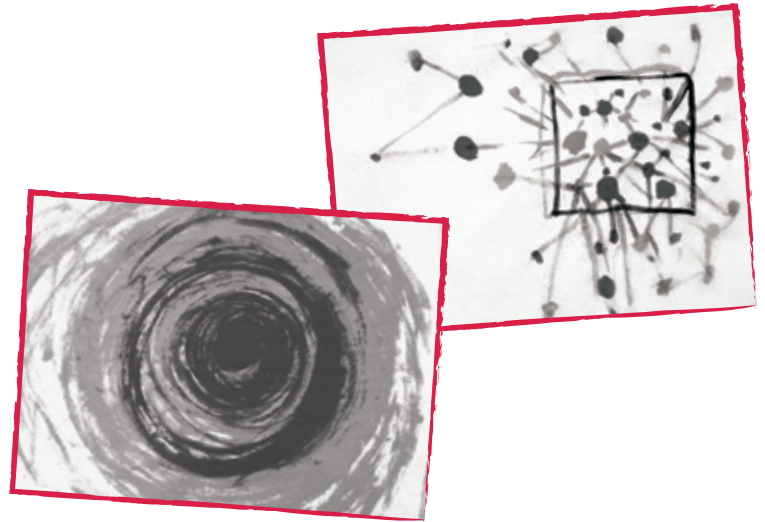
Каб адкінуць такія негатыўныя прыпушчэнні, у пачатку працэсу Youthpass вы можаце разгледзець магчымасць увядзення навучання ў парадак дня ў сэнсоўнай, дынамічнай і змястоўнай форме. Мэта гульні - пашырыць магчымасці ўдзельнікаў/валанцёраў і выклікаць іх запал да навучання і развіцця, а не наадварот. Нефармальна адукацыя мае патэнцыял даць маладым людзям “карэктавальны досвед навучання”, пачуццё надзеі і пацехі як часткі навучання, што спрычыняецца да новай упэўненасці ў сабе і натхнёнага ўдзелу ў працэсе свайго навучання. Наагул, гэта спрыяе індывідуальнай гатоўнасці да навучання цягам усяго жыцця.

ЯК ТУТ ДЗЕЙНІЧАЦЬ

- Падтрымлівайце ўзгодненасць паміж знешняй і ўнутранай педагогікай; іншымі словамі, узгодненасць паміж тым, што вы кажаце, і тым, што вы робіце: выразна кажыце пра свой адукацыйны падыход і стварайце магчымасць для іншага досведу навучання.
- Даводзьце думку, што навучанне можа быць прышпільным і што яно можа адбывацца парознаму. Пераконвайце маладых людзей, што навучанне з’яўляецца найбольш эфектыўным, калі яно арганізаванае імі самімі на свой капыл. Навучанне можа ажыццяўляцца толькі навучэнцам (іншыя могуць толькі падтрымліваць працэс і забяспечваць добрае асяроддзе для навучання). Такім чынам, навучанне мае значэнне ў жыцці маладога чалавека.
- Заахвочвайце сваіх навучэнцаў браць на сябе адказнасць за ўласнае навучанне, крок за крокам. Майце на ўвазе, што самакіраванае навучанне можа быць магутным, але і вельмі запужвальным момантам на старце працэсу.
- Забяспечвайце адрозны досвед навучання і паразважайце над гэтым. Як сказаў адзін з маіх калегаў-трэнераў: “Праз некалькі гадоў удзельнікі, напэўна, забудуцца, што мы рабілі, але яны запомняць, як мы гэта рабілі”.
- Засяродзьцеся на моцных баках маладых людзей і паспяховым досведзе навучання. Папрасіце ўдзельнікаў сваёй праграмы паразважаць над момантам у сваім жыцці, калі яны чамусьці навучыліся з запалам і заангажаваннем. Папрасіце іх у парах падзяліцца досведам і

абмеркаваць свой запал да навучання. Вы таксама можаце папрасіць іх адлюстраваць на малюнку свой запал (гл. малюнкi ніжэй). Гэта дапаможа ім выявіць свае моцныя бакі як навучэнцаў.

- Таксама паглядзіце на метады 18 - Запал да навучання: апытанне на аснове пазітыўнай ацэнкі (старонка 110).
- Разбярыце навучальныя ўстаноўкі праз практыкаванне. У некаторых кантэкстах (напрыклад, на прафесійным трэнінгу) можна паставіць пад сумнеў прыпушчэнні наконт навучання з дапамогай практыкавання на выбар пазіцыі або аналагічнай дзейнасці.
- Вы можаце выкарыстоўваць метады 19 - Як вы ставіцеся да навучання? (старонка 114).
- Паказвайце перавагі навучання ўменню вучыцца і бесперапыннага навучання ў нашым зменлівым свеце, а таксама наступствы адсутнасці заангажавання. Учорашнія рашэнні не заўсёды адпавядаюць сучаснаму свету, і здольнасць накіроўваць уласнае навучанне становіцца неабходнай умовай для асабістага развіцця і працаўладкавання.

- Будзьце запаленыя навучаннем і самі працэсам Youthpass. Запал перадаецца іншым, гэтак таксама як і яго адсутнасць. Калі вы самі не запаленыя справай навучання, цяжка запальваць іншых. Але хочам удакладніць: гаворка ідзе не пра «продаж Youthpass»; гаворка ідзе пра глыбокую веру і перакананне ў вартасці бесперапыннага навучання і неформальнай адукацыі.

ЗВ'ЯЗАНЫЯ ІНСТРУМЕНТЫ

- ⑥ Бартавы журнал (старонка 72)
- ⑩ Навучыцца жангляваць (старонка 88)
- ⑭ Фотакоміксы (старонка 96)
- ⑯ Інтэрв'ю пра экстрым-квэст (старонка 102)
- ⑱ Запал да навучання: апытанне на аснове пазітыўнай ацэнкі (старонка 112)
- ⑲ Як вы ставіцеся да навучання? (старонка 116)

УСВЕДАМЛЕННЕ ВАЖНАСЦІ НАВУЧАННЯ СЯРОД МОЛАДЗІ

Вы з'яўляецеся прадуктам свайго навучання. Усяму, што вы ведаеце, усяму, што вы можаце зрабіць, і ўсяму, у што вы верыце, вы навучыліся. (Пітэр Хані)

Цікавы парадокс: мы праводзім большую частку жыцця ў навучанні, свядомым ці несвядомым. Часам мы думаем (або ад нас просяць падумаць) пра тое, што мы даведаліся, але мы рэдка думаем пра тое, як мы вучымся. Вельмі часта мы не ўсведамляем працэс навучання, бо, як правіла, ставім навучанне на "аўтапілот". Аднак павышэнне абазнанасці пра свае ўласныя працэсы навучання з'яўляецца адным з краевугольных камянёў развіцця ўмення "навучыцца вучыцца".

Ідэя тут у тым, што чым больш мы абазнаныя пра навучанне...

- тым больш эфектыўна мы можам вызначаць і накіроўваць сваё навучанне;
- тым больш дакладна мы можам вызначыць нашы патрэбы ў навучанні;
- тым больш асэнсавана мы выбіраем шляхі навучання, якія нам больш падабаюцца, і
- тым больш мы бяром пад кантроль уласны працэс навучання.

Такім чынам, разуменне працэсаў уласнага навучання - адна з галоўных задачаў у працэсе Youthpass. Наступныя пытанні могуць накіроўваць вас і маладых людзей у гэтым працэсе спасціжэння навучання:

ПЫТАННІ ДЛЯ РЭФЛЕКСІІ

- Як мне больш падабаецца вучыцца?
- Які мой стыль навучання?
- Якую ролю граюць пачуцці ў маім навучанні?
- Як я матывую сябе вучыцца?
- Як я магу сабатаваць сваё навучанне?
- Як я рэагую на перашкоды і выклікі?
- Як я бачу ролю іншых людзей у маім навучанні?
- Якія навучальныя асяродкі, метады і інструменты навучання дапамагаюць мне вучыцца?
- Як я магу пашырыць свае спосабы навучання?

НЕКАТОРЫЯ МЕТАДЫ АСЭНСАВАННЯ НАВУЧАННЯ

Існуе мноства розных спосабаў і метадаў павышэння абазнанасці моладзі пра сваё навучанне. Мы пералічваем тут толькі некаторыя з іх, больш поўны спіс можна знайсці ў раздзеле “Інструментар” дадзенага дапаможніка (старонка 52).

Напрыклад, на моладзевым абмене або прафесійным трэнінгу вы маглі б разгледзець пытанне, каб стварыць вашым удзельнікам складаную навучальную сітуацыю (напрыклад, навучыцца, як жангляваць, або як зрабіць зорку ніньдзя з арыгамі, або як танчыць сальсу і г.д.), пасля якой рэфлексія была б сканцэнтраванай на спазнанні “сябе як навучэнца”, выкарыстоўваючы некаторыя з пытанняў з папярэдняй старонкі. У валанцёрскім праекце можна выкарыстоўваць рэальную жыццёвую сітуацыю валанцёра для рэфлексіі па тых жа пытаннях.

→ **Гл. інструмент 10 - Навучыцца жангляваць (старонка 88).**

Апытальнікі адносна стыляў навучання таксама заахвочваюць рэфлексію. Гэтыя інструменты

могуць быць цікавымі матэрыяламі, каб паўплываць на самаўспрыманне ўдзельніка/валанцёра і паразважаць у катэгорыях улюблёных і слабаразвітых прэферэнцыяў навучання. Гэта можа быць выкарыстана ў якасці асновы для далейшага планавання навучання.

Аднак будзьце асцярожнымі, каб не звяртаць празмернай увагі да вынікаў анкетавання. Яны даюць толькі ўказанне на тое, дзе знаходзяцца магчымыя чыннікі развіцця. Стылі навучання не з’яўляюцца статычнымі і не перадаюцца ў спадчыну, як знакі гараскопу. Больш за тое, некаторыя з нядаўніх крытыкаў адзначаюць, што “спрошчаныя прыпушчэнні пра стылі навучання людзей могуць уводзіць у зман. Навучальныя адрозненні існуюць не паміж людзьмі, а хутчэй паміж кантэкстамі, і яны выходзяць далёка за рамкі мадальнасці зместу: яны залежаць ад асобы навучэнца і яго цяперашняга стану розуму і настрою, узроўню знясілення, часу, зместу, адукатара, узаемадачыненняў і ўзроўню даверу паміж суб’ектамі, навакольнага асяроддзя, прамоўленых і невыказаных чаканняў і шмат якіх іншых і таксама актуальных аспектаў” (UNIQUE Network, 2010).

Іншы варыянт - паглядзець на досвед навучання, які ўжо маюць маладыя людзі. Падзяліце ўдзельнікаў на пары і дайце ім набор навадных пытанняў, каб яны маглі правесці адзін з адным інтэрв'ю пра досвед навучання. Маладыя людзі могуць абменьвацца асабістымі гісторыямі навучання і разам вывучаць свае прэферэнцыі і моцныя бакі.

→ **Далейшае тлумачэнне - гл. метад 7: Інтэрв'ю пра досвед навучання (старонка 76).**

Для некаторых удзельнікаў можа быць вельмі карысна звязаць свой досвед з нейкай тэорыяй навучання (напрыклад, мадэль эксперыментальнага навучання), якая можа стаць асновай для рэфлексіі на конт працэсу навучання. Калі іх добра растлумачыць і звязаць з рэальным досведам, тэарэтычны падмурак можа забяспечыць дадатковае пачуццё ўпэўненасці і прыналежнасці працэсу навучання.

Нарэшце, вы можаце заахвочваць рэфлексію, выкарыстоўваючы набор малюнкаў (напрыклад, выразаных з часопісаў або выдрукаваных з інтэрнэту). Папрасіце маладых людзей выбраць карцінку, якая найлепшым чынам прадстаўляе іх як навучэнцаў, і падзяліцца ёю з іншымі ўдзельнікамі або з ментарам. Разам разгледзьце, што кажа вам выява пра якасці і моцныя бакі асобы, і як яны могуць быць выкарыстаныя ў працэсе навучання ў рамках праекту.

ЗВЯЗАНЫЯ ІНСТРУМЕНТЫ

- ① **Фабрыка навучання (старонка 56)**
- ④ **Баранчык Шон - не бляць! (старонка 64)**
- ⑦ **Інтэрв'ю пра досвед навучання (старонка 76)**
- ⑧ **Мора пазнання (старонка 82)**
- ⑩ **Навучыцца жангляваць (старонка 88)**
- ⑬ **Калаж свайго навучання (старонка 94)**
- ⑭ **Фотакоміксы (старонка 96)**
- ⑱ **Запал да навучання: апытанне на аснове пазітыўнай ацэнкі (старонка 112)**
- ⑳ **Уласнае ўспрыманне самакіраванага навучання (старонка 118)**

КІРАВАННЕ НАВУЧАННЕМ І ЯГО ПЛАНАВАННЕ

Планаваць або не планаваць: вось у чым пытанне.

Навучанне можа быць актыўным або рэактыўным, самакіраваным або спантанным. Аднак, калі казаць пра ўменне “навучыцца вучыцца”, яно можа быць як актыўным, так і пасіўным. Навучэнцы актыўна шукаюць магчымасці для навучання, і ў той жа час яны адкрытыя для навучання на жыццёвых падзеях, што адбываюцца з імі і вакол іх. І гэта асабліва актуальна ў кантэксце нефармальнай адукацыі ў моладзевай сферы. Акрамя вывучэння пэўнай тэмы, існуе мноства магчымасцяў для навучання ад групавых працэсаў і кантэксту, у якім адбываецца навучанне. Сапраўды, у выпадку моладзі нярэдка бывае, што ў рамках дзейнасці з адным наборам мэтаў і чаканняў адбываецца іх змена ў працэсе ды адкрываюцца іншыя магчымасці для навучання і новыя патрэбы ў яго рамках.

У самым пачатку праекту, пасля вывучэння захапленняў, прэферэнцыяў і моцных бакоў, настаў час падумаць пра навучальныя інтарэсы і патрэбах удзельнікаў. Трэба выразна данесці: менавіта ўдзельнікі адказваюць за гэты працэс. Асноўная ўвага павінна быць накіраваная на патрэбы моладзі ў навучанні, а не на патрэбы моладзевых працаўнікоў, трэнераў або арганізацыі.

Гэта магчымасць пазбавіцца ад пасіўнага падыходу да навучання і адукацыі. Пытанне гучыць так: “чаму павінны навучыцца ўдзельнікі і як адукатары могуць падтрымаць іх у гэтым”, а не ў “тым, што ўдзельнікі

і задзейнічаныя адукатары могуць даведацца з канкрэтнай дзейнасці”. Гэта яшчэ адзін важны і эфектыўны крок у прыняцці поўнай адказнасці за ўласнае навучанне.

Вызначэнне кірунку навучання забяспечвае неабходны фокус, які разам з запалам і захапленнем забяспечыць неабходны імпэт у працэсе навучання. Аднак вельмі важна, каб кірунак навучання быў заснаваны на моцных баках, а не толькі на недахопах і слабасцях.

Яшчэ адзін момант, які трэба ўлічваць, - гэта распрацоўка плану навучання разам з маладым чалавекам. Гэтае пытанне можа быць больш актуальным для доўгатэрміновай дзейнасці (напрыклад, валанцёрскі праект або доўгатэрміновыя прафесійныя трэнінгі). У якасці альтэрнатывы, вы можаце пашырыць план навучання на больш шырокую (бесперапынную) перспектыву, па-за межамі часу, выдаткаванага на канкрэтную дзейнасць. Майце на ўвазе, што некаторыя маладыя людзі амаль алергічна ставяцца да планавання і лічаць гэты падыход да навучання абмежавальным і штучным: яны сцвярджаюць, што спосаб мыслення ў катэгорыях “кіравання праектамі” не можа прымяняцца да навучання. Іншым жа людзям вельмі зручна і лёгка вызначаць мэты навучання і выкарыстоўваць табліцы для планавання свайго навучання. Чаму так адбываецца?

Даследаванні паказваюць, што існуюць індывідуальныя адрозненні ў тым, як людзі плануюць сваё развіццё (McKee, Boyatzis, Johnston, 2008). Паводле гэтага даследавання, існуе чатыры асноўныя стылі планавання:

- Мэтанакіраванае планаванне засяроджваецца на дасягненні канкрэтных мэтаў і вынікаў. Яно не заўсёды звязанае з пагоняй за марай або выкананнем місіі.
- Планаванне, арыентаванае на кірунак, вызначае агульны шлях, які трэба прайсці, не даючы асаблівых дэталей. Асноўнае тут - гэта глыбокае разуменне мэты і місіі і гатоўнасць быць гнуткімі ў дачыненні да канкрэтных мэтаў.
- У выпадку планавання, арыентаванага на дзеянне, размова ідзе не каб думаць пра далёкую будучыню, а каб жыць у асноўным у дадзены момант і падыходзіць да планавання як да пашырэння спісу канкрэтных задачаў або крокаў.
- Экзістэнцыйнае планаванне - гэта на самай справе «непланаванне», бо тут перавага аддаецца не таму, каб думаць пра будучыню ў якой-небудзь форме, а таму, каб жыць у экзістэнцыйнай сучаснасці; у гэтым выпадку, людзі больш засяроджаныя на тым, кім яны з'яўляюцца, а не на тым, кім яны могуць быць і чым яны могуць займацца.

Лепшае разуменне стыляў планавання павінна падрыхтаваць моладзевых працаўнікоў да прадстаўлення разнастайных інструментаў і магчымасцяў пры аказанні дапамогі ўдзельнікам у планаванні іх навучання. У канчатковым рахунку, сам малады чалавек павінен вырашаць, які падыход да планавання ён ці яна хоча выкарыстоўваць у працэсе свайго навучання.

Розныя метады і інструменты дазваляюць маладым людзям па-рознаму будаваць свае планы навучання. Некаторыя ўдзельнікі могуць быць не такімі добрымі, каб пакласці словы на паперу, але яны могуць быць больш здольнымі прадставіць свае планы навучання больш візуальным, мультымедычным або лічбавым спосабам. План навучання павінен быць захапляльным і прывабным для свайго стваральніка. Ён павінен быць захапляльным парадкам дня навучання, напоўненым радасцю адкрыцця, а не простым спісе ўзятых на сябе абавязкаў. Адным з падыходаў тут - гэта прапанова варыянтаў навучання ў адпаведнасці з навучальнымі прэферэнцыямі маладых людзей. Гэта забяспечыць больш лёгкую рэалізацыю плану і большае задавальненне ад працэсу навучання. Аднак некаторыя ўдзельнікі могуць наўмысна выбраць менш прывабны спосаб навучання як спосаб зматываваць сябе. Гэта таксама вельмі каштоўнае практыкаванне для самаразвіцця, каб стаць больш адказным і эфектыўным навучэнцам.

Нарэшце, калі думаць пра мэты, кірункі і планы навучання, важна адзначыць, што яны - гэта не тое, што навечна высякаецца на валунах. Яны часта мяняюцца ў працэсе навучання праз рост самасвядомасці і з'яўленне новых навучальных патрэбаў.

ЗВЯЗАНЫЯ ІНСТРУМЕНТЫ

- ③ Што такое Youthpass? (старонка 60)
- ⑨ Журнал навучання (старонка 84)
- ⑬ Інтэрв'ю пра экстрым-квэст (старонка 102)
- ⑰ Мандала навучэнцаў (старонка 106)

АСЯРОДКІ ПАДТРЫМКІ І РАЗВІВАЛЬНЫЯ СЕТКІ

Каб па-сапраўднаму ўбачыць сябе, трэба люстэрка

“Самакіраванае навучанне” можа няправільна ўспрымацца як нешта, што вы робіце самастойна, падчас самотнага падарожжа самаразвіцця. Гэта можа быць толькі часткова праўдай, бо размова ідзе пра індыўідуальны час і працу, але, у прынцыпе, нам патрэбныя іншыя, каб дапамагць нам у працэсе навучання. Добра, калі мы ўсвядомілі ўсе нашы патрэбы ў навучанні, вызначылі кірункі і распрацавалі планы навучання, але для таго, каб рэалізаваць іх practice, we need на практыцы,

нам трэба іншыя, каб суправаджаць нас на гэтым шляху. Навучанне адбываецца праз даверныя адносіны, у бяспечнай прасторы, дзе мы можам эксперыментавач, задаваць і атрымліваць шчырую зваротную сувязь. Магчыма, сацыяльныя канструктывісты мелі рацыю, калі казалі, што ўсё, што мы ведаем, актыўна канструявалася праз досвед і сацыяльнае ўзаемадзеянне з іншымі людзьмі.

Акрамя нас - моладзевых працаўнікоў/трэнераў/ментараў - маладыя людзі маюць патрэбу ў сваіх калегах-аднагодках, каб разам рухацца наперад у рамках працэсу Моладзевага пашпарту Youthpass. Іншыя маладыя людзі - гэта лютэрка, погляд звонку ў суправаджэнне працэсу самаўспрымання і самаацэнкі. Каб так адбывалася, маладым людзям патрэбна навучальнае асяроддзе, дзе існуе магчымасць для сумневаў і пытанняў, каб адказаць на якія яны (і іншыя ўдзельнікі) могуць атрымаць падтрымку, і дзе яны могуць паразважаць над працэсам навучання. У гэтым працэсе маладыя людзі развіваюць розныя сацыяльныя навыкі, такія як эмпатыя, супрацоўніцтва, актыўнае слуханне, самавыяўленне, самараскрыццё і г.д. Гэта таксама магчымасць стварэння сетак і развіцця “сацыяльнага капіталу”. У гэтым працэсе адным з ключавых элементаў з’яўляецца ўзаемнасць: выкарыстанне такіх сетак для ўзаемнага навучання і карысці.

У залежнасці ад тыпу дзейнасці, падтрымка навучання можа прымаць розныя фарматы: у моладзевых абменах і прафесійных трэнінгах можна стварыць сістэму навучання сяброў, навучальныя тройкі, рэфлексійныя групы і г.д. У валанцёрскіх праектах можна разгледзець магчымасць стварэння навучальнай сеткі сярод некалькіх валанцёраў або выкарыстоўваць асобаў з прымаючай арганізацыі ў якасці рэфэрэнтнай групы падчас працэсу навучання.

Вы нават можаце разгледзець магчымасць стаць блогерам пра працэс навучання, пісаць кароткія (і захапляльныя) гісторыі навучання і запрашаць больш шырокую супольнасць каментавачь і рэагаваць.

АСЭНСАВАННЕ НАВУЧАЛЬНАГА ПРАЦЭСУ

Паколькі недастаткова толькі рабіць

Часта сцвярджаецца, што мы шмат чаму вучымся праз досвед. Навучанне праз дзеянне. Іншымі словамі: чым больш мы робім, тым больш вучымся! Але ці сапраўды гэта так? Калі так, дык гэта азначала б, што ў нашых праектах найважнейшым элементам было б запланаваць як мага больш досведу для маладых людзей, якія бяруць у іх удзел. Але проста рабіць якісьці рэчы не абавязкова вядзе да навучання. Не менш важна асэнсаваць тое, што мы робім, і азірнуцца назад, каб пабачыць, як усё прайшло. Каб сапраўды чамусьці навучыцца, нам трэба прааналізаваць тое, што адбылося, пагаварыць з іншымі пра атрыманы досвед.

Рэфлексія, верагодна, з'яўляецца найважнейшым элементам навучання. Рэфлексія дае нам магчымасць ацаніць досвед і вырашыць, што ў будучыні мы можам зрабіць лепш ці інакш.

Навучанне праз рэфлексію вельмі натуральнае для людзей. Гэта тое, што адрознівае нас ад іншых істотаў на гэтай планеце. Жыццё сярэдняга кракадзіла не моцна змянілася цягам апошніх 400 гадоў. Людзі, з іншага боку, вядуць зусім іншае жыццё. У нас ёсць натуральная патрэба змяняцца, развівацца. Мы асэнсоўваем і паляпшаем рэчы.

У той жа час адукацыйная сістэма, якая суправаджае наша навучанне, а таксама навучанне моладзі, з якой мы працуем, на самай справе не заахвочвае нас задумацца пра сваё навучанне. У асноўным, за нас вырашаюць настаўнікі, ці мы чамусьці навучыліся, ці не. Нашае ўласная рэфлексія для гэтага не патрабуецца. Наша прыродная здольнасць да асэнсавання не выкарыстоўваецца для нашага навучання.

У працэсе Youthpass мы хочам, каб маладыя людзі самі прымалі рашэнні пра сваё навучанне і ўсведамлялі гэта. Мы павінны дапамагчы маладым людзям актывізаваць сваю здольнасць да рэфлексіі. Мы можам зрабіць гэта праз стварэнне прасторы для рэфлексіі ў нашых праграмах, а таксама прадстаўленне інструментаў і метадаў, што спрыяюць рэфлексіі.

ІНДЫВІДУАЛЬНАЯ РЭФЛЕКСІЯ, КРЫХУ САМОТНАЯ

Адзін са спосабаў асэнсаваць - пасядзець сам-насам і падумаць пра тое, што адбылося. Можна ўзяць асадку і занатаваць свае думкі. Для многіх маладых людзей гэта можа быць складанай задачай. Але шмат якія маладыя людзі любяць пісаць кожны дзень у сваіх нататніках або ў блогах. Можна знайсці пару валанцёраў, якія будуць запісваць увесь свой шчаслівы, складаны, захапляльны і сумны валанцёрскі досвед у прыватным дзённіку або дзятліца ім у сваім блогу. Таксама на прафесійных трэнінгах некаторым удзельнікам вельмі падабаецца, калі ім прапанаваць запаўняць штодзённы журнал, каб напрыканцы дня там адлюстроўваць свой досвед навучання.

→ **Апісанне інструменту 9, Журнал навучання (старонка 84).**

Калі раздаваць дзённікі або штодзённыя журналы, карысным будзе прапанаваць некаторыя навадныя пытанні, якія дапамогуць працэсу рэфлексіі. Заахвочванне да творчага выкарыстання такіх дзённікаў можа дапамагчы тым, хто не адчувае камфорту ў напісанні фразы ці гісторыяў. Шмат што можна выказаць малюнкамі, здымкамі і нават толькі адным словам. Навучальны блог дае магчымасць выкарыстоўваць музыку, кліпы, гукі і г.д. для абмену думкамі і пачуццямі.

Як ужо згадвалася, многія маладыя людзі палічаць штодзённае пісьмовае практыкаванне не "сваёй справай". Зрабіць такое практыкаванне больш прывабным для іх можа стаць цікавым выклікам і дапамагчы ім пераадолець гэты бар'ер.

→ **Калі вашы ўдзельнікі не любяць пісаць, вы можаце выкарыстоўваць некаторыя з найбольш прывабных інструментаў рэфлексіі, апісаных у Інструментары (старонка 52).**

РЭФЛЕКСІЯ РАЗАМ З КАЛЕГАМІ

Іншыя асобы могуць істотна дапамагчы ў рэфлексіі наконт вашага навучання.

Падзятліца досведам з іншымі азначае:

- перадаць словамі атрыманы досвед
- параўнаць свой досвед з досведам іншых
- што аднагодкі могуць дапамагчы, задаючы

пытанні і робячы каментары, якія даюць больш шырокі погляд на атрыманы досвед.

Рызыка са складнікамі ўмення "навучыцца вучыцца" ў працэсе Моладзевага пашпарту Youthpass палягае ў тым, што мы занадта засяроджваемся

на індывідуальным навучанні маладых людзей. Потым навучанне становіцца самотнай справай. Вядома, людзі ў канчатковым рахунку маюць свае індывідуальныя вынікі навучання, але для працэсу навучання іншыя маюць важнае значэнне. Маладым людзям карысна, калі іншыя іх падтрымліваюць, матывуюць, параўноўваюць сябе з імі, кідаюць ім выклік ці паўтараюць іх. Калі маладыя людзі замыкаюцца на сабе, іх погляды абмежаваныя.

На шчасце, маладыя людзі ўжо ведаюць пра навучанне ў групе і адзін у аднаго. Даследаванні паказваюць, што ўплыў калегаў-аднагодкаў на развіццё моладзі большы, чым уплыў дарослых. Гэта, вядома, не азначае, што моладзевыя працаўнікі, ментары і трэнеры больш не патрэбныя. Для выкарыстання поўнага патэнцыялу ўплыву аднагодкаў на навучанне важна выконваць пэўныя ўмовы, стварэнне якія варта забяспечыць.

ПРЫКЛАДЫ РЭФЛЕКСІІ РАЗАМ З АДНАГОДКАМІ

На працягу многіх гадоў у навучальных курсах і моладзевых абменах выкарыстоўваюцца "рэфлексіўныя групы". Удзельнікі сустракаюцца напрыканцы кожнага дня ў групах па пяць-сем чалавек, каб падзяліцца сваім досведам. Часта гэтым працэсам кіруе трэнер або моладзевы працаўнік. Адным з варыянтаў рэфлексіўных групаў - гэта пары або тройкі з аднагодкаў. Яны таксама рэгулярна сустракаюцца падчас моладзевага абмену або навучальнага курсу, каб абмеркаваць свой досвед. Часта паміж імі развіваюцца цесныя адносіны і яны таксама дзеляцца сваімі дзённікавымі нататкамі, напрыклад.

На прафесійных трэнінгах і моладзевых абменах адносна лёгка сфармаваць групы для рэгулярнай рэфлексіі. Арганізаваць штодзённую рэфлексіўную групу для валанцёра падчас рэалізацыі валанцёрскіх праектаў складаней і, верагодна, вымагае большых намаганняў. Але для валанцёра важна мець магчымасць асэнсаваць свой досвед і вучыцца разам з іншымі людзьмі. Калі арганізацыя адначасова прымае іншых валанцёраў, яны могуць мець супольную рэфлексію. Асобныя валанцёры могуць дзяліцца досведам і разважаць разам з іншымі маладымі людзьмі з арганізацыі або з іншымі валанцёрамі ў гэтай сферы на рэгулярных сустрэчах. Для абмену думкамі паміж валанцёрамі таксама можна выкарыстоўваць інтэрнэт.

Пісаць, сядзець побач і размаўляць - не адзіны спосаб рабіць рэфлексію на конт навучання. Выкарыстанне больш крэатыўных інструментаў прапануе іншыя спосабы азірацца назад і разважаць. (Штодзённы) журнал, фотарэпартаж або фільм ствараюць патэнцыял для маладых людзей, каб аналізаваць, ацэньваць і асэнсоўваць свой досвед у праекце. Напісанне кароткіх рэпартажаў, выбар выяваў, нарэзка і рэдагаванне фільмаў або правядзенне інтэрв'ю - гэта ўсё метады, якія падтрымліваюць працэс рэфлексіі, рыхтыя як і чытанне або прагляд канчатковага прадукту.

ЗВ'ЯЗАНЫЯ ІНСТРУМЕНТЫ

- ① Фабрыка навучання (старонка 56)
- ⑥ Бартавы журнал (старонка 72)
- ⑦ Навучальнае інтэрв'ю (старонка 76)
- ⑧ Мора пазнання (старонка 82)
- ⑨ Журнал навучання (старонка 84)
- ⑪ Мой сімвал, маё навучанне (старонка 90)
- ⑫ Чаму вы сёння навучыліся? (старонка 92)
- ⑭ Фотакоміксы (старонка 96)
- ⑮ Франкенштайн-рэфлексія пра навучанне (старонка 100)
- ⑰ Мандала навучэнцаў (старонка 106)
- ⑲ Як вы ставіцеся да навучання? (старонка 116)
- ⑳ Уласнае ўспрыманне самакіраванага навучання (старонка 118)

ВЫЯЎЛЕННЕ І ДАКУМЕНТАВАННЕ ВЫНІКАЎ НАВУЧАННЯ

Я шмат чаму навучыўся. І што?

Вы робіце рэчы..., вы перажываеце..., вы асэнсоўваеце..., вы размаўляеце з іншымі..., вы думаеце, што зараз разумееце..., вы чуеце новыя пункты гледжання..., вы чытаеце кнігу..., вы знаходзіце новыя пытанні..., вы адчуваеце сябе больш бяспечна..., ці не..., вы слухаеце цікавую гісторыю..., вы робіце рэчы лепш..., вы атрымліваеце новыя перспектывы..., здаецца, вы вучыцеся! Ва ўсякім разе..., так яно і ёсць. І з большага, гэта стварае добрыя эмоцыі!

Аднак маладыя людзі могуць запытаць сябе, ці добра яны зрабілі, ці дастаткова чаму навучыліся, ці навучыліся сапраўды правільным рэчам. У фармальнай адукацыі ім не трэба задаваць гэтыя пытанні, бо адказы на іх дадуць іншыя. У школе вельмі ясна, што трэба вывучаць і наколькі добра. Адзнакі пакажуць.

У неформальнай адукацыі ўсё крыху інакш. Калі маладыя людзі звяртаюцца да свайго ментара,

моладзевага працаўніка, коўча або трэнера, каб спытаць, ці добра і дастаткова яны вучыліся, яны могуць вельмі пачуць у адказ: “А як вы самі думаеце?”

У неформальнай адукацыі мы не ведаем дакладна, чаму трэба навучыцца і калі гэтага дастаткова. Фасілітатары падтрымліваюць навучанне, прапануюць ідэі, матывуюць навучэнцаў там, дзе гэта неабходна.. Але ў канчатковым рахунку, навучэнец сам нясе адказнасць за тое, чаму, на яго думку, яму трэба навучыцца.

Сам малады чалавек таксама з’яўляецца тым, хто ідэнтыфікуе тое, чаму ён навучыўся. І давайце будзем сумленнымі: хто можа зрабіць гэта лепш, чым той, хто прайшоў навучанне. Гэта не значыць, што гэта проста зрабіць. Ніжэй вы знойдзеце некалькі парадаў і прапановаў, як выявіць і дакументаваць вынікі навучання. Але спачатку давайце паглядзім на “навошта”.

НОВОШТА ВЫЯЎЛЯЦЬ І ДАКУМЕНТАВАЦЬ НАВУЧАННЕ?

Ёсць дзве важныя прычыны для выяўлення і дакументавання навучання:

- Маладыя людзі становяцца больш свядомымі ўласнага навучання, і гэта дазваляе ім планаваць сваё далейшае навучанне.
- Гэта дапамагае ўдзельнікам паведамляць пра вынікі навучання іншым, напрыклад, аднагодкам, працадаўцам, калегам або навучальным установам.

АДКУЛЬ МНЕ ВЕДАЦЬ, ШТО Я ЧАМУСЬЦІ НАВУЧЫЎСЯ?

Ну... у кожным выпадку, што такое “навучанне”? Мы выкарыстоўваем слова «навучанне» рознымі спосабамі. “Я шмат даведаўся пра сябе”. “Мне давялося вывучыць усе словы на памяць”. “Я навучыўся ездзіць на ровары, калі мне было восем гадоў”. “Я навучылася быць больш спагадлівай”. Усе гэтыя фразы пабудаваныя вакол слова “навучанне”, але адносяцца да вельмі розных працэсаў.

Адносна некаторых рэчаў лягчэй даведацца, што ты чамусьці навучыўся, чым адносна іншых. Калі вы вывучаеце праграму PowerPoint цягам некаторага часу, вы даходзіце да кропкі, на якой можаце сказаць: “Так, я магу гэта зрабіць! Я вывучыў гэта, ведаю ўсе функцыі і ведаю, як імі карыстацца”. (Хоць вы ўсё яшчэ можаце знайсці шмат людзей, якія ведаюць усё гэта, але ўсё ж робяць жудасныя прэзентацыі ў PowerPoint).

А што наконт кампетэнцыі, нахштат “быць у стане выказаць сваё меркаванне ў групе людзей”? Калі вы даведаецеся, што вы ўжо гэтаму навучыліся? Або... гэта тое, што вы можаце калі-небудзь вызначыць як “вывучанае” і паставіць галачку?

Аднак вы можаце вызначыць навучальныя аспекты “выказвання свайго меркавання ў групе людзей”.

Гэта можа быць выяўленым праз:

- пошук метадаў/інструментаў, якія могуць дапамагчы вам бяспечна адчуваць сябе ў групе
- ваша адчуванне сябе больш упэўнена ва ўласнай ролі ў групе
- вашы большыя веды пра тое, як распавесці гісторыю ў групе
- брак раздражнення, калі хтосьці перабівае вас падчас размовы
- ваша адчуванне сябе больш упэўнена пры адказах на пытанні
- і г.д.

Гэта азначае, што вы дасягнулі прагрэсу ў сваім навучанні і здольныя гэта апісаць словамі. Вы, верагодна, таксама можаце вызначыць далейшыя крокі, каб стаць больш кампетэнтнымі ў гэтай сферы.

Вывучэнне чагосьці можа быць звязана з:

- цяперашнімі ведамі, як гэта зрабіць
- (лепшым) яго разуменнем
- вашым адчуваннем сябе больш упэўнена ў навучанні
- вашым лепшым разуменнем сябе, чаму вы дзейнічаеце так, а не інакш
- знаходжаннем ролі, якая вам пасуе
- здабыццём (тэарэтычных) рамак па тэме
- усведамленнем таго, што вывучаць далей
- і г.д.

ЯКІМ ЧЫНАМ

Да гэтага часу мы засяроджваліся на тым, чаму вы навучыліся. Але гэта толькі адна частка абязнанасці пра навучанне. Безумоўна, "чаму навучыцца" - гэта важна. Але "якім чынам" таксама можа істотна дапамагчы нам у разуменні навучання.

Наступныя пытанні могуць дапамагчы вам вызначыць, як вы навучаецеся:

- Вы чамусьці навучыліся паводле нейкага плану або структуры? Гэта вам дапамагло?
- Якія сітуацыі, моманты ці абставіны дапамаглі вам нечаму навучыцца? Паспрабуйце падрабязна апісаць іх: вы былі самотныя або разам з іншымі, дзе вы былі, вы сядзелі ці штосьці рабілі і г.д.?
- Якія былі цяжкія моманты і як вы іх пераадолелі?
- Якую ролю гралі іншыя асобы?
- Ці вы нешта хацелі б змяніць у сваім падыходзе да навучання?

ДАКУМЕНТАВАННЕ ВЫНІКАЎ НАВУЧАННЯ

Перш чым даведацца, як задакументаваць вынікі навучання, давайце спачатку паглядзім, дзе іх задакументаваць. Для гэтага можна выкарыстоўваць розныя інструменты. Можна

даць маладым людзям добры стары дзённік. Выкарыстоўвайце асадку і сапраўдную паперу. У шмат якіх праектах, дзённікі раздаюцца ўдзельнікам і ў асноўным вітаюцца з усмешкай на твары. Задакументаваць вынікі навучання для асабістага карыстання - гэта па-

ранейшаму з'яўляецца выдатным інструментам для тых, хто любіць пісаць для сябе і маюць матывацыю рабіць гэта рэгулярна. Гэта дапамагае людзям рабіць рэфлексію і разумець працэс свайго навучання.

→ **Апісанне інструменту 9, Журнал навучання (старонка 84).**

Для некаторых людзей навучанне ў “рэжыме кіравання праектамі” дапамагае ім задакументаваць вынікі свайго навучання структураваным спосабам (некаторыя называюць гэта планам навучання). На самым пачатку вы запісваеце свае мэты навучання і план, як іх дасягнуць (з кім? як? калі?). Вы таксама плануеце, калі адбудзецца рэфлексія на конт працэсу і калі вы занатуеце вынікі сваёй рэфлексіі. Гэта можна зрабіць нават у табліцы Excel.

Таксама гэта можна зрабіць менш індывідуальным і запрасіць іншых далучыцца да працэсу навучання.

Тут ёсць некалькі перавагаў: вы адкрываеце магчымасць для зваротнай сувязі і, у той жа час, прыцягненне іншых можа зрабіць вас больш матываваным, таму што вы адчуеце сябе абавязаным працягваць пісаць. Блог - таксама добры інструмент для гэтага. Удзельнікі могуць зрабіць яго цалкам агульнадаступным альбо абмежаваць яго колькасцю людзей, якіх яны хочуць задзейнічаць. Перавагай блога з'яўляецца тое, што вы можаце выкарыстоўваць яго не толькі для напісання; вы таксама можаце запампоўваць здымкі, выкарыстоўваць спасылкі або запісаныя відэакліпы.

Магчыма, некаторыя з маладых людзей ужо маюць або хочуць запусціць вэб-сайт, які адкрыты для шырокай публікі. Ён можа быць выдатным месцам для дакументавання іх дасягненняў у навучанні.

ЗВЯЗАНЫЯ ІНСТРУМЕНТЫ

- ① Фабрыка навучання (старонка 56)
- ② 8 кампетэнцыяў Моладзевага пашпарту Youthpass (старонка 58)
- ④ Баранчык Шон - не бляць! (старонка 64)
- ⑥ Бартавы журнал (старонка 72)
- ⑨ Журнал навучання (старонка 84)
- ⑪ Мой сімвал, маё навучанне (старонка 90)
- ⑫ Чаму вы сёння навучыліся? (старонка 92)
- ⑭ Фотакоміксы (старонка 96)
- ⑮ Франкенштайн-рэфлексія пра навучанне (старонка 100)
- ⑰ Мандала навучэнцаў (старонка 106)

АПІСАННЕ ВЫНІКАЎ НАВУЧАННЯ ДЛЯ СЕРТЫФІКАТУ YOUTHPASS

Цяпер давайце пакажам гэта свету

Момант надышоў! Праект вось-вось скончыцца, і сертыфікат Youthpass павінен быць падрыхтаваны. Сертыфікат Youthpass складаецца з трох частак:

- 1). У першай частцы змяшчаюцца агульныя звесткі пра праект і яго ўдзельніка ды пацвярджаецца яго ўдзел
- 2). Другі частка апісвае кантэкст навучання і тут упісваецца самаацэнка
- 3). Факультатыўная трэцяя частка дае больш падрабязную інфармацыю пра кожнае з мерапрыемстваў і прызначаная ў асноўным для праектаў, якія ўключаюць некалькі відаў дзейнасці

Больш падрабязную інфармацыю пра структуру сертыфіката Youthpass можна знайсці на:
<https://www.youthpass.eu/en/about-youthpass/certificates-and-languages/>.
 Каб атрымаць пакрокавую інструкцыю па стварэнні сертыфікатаў, наведайце:
<https://www.youthpass.eu/en/help/step-by-step/>.

Другая частка сертыфіката Youthpass дае вам магчымасць запісаць вынікі навучання ў рамках мерапрыемства па спрыянні грамадзянскаму ўдзелу моладзі, моладзевага абмену, валанцёрскага праекту або прафесійнага трэнінгу. Гэта момант праўды. Удзельнікі сутыкаюцца з пытаннем, чаму яны насамрэч навучыліся.

Напісанне гэтай часткі сертыфіката Youthpass можа быць даволі складанай справай. Сітуацыя, у якой адбываецца навучанне, моцна адрозніваецца ў залежнасці ад праекту. І, адпаведна, роля моладзевага працаўніка, ментара, коўча або трэнера таксама можа быць рознай у залежнасці

ад праекту. У валанцёрскім праекце ментар можа дапамагчы валанцёрам у падрыхтоўцы ацэнкаў, і яны могуць працаваць разам, каб усё запоўніць апошнія тыдні праекту. Тое ж самае тычыцца транснацыянальных моладзевых ініцыятываў: коўч (калі ёсць) можа дапамагчы ўдзельнікам у справе Моладзевага пашпарту Youthpass. Такую асабістую падтрымку больш складана аказаць у рамках пяцідзённага прафесійнага трэнінгу, бо трэнеры часта не маюць часу, каб дапамагчы ўсім удзельнікам. Моладзевыя абмены будуць больш або менш засяроджаныя на апісанні навучання ў залежнасці ад суадносін аўдыё/моладзевы працаўнік і колькасці дзён.

Неабходна падкрэсліваць важнасць падтрымкі з боку калегаў-аднагодкаў. Нягледзячы на тое, што самаацэнка - гэта тое, што вы робіце самі, абмен і падтрымка з боку іншых людзей мае вырашальнае значэнне. Рэфлексія і ўпісванне, разам з іншымі, вашага навучання ў рамках YouthPass, здымае вялікую частку напружання, якое можа ўзнікнуць, калі вам давядзецца ацэньваць сябе.

Там, дзе няма або толькі абмежаваныя магчымасці для аказання дапамогі маладым людзям у завяршэнні іх самаацэнкаў, усё роўна неабходна даць ім некалькі ідэяў і падказак, як яны могуць з ёй працаваць. Мы дамо вам некалькі ідэяў наконт напісання самаацэнкаў, якія павінны прачытаць іншыя. Але нават калі маладыя людзі хочуць напісаць самаацэнку толькі для сябе, наступныя парады ўсё ж могуць падштурхнуць іх да большай рэфлексіі.

- Другая частка сертыфікату Youthpass дае магчымасць арганізаваць вынікі навучання ў адпаведнасці з васьмі ключавымі кампетэнцыямі навучання цягам усяго жыцця на падставе сертыфікатаў, выдадзеных у мерапрыемствах, у якіх удзельнічалі маладыя людзі. Гэта не азначае, што трэба атрымаць усе восем ключавых кампетэнцыяў. Наўрад ці хто-небудзь дасягне прагрэсу ва ўсіх васьмі кампетэнцыях на працягу аднаго праекту (за выключэннем больш працяглага відаў дзейнасці, такіх як доўгатэрміновыя валанцёрскія праекты) Цалкам магчыма, што асноўныя вынікі навучання могуць адпавядаць толькі тром ключавым кампетэнцыям. Гэта нармальна, у гэтым няма

нічога дрэннага. У выніковым Моладзевым пашпарце будуць бачныя толькі гэтыя тры пазіцыі. Астатнія пяцёра зусім не з'явяцца.

- Ключавыя кампетэнцыі не павінны разглядацца як інструмент ацэнкаў навучання ў рамках нейкага праекту. Ключавыя кампетэнцыі - гэта рамкі, распрацаваныя Еўрапейскай камісіяй для апісання сфераў, у якіх еўрапейцы павінны быць кампетэнтнымі, каб быць паўнаважнымі еўрапейскімі грамадзянамі. Напэўна, няма моладзевага праекту, які б ахопліваў усе кампетэнцыі і ператвараў яго ўдзельнікаў у супер-еўрапейцаў. Выкарыстоўвайце толькі тую структуру ключавой кампетэнцыі, якую прапануе Моладзевы пашпарт Youthpass напрыканцы падсумавання вынікаў навучання. Толькі тады можна ўбачыць, пад якія пазіцыі можна змясціць розныя вынікі навучання.

Таксама можна не выкарыстоўваць усе восем ключавых кампетэнцыяў. Замест можна выкарыстаць дадатковую пазіцыю "іншае". Гэты варыянт можна выбраць для вынікаў, якія не могуць быць змешчаныя ні пад адну з ключавых кампетэнцыяў. Ён таксама дае вам магчымасць запісаць самаацэнку ўдзельніка па-свойму, не выкарыстоўваючы структуру ключавых кампетэнцыяў.

ПІСАЦЬ ДЛЯ ІНШЫХ

Пры выкарыстанні Моладзевага пашпарту Youthpass у якасці інструменту для дэманстрацыі іншым сваіх кампетэнцыяў неабходна ўлічваць некаторыя прынцыпы. Удзельнікам варта было б памятаць пра наступнае:

- Пазбягаць жаргону: не ўсе ведаюць моладзевую праграму ЕС, яе кампаненты або ўжываную тэрміналогію. Менавіта таму на першай старонцы Моладзевага пашпарту Youthpass даецца кароткае тлумачэнне, што гэта такое.
- Пастарацца быць дакладнымі наконт таго, чаму, на вашу думку, вы навучыліся, і як вы можаце сказаць, што вы гэта зрабілі. Звязаць сваё навучанне з канкрэтнымі доказамі.
- Пазбягаць ужывання расплывістых або паўтаральных апісанняў.

- Быць кароткімі: моладзевы праект можа быць інтэнсіўным, і вы, верагодна, можаце шмат напісаць пра свой досвед, моманты навучання і г.д. Але не варта пісаць раман! Камусьці давядзецца ўсё гэта чытаць. Пастарацца засяродзіцца на асноўных пунктах навучання і дакладна апісаць іх.

Калі маладыя людзі хочуць выкарыстоўваць Моладзевы пашпарт Youthpass у якасці сертыфіката для заявак на працу, добра было б пазбіраць рэкламу працы і вывучыць, як там фармулююцца кампетэнцыі. Гэта можа даць ідэі наконт таго, як апісаць вынікі навучання такім чынам, каб яны былі зразумелыя працадаўцам і прызнаваліся імі.

ТРЫ СПАСАБЫ

Безумоўна, існуе шмат спосабаў апісаць вынікі навучання, але вось усяго тры для натхнення:

Мэты навучання, вызначаныя на пачатку праекта

На пачатку праекта можна прапанаваць удзельнікам вызначыць мэты свайго навучання. Для адных гэта прасцей, чым для іншых. Аднак для тых, хто адчувае сябе камфортна ў гэтым, і здольны паставіць для сябе выразныя мэты, апошнія могуць стаць добрым арыенцірам пры рэфлексіі над навучаннем. Можна здарыцца, што падчас працэсу ўзнікнуць новыя мэты навучання, яны таксама могуць быць дададзеныя ў апісанне. У прыватнасці, у больш працяглых праектах, такіх як валанцёрскія праекты або дзейнасць па спрыянні грамадзянскаму ўдзелу моладзі, адны мэты могуць змяніцца і ўзнікнуць новыя.

- у якой ступені можна дасягнуць гэтыя мэты
- як змяніліся мэты цягам рэалізацыі праекту
- якія новыя мэты былі дададзеныя падчас працэсу

Потым апошні крок - дастасаваць апісанні да васьмі ключавых кампетэнцыяў.

Праца з мэтамі навучання падыходзіць для навучэнца, які здольны і любіць арганізаваць сваё навучанне запланаваным спосабам. Хоць гэта, здаецца, самы лагічны спосаб апісаць вынікі навучання, важна ведаць, што шмат якія (маладыя) людзі не прытрымліваюцца такога запланаванага працэсу ў сваім навучанні.

Ідэя гэтага практыкавання - звязаць апісанне навучання з мэтамі навучання і апісаць:

- чаму былі сфармуляваныя такія мэты
- як удзельнікі працавалі над гэтымі мэтамі

Сітуацыі як адпраўная кропка

Некаторыя навучэнцы любяць звязваць сваё навучанне з пэўнымі сітуацыямі. Могуць быць сітуацыі, у якіх “усё навучанне аб’ядноўвалася”. Такія сітуацыі могуць уключаць у сябе момант, калі юнак павінен быў зрабіць прэзентацыю сваёй моладзевай ініцыятывы групе людзей, пэўнае

практыкаванне на навучальным курсе, размову з ментарам, сустрэчу з аднагодкамі, дзе ён узяў на сябе пэўную ролю, або стварэнне газеты ці фільму падчас праекту. Апісанне некаторых гэтых сітуацыяў можа быць спосабам апісання асноўных пунктаў навучання.

Размова пра канкрэтную сітуацыю дае маладым людзям магчымасць прыдумаць вельмі практычныя прыклады, а таксама доказы таго, як яны выкарыстоўвалі новыя ідэі і навыкі. Гэта дазваляе ім звязаць навучанне з узятай на сябе новую ролю,

выкананнем новай задачы, надаваннем формы нейкай ідэі і г.д.

У рэшце рэштаў, паспрабуйце падагнаць гэтыя канкрэтныя навучальныя сітуацыі пад адну з васьмі ключавых кампетэнцыяў.

Гісторыя вашага працэсу

“Калі я запоўніў форму заяўкі на курс...”, або “калі прыехаў у Талін у першы дзень майго праекту ...”, або “калі сядзеў з некаторымі сябрамі...” могуць быць уводнымі словамі для тых, хто аддае перавагу ахарактарызаваць сваё навучанне больш як гісторыю, якая ідзе за працэсам і дасягае асноўных пунктаў навучання. Для людзей, якія любяць пісаць, гэта можа быць добрым спосабам растлумачыць іх шлях навучання.

Для сертыфікату Youthpass важна, аднак, каб не пісаўся раман. Але напісаць “гісторыю навучання” на дзвюх старонках прывабным і зразумелым спосабам - гэта варыянт для тых, хто ў гэтым адчувае сябе камфортна.

У гэтым выпадку гісторыя наўрад ці ўпішацца ў адну з васьмі ключавых кампетэнцыяў. Таму “гісторыя” можа быць змешчана пад пазіцыяй “іншае”.

Зноў жа: матывуйце маладых людзей падтрымліваць адзін аднаго ў напісанні сваіх ацэнак! Паказваць добрыя прыклады, даваць водгукі і дзяліцца ідэямі і парадамі сапраўды можа тут дапамагчы. Рабіце гэта разам!

СТАРТАВЫЯ СЛОВЫ

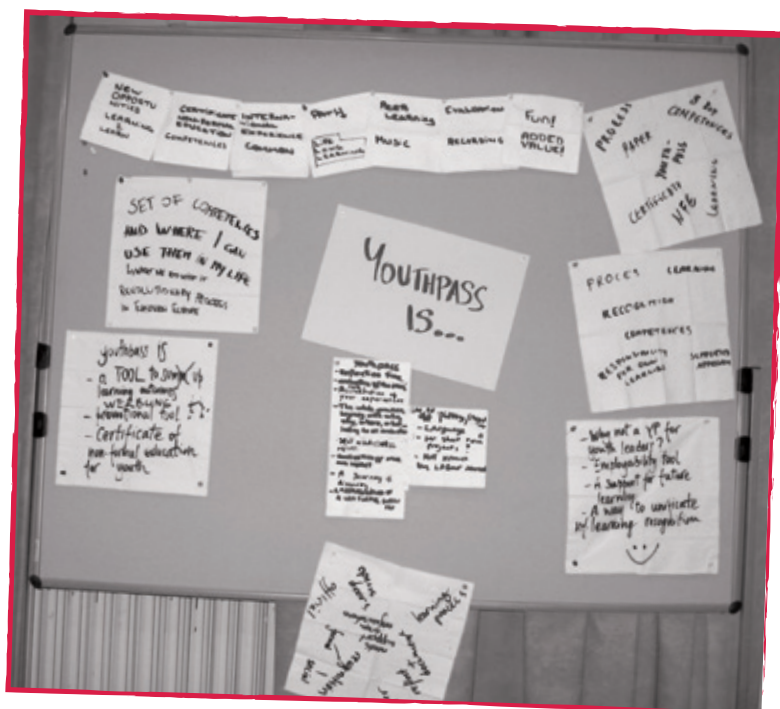
У дапаможніку "Гід па Моладзевым пашпарце Youthpass" можна знайсці некаторыя "стартавыя словы" для сказаў, якія апісваюць вынікі навучання:

- Цяпер я адчуваю сябе больш камфортна...
- Я даведаўся ...
- Я навучыўся...
- Я адчуваю сябе ўпэўнена ...
- Я дасягнуў прагрэсу ...
- Я здольны ...
- Цяпер я ведаю, як ...
- Я распрацаваў ...
- У мяне цяпер яснае бачанне...
- Я хачу даследаваць далей...

МОЛАДЗЕВЫ ПАШПАРТ YOUTHPASS - ГЭТА ЯШЧЭ НЕ КАНЕЦ!

Моладзевы пашпарт Youthpass, які выдаецца напрыканцы праекту, - гэта не больш і не менш, чым дакумент пра навучанне, які адбылося падчас гэтага праекту. У ім апісваюцца вынікі навучання на працягу гэтага канкрэтнага перыяду. Для шмат каго з маладых людзей гэта будзе ўпершыню

калі яны ўвайшлі ў свет ключавых кампетэнцыяў для бесперапыннага навучання. Аднак падчас моладзевага абмену ніхто не зможа выдзяліць дзве-тры з ключавых кампетэнцыяў і сказаць: "Гэта зроблена!" Таму што ключавыя кампетэнцыі - гэта навучанне на працягу ўсяго жыцця...

Гэта паказвае, што Моладзевы пашпарт Youthpass - гэта толькі частка больш шырокіх рамак еўрапейскай адукацыі і занятасці. Моладзевы пашпарт Youthpass часта з'яўляецца першым крокам, за будучь яшчэ шмат наступных.

ЗВ'ЯЗАНЫЯ ІНСТРУМЕНТЫ

- ① Фабрыка навучання (старонка 56)
- ② 8 кампетэнцыяў Моладзевага пашпарту Youthpass (старонка 58)
- ④ Баранчык Шон - не бляць! (старонка 64)
- ⑤ Астравы Youthpass (старонка 66)
- ⑥ Бартавы журнал (старонка 72)
- ⑨ Журнал навучання (старонка 84)
- ⑫ Чаму вы сёння навучыліся? (старонка 92)
- ⑮ Франкенштайн-рэфлексія пра навучанне (старонка 100)

РОЛЯ ФАСІЛІТАРА

Вярнуць пачуццё задавальнення ад навучання

Што ўсё гэта азначае для моладзевага працаўніка/лідара, коўча, трэнера, ментара ці любой іншай асобы, як яе не назаві і якая аказвае падтрымку ў навучальным працэсе? Ці азначае гэта змену роляў і стаўлення? На гэтае пытанне цяжка адказаць. Шмат у чым гэта залежыць ад розных ідэяў і канцэпцыяў наконт роляў і ацэначных пазіцыяў у працы з моладдзю. Таму для адных апісанне ніжэй распазнавальнае, а для іншых яно адкрые новыя перспектывы.

Мы будзем выкарыстоўваць слова «фасілітатар» для адлюстравання розных функцыяў, якія існуюць у еўрапейскай моладзевай працы.

Прасцей кажучы, роля фасілітатара палягае ў падтрымцы маладога навучэнца ў дасягненні яго/яе мэтаў навучання. Самай важнай і складанай часткай з'яўляецца другая палова сказау: дасягненне яе/яго мэтаў навучання. У працэсе Моладзевага пашпарту Youthpass маладым людзям прапануецца ўзяць на сябе адказнасць за ўласнае навучанне. Гэта азначае, што яны вырашаюць, што яны хочуць даведацца, як яны хочуць гэта зрабіць і калі яны гэта будуць рабіць. Гэты прынцып ляжыць у аснове неформальнай адукацыі, навучання цягам усяго жыцця і навучання ўменню вучыцца. Моладзевы пашпарт Youthpass спалучае ўсе гэтыя элементы і аб'ядноўвае іх у інструмент прызнання і працэс навучання.

МАЛАДЫЯ ЛЮДЗІ І АДКАЗНАСЦЬ ЗА НАВУЧАННЕ

Ці хочуць маладыя людзі браць на сябе адказнасць за сваё навучанне?

Перш чым перайсці да розных роляў фасілітатара, варта задаць пытанне, якое паўстае ў галаве многіх людзей: ці (усе) маладыя людзі здольныя і гатовыя ўзяць на сябе адказнасць за ўласнае навучанне?

Усе людзі здольныя вучыцца і рабіць гэта самастойна. Маленькія дзеці вучацца велізарнай колькасці рэчаў у першыя гады свайго жыцця. Не таму, што хтосьці ім кажа, а таму, што гэтага яны хочуць. У чалавека ёсць натуральная патрэба і матывацыя вучыцца, развівацца, расці.

Мы схіляемся да таго, каб сказаць: "Так!"

Больш нюансаваны адказ на вышэйзгаданае пытанне гучыць наступным чынам: "Так! Але"

Многія з нас прайшлі праз сістэмы адукацыі, дзе не прызнавалася наша натуральная патрэба вучыцца. Мы павінны былі вучыцца таму, што іншыя людзі лічылі важным для нас. Іншыя вырашалі, які найлепшы спосаб вучыцца і ці мелі мы поспех у навучанні ці не. На нас не ляжала адказнасць за навучанне.

Гэта адна з прычынаў, чаму многія маладыя людзі губляюць матывацыю да навучання ў школе. Іх спосаб навучання, іх патрэбы і захапленні не прызнаюцца і не ўспрымаюцца ўсур'ёз. Яны вымушаныя прытрымлівацца чужога спосабу рабіць рэчы. У выніку, шмат хто пакідае школу з негатывым успрыманням слова “навучанне”. Некаторыя нават пачалі лічыць сябе “кепскімі вучнямі”. А гэта сумная выснова, бо “кепскіх вучняў” не існуе. У людзей проста вельмі розныя спосабы навучання, а сістэме адукацыі цяжка гэта прызнаваць і ўлічваць.

Для фасілітатараў, аднак, вельмі важна быць у курсе гэтага негатывага ўспрымання “навучання” і кепскага самаўспрымання, якое маюць многія маладыя людзі. Гэтыя акалічнасці чыняць велізарны ўплыў на іх гатовасць браць на сябе адказнасць за ўласнае навучанне. Спатрэбляцца час і рэфлексія, каб ім зноў адкрыць для сябе ўласныя патрэбы і захапленні. Фасілітатар можа граць важную ролю падтрымку і матывацыі ў гэтым працэсе.

РОЛІ ФАСІЛІТАРА

Фасілітатар падобны на павука з рознымі нагамі, кожная з якіх падтрымлівае навучанне.

Ствараць добрае асяроддзе для навучання

Вельмі важна мець добрае асяроддзе для рэфлексіі і навучання. Група, у якой не цэняцца памылкі, сумневы, пачуццё ўразлівасці або адкрытасць, не будзе месцам, дзе лёгка можна мець рэфлексію і вучыцца. Для адкрытай рэфлексіі вам вакол вас патрэбныя людзі, якія слухаюць, паважаюць і не асуджаюць.

Прынцыпы добрага навучання і рэфлексіі:

- цэняцца адрозненні паміж людзьмі
- гатовасць падтрымліваць і матываваць іншых
- павага да розных спосабаў самавыяўлення
- шануюцца розныя спосабы навучання
- фокус на моцных баках і патэнцыяле моладзі

Гэтыя прынцыпы галоўным чынам звязаныя з ацэначнымі пазіцыямі, якія дапамагаюць маладым людзям разам разважаць і падтрымліваць адзін аднаго ў навучанні. Каб прымяняць гэтыя ацэначныя пазіцыі на практыцы, трэба развіць пэўныя навыкі. У гэтым могуць дапамагчы практыкаванні на такія тэмы: "задаваць пытанні", "актыўнае слуханне" і "даваць і атрымліваць зваротную сувязь".

Забяспечыць рэсурсы

Фасілітатар можа падтрымліваць маладых людзей у іх навучанні, прапаноўваючы дакументы, людзей, вэб-сайты, месцы, якія маглі б дапамагчы юнакам рабіць далейшыя крокі.

Дапаможныя пытанні

Роля фасілітатара не моцна палягае ў тым, каб прапанаваць адказы маладому навучэнцу. Наадварот, больш важна задаваць пытанні, якія дапамагаюць маладому чалавеку атрымаць больш яснасці пра свае патрэбы, захапленні, мэты і далейшыя крокі на шляху навучання.

Яднаць людзей

Навучанне - гэта не самотная справа. Трэба як мага больш заахвочваць супрацоўніцтва паміж маладымі людзьмі падчас навучання. Фасілітатар можа граць важную ролю ў яднанні навучэнцаў з падобнымі мэтамі, тэмамі або стылямі навучання.

Паставіць навучанне ў парадак дня

Браць адказнасць за ўласнае навучанне азначае, што вы павінны падумаць пра тое, як вы навучыліся да гэтага часу. Якія яшчэ ёсць магчымыя спосабы навучання і як вы хочаце вучыцца ў будучыні? Фасілітатар ставіць тэму навучання ў парадак дня. Фасілітатар павінен ствараць час і прастору для таго, каб маладыя людзі думалі і разважалі наконт свайго спосабу навучання.

Слухаць

Гэта гучыць проста, але гэта, мабыць, самае складанае. Многія навучэнцы, асабліва на пачатку працэсу, прызвычаліся слухаць і чакаць, што вы будзеце прамаўляць. Аднак найважнейшай задачай для фасілітатара з'яўляецца чуйнае і ўважлівае слуханне таго, што кажа навучэнец. Гэта вельмі спалучаецца з "дапаможнымі пытаннямі", апісанымі вышэй. Слуханне мае жыццёва важнае значэнне для выяўлення і распазнання канкрэтных патрэбаў, блокаў і захапленняў навучэнца. Мы, як правіла, хутка прыдумляем адказы і рашэнні. Замест гэтага, мы павінны слухаць і задаваць пытанні, якія прымушаюць навучэнцаў прыдумляць уласныя рашэнні. Паспрабуйце вымераць колькасць часу, калі вы кажаце, і час, калі прамаўляе маладая асоба, напрыклад, падчас ментарскай размовы. Гэта пакажа вам, ці вы на правільным шляху.

Матываваць навучэнцаў

Гэтую ролю цяжка апісаць канкрэтнымі выразамі. Матывацыйныя праблемы могуць мець мноства розных каранёў і прычынаў. Як апісана вышэй, шмат якія маладыя людзі маюць негатыўны самаўспрымання, калі гаворка ідзе пра навучанне. Складана вярнуць "пацеху" ў навучанне і прымусіць моладзь успрымаць навучанне як нешта "сваё".

Зваротная сувязь

Як назіральнік працэсу навучання, фасілітатар часта знаходзіцца ў добрым становішчы, каб даць маладым людзям зваротную сувязь, каб дапамагчы ім пашырыць сваё самаўспрыманне. Людзі часта думаюць, што ведаюць сябе, але гэтае ўспрыманне часта мае свае абмежаванні. Зваротная сувязь ад іншых людзей можа дапамагчы ім убачыць больш варыянтаў і магчымасцяў. Акрамя гэтага, просты камплімент можа вельмі зматываваць.

Бачыць патэнцыял навучэнцаў

Многія маладыя людзі выдатна апісваюць тое, што яны не ўмеюць. У спалучэнні са зваротнай сувяззю, вельмі важна, каб фасілітатар змог убачыць увесь патэнцыял, які, несумненна, ёсць ва ўсіх маладых людзей. Фасілітатар можа даць маладым людзям новыя задачы або ролі або заахвоціць іх паспрабаваць нешта новае. Гэта можа выявіць здольнасці, пра якія маладыя людзі нават не ведалі.

Ідэі і парады

Фасілітатар можа даць маладым людзям парады, ідэі і прапановы для падтрымкі іх навучання. Аднак вы павінны ўсведамляць рызыкі перадачы кіравання над працэсам навучання. Важна падтрымліваць баланс паміж падказкамі і адказнасцю навучэнца за ўласнае навучанне. Але, вядома, абмен досведам з моладдзю можа быць вельмі каштоўным.

Патрэбы і захапленні

У кожнага ёсць свае патрэбы і захапленні. Многія з гэтых патрэбаў і захапленняў схаваныя і не выказаныя. Часта ў сістэме адукацыі захапленні не прызнаюцца і не ўспрымаюцца сур'ёзна. Захапленні разглядаюцца як нешта дзіўнае ці глупае або вартае, каб быць схаваным у скрынку мараў. Аднак запал, мабыць, з'яўляецца найважнейшай рухаючай сілай навучання. Фасілітатар павінен распазнаць гэтыя захапленні і дапамагчы навучэнцу аднавіць з імі сувязь.

ЗВЯЗАНЫЯ ІНСТРУМЕНТЫ

⑦ [Інтэрв'ю пра досвед навучання \(старонка 76\)](#)

НА ШЛЯХУ ДА САПРАЎДЫ ІНКЛЮЗІЎНАГА ПРАЦЭСУ YOUTHPASS

Добрыя пытанні маюць большае значэнне, чым простыя адказы
(Пол Самуэльсан)

Пры напісанні “Гартаючы Моладзевы пашпарт Youthpass” рэгулярна ўзніклі некалькі пытанняў. Гэтыя пытанні адлюстроўваюць цяжкасці, з якімі сутыкаецца моладзевы працаўнік/фасілітатар падчас працы з моладдзю, якая мае меншыя магчымасці. Мы просім вас мець на ўвазе наступныя пытанні і разважаць над імі падчас асэнсавання тэмы гэтага дапаможніка: працэс Моладзевага пашпарту Youthpass.

- 1). Ці ёсць адрозненні ў навучанні моладзі з меншымі магчымасцямі?
- 2). Як уплывае на навучанне той факт, што вы сутыкаецеся з пэўнымі перашкодамі ў жыцці? (напрыклад, інваліднасць, нестабільнае сацыяльнае становішча, праблемы з матывацыяй і г.д.)

Можна сказаць, што колькі навучэнцаў, ёсць столькі спосабаў навучання. Кожны навучэнец мае адмысловыя ўмовы: такія фактары, як здольнасці, патрэбы і сацыяльны кантэкст вызначаюць спосаб нашага навучання. Але ў канчатковым рахунку, чалавек праходзіць падобныя крокі ў працэсе навучання, незалежна ад розных спосабаў, якімі можна падыходзіць да навучання.

Прыведзенае вышэй сцвярджанне важнае для моладзевых праграмаў. Адным з іх прыярытэтаў з'яўляецца забеспячэнне магчымасці навучання

для маладых людзей з меншымі магчымасцямі. У гэтай сувязі, працэс Моладзевага пашпарту Youthpass паўстае як выдатная магчымасць падтрымаць і сертыфікаваць навучанне як для маладых людзей з асаблівымі патрэбамі, так і для моладзевых працаўнікоў, якія працуюць з імі.

“Гартаючы Моладзевы пашпарт Youthpass” таксама мае на мэце рэфлексію пра інклюзіўнасць, абмеркаванне яе і наданне дадатковай увагі інклюзіўным мэтавым групам у рамках працэсу Youthpass. Большасць аспектаў, разгляданых у гэтым раздзеле і прысвечаных спецыфіцы працы з уразлівымі групамі, таксама разглядаюцца ў розных іншых раздзелах гэтага дапаможніка.

БЫЛА Б ВОЛЯ, СПОСАБ ЗНОЙДЗЕЦЦА

Часта прымаецца як належнае, што працэс Моладзевага пашпарту Youthpass павінен быць максімальна інклюзіўным. Аднак не заўсёды лёгка знайсці адпаведныя інструменты і метады для задавальнення патрэбаў маладых людзей, якія сутыкаюцца з перашкодамі ў жыцці. Таму, дадзены дапаможнік надае асаблівую ўвагу не толькі самому працэсу, але і інклюзіўным мэтавым групам. У шэрагу месцаў дадзенай публікацыі мы разважаем пра ўмовы роўнага ўдзелу і прапануем інструменты і парады для спрашчэння і дакументавання працэсу навучання. У выпадку інклюзіўных груп праблемы і выгады, якія вынікаюць з працэсу Моладзевага пашпарту Youthpass, з'яўляюцца двума бакамі аднаго медаля.

ВЫКЛІКІ ЗАБЕСПЯЧЭННЯ ІНКЛЮЗІЎНАСЦІ

Моладзевы пашпарт Youthpass - гэта дадатковыя нязручнасці? Моладзевы пашпарт Youthpass павінен суправаджаць і падтрымліваць працэс навучання і не быць яшчэ адной перашкодай у спісе іншых. Працэс Моладзевага пашпарту Youthpass мае намер прапанаваць спосаб стварэння і распрацоўкі новых стратэгіяў навучання. Адукацыя павінна быць арыентаванай на навучэнца, а Моладзевы пашпарт Youthpass з'яўляецца каштоўным інструментам, які дадаецца да атрыманага досведу. Моладзевы пашпарт Youthpass мае свае плюсы, бо дзякуючы яму павышаецца асэнсаванне навучання і ёсць прызнанне карысных вынікаў гэтага працэсу. Моладзевы пашпарт Youthpass - гэта навучальны прадукт, які маладыя людзі могуць выкарыстоўваць у розных кантэкстах “рэальнага жыцця” (напрыклад, падчас пошуку працы, будавання кар'еры, вывучэння замежнай мовы, валанцёрства і г.д.).

Выяўленне і дакументаванне вынікаў навучання можа быць складанай задачай, калі ў нас няма адпаведных інструментаў. Моладзевы пашпарт Youthpass - гэта інструмент сам па сабе, а асноўная

ідэя дадзенага дапаможніка палягае ў прадстаўленні дадатковых дапаможных інструментаў і метадаў для суправаджэння навучэнцаў і адукатараў на працягу ўсяго гэтага працэсу. Выяўленне і дакументаванне працэсу навучання не будзе аднолькавымі для маладога чалавека з абмежаванымі маўленчымі здольнасцямі ці для таго, каму цяжка перадаць свае ідэі на пісьме. Тут досвед і матывацыя як навучэнца, так і адукатара граюць важную ролю ў пераадоленні такіх перашкодаў - іх выдаляюць або знаходзяць альтэрнатыўныя спосабы.

Індывідуальнае прызнанне навучання. К мы можам распазнаваць і ацэньваць тое, чаму мы навучыліся? Гэты праблема не абмяжоўваецца толькі маладымі людзьмі з меншымі магчымасцямі. Аднак сітуацыя, у якой знаходзяцца абяздоленыя маладыя людзі, ускладняе ім усвядоміць вынікі навучання і знайсці ў ім нешта карыснае і канструктыўнае. Матывацыя, арыентаваная на навучэнца дзейнасць і дапаможныя захады з'яўляюцца асабліва важнымі элементамі для тых мэтавых групаў, якія не могуць лёгка ўбачыць рэальную каштоўнасць і мэтазгоднасць навучання.

ПЛЮСЫ ІНКЛЮЗІЎНАСЦІ

Вызначэнне мэтаў навучання пры абапіранні на моцныя бакі і пазітыўныя моманты з'яўляецца спосабам павышэння матывацыі і запалу чалавека да навучання, асабліва для маладых людзей, якія могуць звязваць навучанне з папярэднім негатыўным адукацыйным досведам.

Прызнанне нефармальнага навучання. Знешняе прызнанне дае маладым людзям з уразлівых групаў магчымасць “паказаць” атрыманыя імі кампетэнцыі арганізацыям, патэнцыйным працадаўцам і кансультантам па пытаннях занятасці з дапамогай сертыфікацыі. Сертыфікат Моладзевага пашпарту

Youthpass цалкам можа быць першым і адзіным сертыфікатам, які яны маюць. Індывідуальнае прызнанне, у той жа час, уяўляе сабой надзвычайную магчымасць для самаўдасканалення маладых людзей з асаблівымі патрэбамі. Яно дазваляе ім усвядоміць, чаму і як яны навучыліся. Моладзевы пашпарт Youthpass разглядае асабістае і прафесійнае развіццё як канчатковую мэту навучання.

Моладзевы пашпарт Youthpass як інструмент для самаўдасканалення. Моладзевы пашпарт Youthpass з’яўляецца выдатным інструментам для моладзевых працаўнікоў, каб матываваць і пашыраць магчымасці любога чалавека, незалежна ад яго або яе паходжання ці сітуацыі. У месцах, дзе фармальна адукацыя апынулася неэфектыўнай, нефармальнае навучанне можа адкрыць новыя магчымасці для маладых людзей, памылкова пазначаных як “кепскія вучні”. Нефармальна адукацыя можа дапамагчы ім

раскрыць свой сапраўдны патэнцыял як актыўных грамадзянаў і асобаў.

Крэатыўнасць моладзевых працаўнікоў таксама можа адкрыць сусвет магчымасцяў, каб заняцца навучаннем. Моладзевыя працаўнікі могуць ствараць, распрацоўваць і адаптаваць інструменты і метады навучання для самых розных мэтавых групаў. “Гартаючы Моладзевы пашпарт Youthpass” дае вам некаторыя канкрэтныя інструменты, але моладзевым працаўнікам давядзецца адаптаваць іх да маладых людзей, з якімі яны працуюць. Працэс Моладзевага пашпарту Youthpass спараджае пытанні і праблемы, якія можна разглядаць рознымі спосабамі.

Калі так, дык чаму б не азірнуцца назад на два першапачатковыя пытанні і не паспрабаваць знайсці адказы з пункту гледжання моладзевага працаўніка як фасілітатара навучання?

СПРЫЯЦЬ ІНКЛЮЗІЎНАСЦІ

У кантэксце працэсу Моладзевага пашпарту Youthpass роля моладзевага працаўніка палягае ў тым, каб дапамагчы маладым людзям даведацца пра свае патрэбы ў навучанні і дасягнуць сваіх мэтаў. Гэта мае аднолькавае значэнне для кожнай мэтавай групы. Гэта можа падацца даволі відавочным (фасілітатар спрыяе), але калі мы паглядзім на ўступныя пытанні, мы можам пацікавіцца, ці пры працы з моладдзю з меншымі магчымасцямі вырашаюцца на самой справе

розныя задачы. Ці тут мае быць больш шырокі падыход? Ці мае быць іншы тэмп? А пытанні аднолькавымі?

Магчыма, “Гартаючы Моладзевы пашпарт Youthpass” закране метадалагічныя праблемы, якія давядзецца вырашаць моладзевым працаўнікам. У шырокім сэнсе, асноўная роля адукатара - дапамагачь людзям з асаблівымі патрэбамі, спрашчаючы іх навучальны шлях,

накіроўваючы, падтрымліваючы і матывуючы іх. Гэта можа падавацца толькі пытаннем ступені, але фасілітатар павінен улічваць розныя абставіны і

прытрымлівацца альтэрнатыўных стратэгіяў пры арыентацыі на інклюзіўныя групы.

МЕТАДЫ І ДАДАТКОВЫЯ ЗАХАДЫ

Скіроўванне, садзеянне, коўчынг і ментарства - вось некаторыя з розных спосабаў, з дапамогай якіх фасілітатар можа дапамагчы маладым людзям з меншымі магчымасцямі дасягнуць сваіх мэтаў і выкарыстаць свой патэнцыял навучання. Акрамя падтрымкі фасілітатара і маладых людзей, гатовых вучыцца (таму што яны адчуваюць, што могуць выкарыстоўваць вынікі свайго навучання), нам трэба ўлічваць асаблівыя патрэбы, каб увесць працэс мог адбыцца.

Гэтыя дадатковыя меры могуць вагацца ад падрыхтоўчых візітаў у рамках валанцёрскіх праектаў да адмыслова адаптаваных крокаў у рамках моладзевага абмену з удзелам з маладых

людзей з інваліднасцю ці нават выдзяленне дадатковага часу, каб дапамагчы навучэнцам зрабіць рэфлексію і выкладзі на пісьме свае планы і чаканыя вынікі навучання. Дапаможнік "Гартаючы Моладзевы пашпарт Youthpass" пералічвае розныя дапаможныя інструменты і метады, якія могуць быць карыснымі. Аднак, безумоўна, неабходныя дадатковыя намаганні для адаптацыі гэтых метадаў пры працы з інклюзіўнымі групамі.

Працэс Моладзевага пашпарту Youthpass патрабуе доўгатэрміновых стратэгіяў і барацьбы з перашкодамі і цяжкасцямі на ўсіх этапах навучання на шляху да аўтаноміі моладзі, самаўдасканалення і асабістага развіцця.

СТРАТЭГІІ СКАФОЛДЫНГУ (УЗМАЦЕННЯ З ДАПАМОГАЙ РЫШТАВАННЯЎ)

Як моладзевы працаўнік можа садзейнічаць выбудове навучання маладых людзей, калі яны сутыкаюцца з пэўнымі перашкодамі ў жыцці, якія ўплываюць на працэс навучання? Можна выкарыстаць аналогію з будаўнічай сферы: рыштаванні выкарыстоўваюцца ў якасці часовай структуры, каб дапамагчы будаўнікам выканаць сваю працу на будаўнічай пляцоўцы. Рыштаванні тут з'яўляюцца як месцам для працы, так і сродкам

доступу да складаных участкаў. Моладзевы працаўнік ставіць рыштаванні вакол будаўнічай пляцоўкі навучання моладзі, каб яны маглі выбудоўваць далей сваё навучанне.

Пры распрацоўцы працэсу Моладзевага пашпарту Youthpass павінны быць створаныя дапаможныя структуры для маладых людзей, якія сутыкаюцца з адмысловымі перашкодамі. На пачатку працэсу

моладзевы працаўнік аказвае шырокую падтрымку, каб дапамагчы навучэнцам у пабудове ўласнага разумення кампетэнцыяў, якія яны хочуць прыдбаць. Як і на будаўнічай пляцоўцы, рыштаванні трэба паступова здымаць. Яны - часовы элемент, а не самамэта. Яны хутчэй з'яўляюцца сродкам пабудовы трывалай структуры навучання, за якую навучэнец можа паступова браць на сябе поўную адказнасць.

Працэс Моладзевага пашпарту Youthpass прапануе план выбудовы навучання, але калі вы плануеце безбар'ерны і інклюзіўны працэс навучання, вы не

ІНСТРУМЕНТЫ ДЛЯ АСАБЛІВЫХ ПАТРЭБАЎ

Нам патрэбныя адмысловыя інструменты для асаблівых патрэбаў, або мы можам адаптаваць ужо наяўныя інструменты для задавальнення асаблівых патрэбаў. Складана пабудаваць нешта без інструментаў. Гэта таксама тычыцца працэсаў навучання. Дадзены дапаможнік у частцы інструментару прапановуе вам шырокі выбар інструментаў, якія можна выкарыстоўваць, адаптаваць або перанесці ў розныя кантэксты. І ад вас залежыць, як вы будзеце ўлічваць перашкоды і патрэбы маладых людзей з меншымі магчымасцямі, з якімі вы працуеце.

У дадзенай публікацыі мы імкнёмся быць максімальна інклюзіўнымі і прапановуем вам парады і патэнцыйныя варыянты адаптацыі для ўсіх этапаў працэсу Моладзевага пашпарту Youthpass. Але прапанаваны набор інструментаў не прэтэндуе на вычарпальнасць з пункту гледжання магчымых варыянтаў адаптацыі або пераносу ў іншыя кантэксты або мэтавыя групы.

павінны забываць пра рыштаванні, адаптаваныя да маладых людзей, з якімі вы працуеце. Мэта тут палягае ў тым, каб, у канчатковым выніку, навучэнцы маглі прэтэндаваць на права ўласнасці на вынікі навучання і развіваць незалежныя стратэгіі навучання пры невялікай або нулявой падтрымцы з боку моладзевага працаўніка.

У гэтым выпадку, рыштаванні - гэта розныя дапаможныя стратэгіі, якія складаюцца з разнастайных інструментаў і метадаў.

У канчатковым выніку, ад вас, вашай крэатыўнасці і досведу залежыць выкарыстанне інструментаў для распрацоўкі прыемнага і сапраўды інклюзіўнага досведу навучання як для маладых людзей, так і для вас саміх.

**ЧАСТКА II -
ІНСТРУМЕНТЫ І
МЕТАДЫ YOUTHPASS**

НАТХНЯЙЦЕСЯ!

У другой частцы дапаможніку “Гартаючы Моладзевы пашпарт Youthpass” змяшчаюцца практыкаванні і практычныя метады для працы з маладымі людзьмі, якія праходзяць працэс навучання. Атрымлівайце натхненне ад гэтых інструментаў для прыемнага і крэатыўнага дасягнення і дакументавання вынікаў навучання для маладых людзей.

ДАСТАСОЎВАЙЦЕ ІХ ДА ВАШЫХ ПАТРЭБАЎ

Кожная група і сітуацыя - розныя. Вы месіце адаптаваць гэтыя інструменты і метады да сваіх маладых людзей і да тыпу адукацыйнай дзейнасці, якую вы праводзіце. У кожным з практыкаванняў мы ўжо даем вам некалькі падказак для адаптацыі, асабліва калі вы працуеце з моладдзю з меншымі магчымасцямі.

АГЛЯД

У гэтым пакеце інструментаў Моладзевага пашпарту Youthpass змяшчаецца інфармацыя пра тое, што кожны інструмент спрабуе дасягнуць (мэты) і да якой часткі працэсу Моладзевага пашпарту Youthpass ён асабліва дастасаваны (агляд на наступнай старонцы). Для кожнага метаду даецца падрабязнае апісанне спосабу яго прымянення. Але, само сабой зразумела, што вам трэба будзе выкарыстоўваць свой інстынкт

моладзевага працаўніка або навыкі трэнера для, пры неабходнасці, адаптацыі і пашырэння практыкаванняў.

ПАЛЯЦЕЛІ!!

Час апрабаваць розныя метады.
Поспехаў!

ІНСТРУМЕНТЫ І МЕТАДЫ YOUTHPASS

	ПАТРЭЗІДНЯЯ ПАРЫХТОУКА	АБУДЖЭННЕ ЗАПАЛУ	АСЭНСАВАННЕ НАВУЧАННЯ	КІРАВАННЕ І ПЛАНАВАННЕ	РЭФЛЕКСІЯ ПРА НАВУЧАННЕ	ВЫВУЛЕННЕ І ДАКУМЕНТАВАННЕ	АПСАННЕ ВЫІІККУ	УВОЗЬР'Ю YOUTHPASS	РОЛЯ ФАСІТАТАРА
① ФАБРЫКА НАВУЧАННЯ			x		x	x	x		
② 8 КАМПЕТЭНЦЫЎ						x	x		
③ ШТО ТАКОЕ YOUTHPASS?				x				x	
④ БАРАНЧЫК ШОН			x			x	x		
⑤ АСТРАВЫ YOUTHPASS							x	x	
⑥ БАРТАВЫ ЖУРНАЛ		x			x	x	x		
⑦ ІНТЭРВ'Ю ПРА ДАСВЕД НАВУЧАННЯ	x		x		x				x
⑧ МОРА ПАЗНАННЯ			x		x				
⑨ ЖУРНАЛ НАВУЧАННЯ				x	x	x	x		
⑩ НАВУЧЫЦЦА ЖАНГЛЯВАЦЬ		x	x						

	ПАЛІГРЭДНІЯ ПАДРОЗДІЛКА	АБДУЖЭННЕ ЗАПІЛІ	АСЭНСАВАННЕ НАВУЧАННЯ	КІРАВАННЕ І ПЛАНАВАННЕ	РЭФЛЕКСІЯ ПРА НАВУЧАННЕ	ВЫКЛУЧЭННЕ І ДАКУМЕНТАВАННЕ	АПІСАННЕ ВЫКЛІКАў	УВОЗЬНІЎ ЮТЛІПАС	РОЛЯ ФАЦІТАРА
11 МОЙ СІМВАЛ					x	x			
12 ЧАМУ ВЫ СЁННЯ НАВУЧЫЛІСЯ?					x	x	x		
13 КАЛАЖ СВАЙГО НАВУЧАННЯ	x		x						
14 ФОТАКОМІКСЫ		x	x		x	x			
15 ФРАНКЕНШТАЙН-РЭФЛЕКСІЯ					x	x	x		
16 ІНТЭРВ'Ю З ЭКСТРЭМАЛЬНЫМ ВЫКЛІКАМ		x	x	x					
17 МАНДАЛА НАВУЧЭНЦАў				x	x	x			
18 АПЫТАННЕ НА АСНОВЕ ПАЗІТЫўНАЙ АЦЭНКІ		x							
19 ЯК ВЫ СТАВІЦЕСЯ ДА НАВУЧАННЯ?					x				
20 САМАўСПРЫМАННЕ	x		x		x				

ПАПЯРЭДНЯЯ ПАДРЫХОТКА

АБУДЖЭННЕ ЗАПАЛУ

АСЭНСАВАННЕ НАВУЧАННЯ

КІРАВАННЕ І І ПЛАНАВАННЕ

РЭФЛЕКСІЯ ПРА НАВУЧАННЕ

ФАБРЫКА НАВУЧАННЯ

МЕТАФАРЫЧНАЕ ПРАКТЫКАВАННЕ, ЯКОЕ СТЫМУЛЮЕ ШТОДЗЭННУЮ РЭФЛЕКСІЮ І РОБІЦЬ ПРАЦЭС НАВУЧАННЯ БОЛЬШ БАЧНЫМ

МЭТЫ

- Падтрымліваць штодзённую і няспынную рэфлексію падчас дзейнасці
- Павысіць абазнанасць пра індывідуальныя і групавыя працэсы навучання
- Выяўляць і дакументаваць вынікі навучання па меры іх з'яўлення

ГРУПА

- Любая

ПАТРЭБЫ

- Пустая сцяна
- Маркеры
- Стыкеры, малярны скотч
- Вялікія аркушы паперы
- Факультатыўна: творчы матэрыял і камера

ЧАС

- 30-45 хвілінаў/дзень
- 2 гадзіны на заключэнне

КРОК ЗА КРОКАМ

Патлумачыць удзельнікам метафару "фабрыкі". Асноўным прадуктам фабрыкі з'яўляецца навучанне праз дзейнасць (моладзевы абмен, прафесійны трэнінг або валанцёрскі праект).

Прымацуйце вялікія аркушы на сцяну з наступнымі подпісамі і пытаннямі:

1) Складнікі	– Што вы асабіста ўклалі ў працэс навучання?
2) Машыны	– У якіх умовах адбывалася ваша навучанне?
3) Персанал	– Ці былі задзейнічаныя іншыя людзі?
4) Прадукт	– Чаму вы навучыліся і адкуль вы ведаеце, што вы гэтаму навучыліся?
5) Аператар	– Як вы сябе адчувалі падчас гэтай дзейнасці (эмоцыі)?
6) Маркетынг і продажы	– У чым каштоўнасць вашага навучання? Дзе вы можаце выкарыстоўваць свой досвед пасля?

Падвядзіце ўдзельнікаў да сцяны з аркушамі напрыканцы першага дня вашай праграмы і растлумачце, што гэта прастора для іх штодзённай рэфлексіі пра навучанне. Пры моладзевым абмене або на курсе павышэння кваліфікацыі дайце ўдзельнікам 30-45 хвілінаў напрыканцы кожнага дня паразважаць над пытаннямі на сцяне. Адначасова, заахвочвайце іх выкарыстоўваць "фабрыку" ў якасці няспыннага інструменту рэфлексіі і запрашайце іх запісваць ці ілюстраваць вынікі свайго навучання ў любы зручны момант.

У апошні дзень праграмы дайце ўдзельнікам дзве гадзіны на працу па самаацэнцы для сертыфікату Моладзевага пашпарту Youthpass (другая частка сертыфікату). Папрасіце ўдзельнікаў папрацаваць у малых групах і вызначыць вынікі свайго навучання, глядзячы на сцяну. Яны могуць браць розныя элементы з кожнага аркуша, каб дакументаваць вынікі навучання ў частцы самаацэнкі для Моладзевага сертыфікату Youthpass.

ВЫЯЎЛЕННЕ І ДАКУМЕНТАВАННЕ

АПІСАННЕ ВЫНІКАЎ

УВОДЗІНЫ Ё YOUTHPASS

РОЛЯ ФАСІЛІТАРА

Падчас гэтай двухгадзіннай сесіі фасілітатар можа таксама прадставіць кантэкст, гісторыю і канцэпцыі Моладзевага пашпарту Youthpass, у тым ліку некаторыя навадныя пытанні для "ключавых кампетэнцыяў".

Пасля гэтага ўдзельнікі павінны мець індывідуальны час, каб запісаць асабістыя вынікі навучання (для падрыхтоўкі сертыфікатаў Моладзевага пашпарту Youthpass). Удзельнікам прапануецца зрабіць гэта ў дыялогу з са сваімі калегамі па навучанні.

- Якім прайшоў для вас гэты "фабрычны" працэс?
- Як гэта было - перадаць вынікі свайго навучання словамі? Што было лёгка і што цяжка?
- Як бы вы прадалі свой «прадукт»?
- Як вы зможаце рэалізаваць свой набыты вопыт і навучанне на практыцы ў будучыні?

- Вы можаце адаптаваць гэты метада да людзей са слабым зрокам з дапамогай кампутараў або аўдыязапісаў
- Вы можаце выкарыстоўваць розныя метафары ў залежнасці ад тэмы вашай праграмы або ў залежнасці ад мэтавай групы (напрыклад, кулінарыя, парусны спорт, творчыя гісторыі і г.д.)
- Сачыце за навучальнымі патрэбамі і працэсамі групы. Фасілітатар можа выкарыстоўваць інфармацыю з фабрыкі, каб накіроўваць удзельнікаў у працэсе навучання.
- Падчас прамежкавай справаздачы магчыма быць карысным зрабіць рэфлексію наконт працэсу навучання да гэтага часу і адпаведна адаптаваць маючую адбыцця дзейнасць.

Распрацоўка: Diona Los і Santa Grinberga

ПАПЯРЭДНЯЯ ПАДРЫХОЎКА

АБУДЖЭННЕ ЗАПАЛУ

АСЭНСАВАННЕ НАВУЧАННЯ

КІРАВАННЕ І І ПЛАНАВАННЕ

РЭФЛЕКСІЯ ПРА НАВУЧАННЕ

2

8 КАМПЕТЭНЦЫЯЎ МОЛАДЗЕВАГА ПАПАРТУ YOUTHPASS

СТВАРЭННЕ 3D-МАДЭЛІ ВАСЬМІНОГА ДЛЯ РЭФЛЕКСІІ НАД НАВУЧАЛЬНЫМІ ЗАДАЧАМІ І ВЫНІКАМІ ПРАЗ ПРЫЗМУ ВАСЬМІ КЛЮЧАВЫХ КАМПЕТЭНЦЫЯЎ

МЭТЫ

- Прадставіць базавую інфармацыю пра кампетэнцыі па выніках навучання і Моладзева пашпарт Youthpass
- Стварыць для ўдзельнікаў прастору для рэфлексіі над навучаннем у рамках моладзевага праекту

ГРУПА

· Любая

ПАТРЭБЫ

Прастора:

- Вялікае памяшканне для размяшчэння 3D-мадэлі васьмі кампетэнцыяў (васьміног)
- Месца сустрэчы для кожнай пары для працы над вынікамі навучання

ЧАС

· 90 хвілінаў

Матэрыялы:

- Фліп-чарты (для стварэння васьмінога)
- Стужка
- Тры сімвалы з чырвонай паперы: веды, навыкі, ацэначныя пазіцыі
- Восем зялёных надпісаў з васьмю ключавымі кампетэнцыямі
- Маркеры
- Стыкеры
- Кампутарнае абсталяванне (кампутар, праектар і доступ да інтэрнэту) для паказу сайту "Моладзева пашпарт Youthpass" і анлайн-рэсурсаў
- Раздрукоўкі ўзору сертыфікатаў Моладзевага пашпарту Youthpass

Падрыхтоўка:

- Пакладзіце ланцужок зверху ўніз на іншы ланцужок.
- Абгарніце крэсла зверху аркушом паперы для фліпчарту, каб пабудаваць галаву васьмінога.
- Выражыце восем папяровых палосак аднолькавай даўжыні, каб зрабіць восем ног васьмінога.
- Прыклеіце восем папяровых палос да ніжняй часткі галавы.
- Намалюйце твар васьмінога і іншыя элементы (сэрца, колеры і г.д.).

КРОК ЗА
КРОКАМ

- Размясціце васьмінога 3D у залі.
- Азнаёмце ўдзельнікаў з паняццем кампетэнцыяў, растлумачыўшы тры элементы кампетэнцыі: веды, навыкі і ацэначныя пазіцыі.
- Пакладзіце чырвоныя кавалачкі паперы з надпісамі "веды, навыкі і ацэначныя пазіцыі" на галаву, рукі і сэрца адпаведна і растлумачце, чаму: веды звязаныя з галавой/мозгам, навыкі звязаныя з дзеяннямі і, такім чынам, належаць да ног, а ацэначныя пазіцыі можна знайсці ў сэрцы разам з каштоўнасцямі і эмоцыямі.

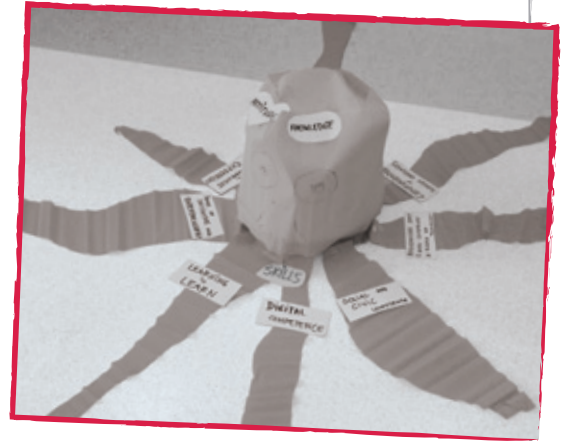
ВЫЯЎЛЕННЕ І ДАКУМЕНТАВАННЕ

АПІСАННЕ ВЫНІКАЎ

УВОДЗІНЫ Ў YOUTHPASS

РОЛЯ ФАСІЛІТАТАРА

- Размясціце кожны з васьмі зялёных надпісаў з ключавымі кампетэнцыямі на адну нагу.
- Папрасіце ўдзельнікаў абмеркаваць у парах або невялікіх групах, якія вынікі навучання могуць быць дасягнутыя адносна васьмі ключавых кампетэнцыяў.
- Папрасіце іх напісаць вынікі навучання на стыкерах і прыляпіць іх да васьміног/кампетэнцыяў, якой яны могуць адпавядаць. Дайце ім час для тлумачэнняў і прачытання напісанага на стыкерах.
- Пасля прачытання падсумаваць напісанае на стыкерах і пры неабходнасці задаць пытанні на ўдакладненне.
- Заахвочвайце ўдзельнікаў знаёміцца з праектамі або досведам іншых удзельнікаў, рабіць прапановы і задаваць пытанні.
- Нарэшце, азнаёмце з тэхнічнымі аспектамі Моладзевага пашпарту Youthpass: спецыфіка "дзе, што, як і чаму" для розных дзеянняў. Калі маецца магчымасць, выкарыстоўвайце кампутары, каб паказаць вэб-старонку Youthpass.eu альбо раздайце ўзоры сертыфікатаў Моладзевага пашпарту Youthpass.
- Выдзеліце час для пытанняў і адказаў.

ПАДВЯДЗЕННЕ
ВЫНІКАЎ

- Вам было карысна зразумець, што такое кампетэнцыі?
- Растлумачце, чаму вы вырашылі змясціць свой стыкер на гэтай "назе" васьмінога (назвавіце кампетэнцыю).
- Наколькі лёгка было прыняць рашэнне, каб размясціць стыкер на пэўнай назе?
- Ці быў больш за адзін варыянт наклеівання для якогосьці стыкеру?
- Ці можа штосьці быць звязана з іншымі кампетэнцыямі? Растлумачце.

АДАПТАЦЫЯ

3D-мадэль, якая выкарыстоўваецца для тлумачэння кампетэнцыяў, пасуе людзям з сэнсарнымі перашкодамі або парушэннямі зроку. Карысна тлумачыць канцэпцыю васьмі кампетэнцыяў візуальным і даступным спосабам для маладых людзей, у якіх розныя родныя мовы або розны ўзровень валодання мовай.

ПАРАДЫ

Паколькі ўсе ногі васьмінога выглядаюць аднолькава, можа быць карысным дыферэнцаваць іх, выкарыстоўваючы восем розных колераў, узораў, малюнкаў, іконак і г.д.

Распрацоўка: Santa Grinberga і Ieva Грудстэйне для навучальнага курсу Латвійскага нацыянальнага агенцтва для каардынацыйнага па моладзевым.

ПАПЯРЭДНЯЯ ПАДРЫХОЎКА

АБУДЖЭННЕ ЗАПАЛУ

АСЭНСАВАННЕ НАВУЧАННЯ

КІРАВАННЕ І ПЛАНАВАННЕ

РЭФЛЕКСІЯ ПРА НАВУЧАННЕ

3 ШТО ТАКОЕ МОЛАДЗЕВЫ ПАШПАРТ YOUTHPASS?

УВОДЗІНЫ Ё МОЛАДЗЕВЫ ПАШПАРТ YOUTHPASS У ЯКАСЦІ ІНСТРУМЕНТУ ДАКУМЕНТАВАННЯ НАВУЧАННЯ

МЭТЫ

- Уводзіны ў Моладзевы пашпарт Youthpass
- Падтрымка групы ў разуменні неформальнага навучання
- Знаёмства з карыснай табліцай, якую яны могуць выкарыстоўваць у паўсядзённай практыцы

ГРУПА

- Максімум 25 чалавек

ПАТРЭБЫ

- Табліца для ацэнкі (раздрукоўка)
- Асадкі
- Кампютар, праектар і доступ да інтэрнэту для паказу сайту "Моладзевы пашпарт Youthpass" і анлайн-рэсурсаў

ЧАС

- 60-90 хвілінаў

КРОК ЗА КРОКАМ

Метад апісаны ў кантэксце ўводнага трэнінгу на самым пачатку валанцёрства.

"Гэта інструмент для прызнання навучання, атрыманага шляхам удзелу ў валанцёрскім праекце ў рамках Еўрапейскага корпусу салідарнасці. Ён прызнае неформальнае навучанне.

Youthpass дапамагае вам адсочваць і апісаць тое, што вы зрабілі ў рамках свайго валанцёрскага праекту. Ён дапамагае вам звязаць атрыманае навучанне з наборам кампетэнцыяў. Ментары суправаджаюць і дапамагаюць палегчыць працэс навучання валанцёра. Гэта дапамагае вызначыць выразныя і дасягальныя мэты навучання. З Моладзевым пашпартаў Youthpass, вы зможаце запісваць вынікі навучання любым зручным спосабам. Ён таксама можа быць спосабам рэфлексіі над прагрэсам вашага навучання з рэгулярнымі інтэрваламі падчас дзейнасці".

Папрасіце групу правесці мазгавы штурм, каб вызначыць спосабы запісвання вынікаў навучання. Пасля пакажыце ім, як папярэднія валанцёры запісвалі вынікі свайго навучання, напрыклад, праз блог, журнал, фотаальбом і г.д.

Азнаёміць і растлумачыць тэрмін "неформальнае навучанне" (НФН).

"Што такое неформальнае навучанне? Неформальнае навучанне з'яўляецца добраахвотным, адбываецца пры садзеянні іншых і падлягае планаванню".

Падзяліце групу на меншыя групы і папрасіце іх правесці мазгавы штурм, каб знайсці прыклады неформальнага навучання ў іх жыцці. Падзяліцца вынікамі абмеркаванняў з усёй групай.

ВЫЯЎЛЕННЕ І ДАКУМЕНТАВАННЕ

АПІСАННЕ ВЫНІКАЎ

УВОДЗІНЫ Ў YOUTHPASS

РОЛЯ ФАСІЛІТАРА

Пачніце дыскусію з групай пра важнасць знаходжання часу ў іх жыцці для рэфлексіі, ацэнкі і запісу гэтых момантаў НФН. Папрасіце групу паразважаць над тым, чаму яны хочуць навучыцца ў сваім валанцёрскім досведзе. Вядзіце абмеркаванне ад агульнага да канкрэтнага. Дайце ўдзельнікам спачатку самім паразважаюць, а потым папрасіце іх аб'яднацца ў пару з іншым удзельнікам, каб падзяліцца сваімі думкамі. На заключным этапе запрасіце ўсіх назад у вялікую групу і падзяліцеся высновамі на пленарным абмеркаванні.

Азнаёмце з табліцай "Ацэнка навучання" (гл. раздатак ніжэй). Папрасіце ўдзельнікаў запоўніць гэты аркуш (самастойна). Калі яны ўжо пару тыдняў знаходзяцца на сваім праекце, яны могуць скарыстацца прыкладамі з яго. Калі яны толькі што прыбылі, яны могуць скарыстацца досведам са свайго жыцця.

Спытаеце ў групы, ці выкарыстанне табліцы было для іх карысным і чаму? Спытаеце, ці хоча хто-небудзь з валанцёраў падзяліцца з усёй групай тым, што ён напісаў.

Проста і каратка распавядзіце пра працэс Youthpass. У вас будзе больш часу, каб распавесці пра Моладзевы пашпарт Youthpass больш падрабязна на прамежкавай сесіі ацэнкі праекту. Нагадайце, што іх ментар будзе іх гідам і пакажа ім, што яны могуць спампаваць дадатковыя матэрыялы пра Моладзевы пашпарт Youthpass з Youthpass.eu.

- Вы можаце адаптаваць табліцу да розных кантэкстаў - перакласці яе на візуальную мову або спалучыць яе з практыкаваннем "Фабрыка навучання".
- Хоць гэта практыкаванне першапачаткова было прызначанай для валанцёрскіх праектаў, табліца можа выкарыстоўвацца для самаацэнкі любога тыпу навучання (без ментара, коўча або моладзевага лідара). Яе таксама можна лёгка адаптаваць да іншых тыпаў дзейнасці, такіх як трэнінгі або моладзевыя абмены.

РАЗДАТКІ

АСЭНСАВАННЕ НАВУЧАЛЬНАГА ПРАЦЭСУ ПРАЗ ПРАКТЫКАВАННІ

→ Чаму я навучыўся?

→ Як я гэтаму навучыўся?

→ З кім я гэтаму навучыўся?

→ Калі я гэтаму навучыўся?
Моманты прасвятлення

→ **Ключавая кампетэнцыя**
(выкарыстоўваць толькі
на заключным этапе, не
паказваць на пачатку)

ВЫКАРЫСТОЎВАЦЬ У ЯКАСЦІ ПЛАНУ НАВУЧАННЯ

→ Чаму я хачу навучыцца?

→ Як я гэтаму навучуся?

→ З кім я гэтаму навучуся?

→ Калі я гэтаму навучуся?
Змесціце навучанне ў
часовыя рамкі

→ **Ключавая кампетэнцыя**
(выкарыстоўваць толькі
на заключным этапе, не
паказваць на пачатку)

ПАПЯРЭДНЯЯ ПАДРЫХОТКА

АБУДЖЭННЕ ЗАПАЛУ

АСЭНСАВАННЕ НАВУЧАННЯ

КІРАВАННЕ І І ПЛАНАВАННЕ

РЭФЛЕКСІЯ ПРА НАВУЧАННЕ

4

БАРАНЧЫК ШОН - НЕ БЛЯЦЬ!

ТВОРЧЫ І ЭФЕКТЫўНЫ СПАСАБ ВЫКАРЫСТАННЯ ВЯДОМЫХ МУЛЬТЫПЛІКАЦЫЙНЫХ ПЕРСАНАЖАў ДЛЯ ЛЕПШАГА РАЗУМЕННЯ КЛЮЧАВЫХ КАМПЕТЭНЦЫЯў І ПАДТРЫМКІ САМААЦЭНКІ ДЛЯ СЕРТЫФІКАТУ МОЛАДЗЕВАГА ПАШПОРТУ YOUTHPASS

МЭТЫ

- Разгледзець штосьці, каб дапамагчы ў выяўленні кампетэнцыяў у цэлым
- Дапамагчы ўдзельнікам звязаць кампетэнцыі з вынікамі навучання
- Пасадзейнічаць удзельнікам у прадстаўленні досведу са свайго жыцця ў выглядзе вынікаў навучання

ГРУПА

- Мінімум 12 чалавек

ПАТРЭБЫ

- Мультфільм: Баранчык Шон - не бляць! (2010) – можна знайсці на YouTube або Amazon
- Анкеты ацэнкі вынікаў навучання
- Кампутар, праектар і доступ да інтэрнэту да Інтэрнэту (або DVD-плэер) для паказу відэа

ЧАС

- 90 хвілінаў

КРОК ЗА КРОКАМ

Першая частка (8 хвілінаў):

Паказаць мультфільм пра Баранчыка Шона.

Другая частка (30 хвілінаў):

Працоўныя групы: кожная група працуе над кампетэнцыямі канкрэтнага персанажу з мультфільму. Удзельнікі могуць маляваць, пісаць ці іншым чынам дакументаваць, што такое кампетэнцыя (15 хвілінаў).

- Група 1 – працуе з Баранчыкам Шонам
- Група 2 – астатнія авечкі і бараны
- Група 3 – сабака
- Група 4 – свінні

Прэзентацыя вынікаў малых груп на пленарным пасяджэнні (15 хвілінаў).

ВЫЯЎЛЕННЕ І ДАКУМЕНТАВАННЕ

АПІСАННЕ ВЫНІКАЎ

УВОДЗІНЫ Ё YOUTHPASS

РОЛЯ ФАСІЛІТАТАРА

Трэцяя частка (20 хвілінаў):

Фасілітатар знаёміць з Моладзевым пашпартам Youthpass і васьмю ключавымі кампетэнцыямі навучання цягам усяго жыцця. Фасілітатар па адной называе кампетэнцыі і пасля кожнай з іх пытаецца ва ўдзельнікаў іхнае меркаванне, як гэтая кампетэнцыя: звязаная з героем мультфільму звязаная з праектам/дзеянасцю, у якой удзельнікі бяруць удзел і як яны набылі гэтую кампетэнцыю

Чацвёртая частка (30 хвілінаў):

Удзельнікам прапануецца паразважаць індывідуальна або ў парах і запісаць, чаго яны дасягнулі падчас праекту/дзеянасці, выкарыстоўваючы ключавыя кампетэнцыі для бесперапыннага навучання.

АДАПТАЦЫЯ

- Выкарыстанне мультфільмаў пасуе для розных інклюзіўных групаў з кагнітыўнымі/навучальнымі бар'ерамі. Гэта дапамагае ім вызначыць кампетэнцыі ў "забаўляльным" кантэксце і звязаць іх са сваім досведам навучання.
- Калі няма мультымедыйнага абсталявання, можна выкарыстоўваць іншыя носьбіты інфармацыі, такія як дзіцячыя кнігі (больш візуальныя), дзіцячыя гульні на картках або асабістыя распаведы.

ПАРАДЫ

Каб лепш падрыхтавацца, азнаёмцеся з рознымі рэсурсамі на Youthpass.eu. Заключным крокам у практыкаванні можа стаць інтэрв'ю з калегамі-аднагодкамі для заахвочвання камунікавання, пытанняў і асэнсавання гэтай тэмы.

ПАПЯРЭДНЯЯ ПАДРЫХОЎКА

АБУДЖЭННЕ ЗАПАЛУ

АСЭНСАВАННЕ НАВУЧАННЯ

КІРАВАННЕ І І ПЛАНАВАННЕ

РЭФЛЕКСІЯ ПРА НАВУЧАННЕ

5 АСТРАВЫ YOUTHPASS

КАМАНДНАЯ ГУЛЬНЯ "НАВУЧАННЕ ПРАЗ ДЗЕЯННЕ" ДЛЯ ЗНАЁМСТВА З МОЛАДЗЕВЫМ ПАШПАРТАМ YOUTHPASS І ВАСЬМЮ КЛЮЧАВЫМІ КАМПЕТЭНЦЫЯМІ ДЛЯ НАВУЧАННЯ НА ПРАЦЯГУ ЎСЯГО ЖЫЦЦЯ

МЭТЫ

- Азнаёміць з васьмю ключавым кампетэнцыямі з дапамогай практыкавання ў фармаце "навучанне праз дзеянне"
- Азнаёміць з Моладзевым пашпартам Youthpass і пашырыць веды пра яго інструмент самаацэнкі і прызнання нефармальнай адукацыі

ГРУПА

- Максімум 24 чалавекі

ПАТРЭБЫ

Прастора:

- Вялікі пакой з васьмю сталамі/зонамі, якія імітуюць астравы

ЧАС

- 90 хвілінаў

Матэрыялі

- Друкаваныя версіі Моладзевых пашпартоў Youthpass (адзін на групу)
- Карткі з заданнямі (кампетэнцыі)
- Адзін гульнявы 8-баковы кубік
- Каляровыя маркеры
- Малярны скотч
- Кардон
- Дзве калоды картаў
- Раздрукаваная інструкцыя картачнай гульні
- Раздрукоўкі з задачамі па матэматыцы
- Гульня танграм
- Пластылін
- Папера
- Каляровая папера
- Клей
- Пячатка і чарнілы (для пацвярджэння пашпарту)
- Нажніцы
- Кампутар
- Кампутар, праектар і доступ да інтэрнэту для паказу сайту "Моладзевы пашпарт Youthpass" і анлайн-рэсурсаў

Падрыхтоўка:

- Вызначыць восем працоўных станцыяў. Выкарыстоўвайце сталы або акрэсліце на падлозе контуры васьмі астравоў (з дапамогай малярнага скотчу), што адпавядае васьмі ключавым кампетэнцыям.
- Размясціце адну картку з заданнямі і неабходныя матэрыялы з абсталяванне на кожным востраве, паводле апісання на кожнай картцы з заданнямі.
- Стварыце "пункт пашпартнага кантролю" (стол і крэсла), каб фасілітатар мог ставіць пячатку на Моладзевыя пашпараты Youthpass і кідаць гульнявы 8-баковы кубік.

Удзельнікі:

Два фасілітатары. Адзін застаецца на "пашпартным кантролі", а другі наглядае за рознымі групамі, каб дапамагаць ім. Апошні павінен быць у стане адказваць на пытанні пра правілы гульні.

ВЫЯЎЛЕННЕ І ДАКУМЕНТАВАННЕ

АПІСАННЕ ВЫНІКАЎ

УВОДЗІНЫ Ў YOUTHPASS

РОЛЯ ФАСІЛІТАТАРА

КРОК ЗА
КРОКАМ

Мэта гульні: каб кожная каманда атрымала штамп у свой Моладзевы пашпарт Youthpass пасля наведвання як мага большай колькасці астравоў і выканання пэўных задач, звязаных з кожнай з васьмі ключавых кампетэнцыяў.

- Падзяліце ўдзельнікаў на групы па 3-5 чалавек.
- Папрасіце кожную групу выбраць назву для сваёй каманды.
- Выдайце кожнай групе па аднаму Моладзеваму пашпарту Youthpass.
- Растлумачце мэту гульні: Мэта гульні - на працягу 45 хвілінаў атрымаць пашпарт з васьмі рознымі іконкамі астравоў. Кожная іконка прадстаўляе адну ключавую кампетэнцыю. Не кажыце ім пакуль, што ім не абавязкова атрымліваць усе пячаткі (пакіньце гэта для падвядзення вынікаў).
- Растлумачце, што ёсць пашпартны кантроль, дзе яны атрымаюць пячатку ў Моладзевы пашпарт Youthpass, калі наведваюць востраў і выканаюць у камандзе як мінімум адну з задач (ёсць тры задачы на кожнай з картак астравоў). Пасля таго, як ім ставіцца пячатка, яны падкідваюць кубік, каб працягнуць сваё падарожжа.
- Заставайцеся на "пашпартным кантролі" з пячаткай ды гульнявым кубікам.
- Пасля таго, як яны падкінуць гульнявы кубік, яны адправяцца на востраў з карткай заданняў, якая адпавядае значку на кубіку. Калі на востраве іншая каманда, яны павінны зноў падкінуць кубік, пакуль не знойдуць вольны востраў, які яны раней не наведвалі.
- Гульня заканчваецца, калі канчаецца час або калі адна з камандаў атрымала восем пячатак.
- Збярыце ўдзельнікаў на пленарным пасяджэнні для падвядзення вынікаў.
- Падчас падвядзення вынікаў засяродзьцеся на гульні і яе значэнні для разумення кампетэнцыяў і праекту.
- Абмяркуйце з удзельнікамі, як восем кампетэнцыяў звязаныя з Моладзевым пашпартаў Youthpass і пакажыце ўзоры сертыфікатаў Youthpass пры акцэнце на менавіта кампетэнцыях (выкарыстоўвайце кампутарнае абсталяванне, калі яно даступнае).

ДЭБРЫФІНГ

Ключавыя кампетэнцыі

- Колькі пячатак вы атрымалі?
- Ці нехта перамог або прайграў?
- Якая была мэта гэтага практыкавання?
- Ці магчыма атрымаць усе пячаткі?
- Ці павінны вы атрымліваць усе пячаткі?
- Ці вы хацелі б застацца надаўжэй на нейкім востраве?

Прызнанне

- Чаму важна было атрымаць пячатку ад "уладаў"?
- Ці ён або яна правяралі, ці было выкананым ваша заданне або не?
- Звярніце ўвагу: самаацэнка/скіроўванне, працэс навучання.

АДАПТАЦЫЯ

- Гэтае практыкаванне асабліва пасуе для маладых людзей, якія любяць вучыцца праз гульні і могуць мець цяжкасці ў разуменні вельмі тэарэтычных паняццяў у традыцыйным навучальным асяроддзі.
- Паколькі першая частка - гэта навучанне праз дзеянне, яе можна адаптаваць практычна да любога кантэксту, дастасоўваючы задачы ў залежнасці ад патрэбаў удзельнікаў (маляваць замест таго, каб пісаць ці гаварыць, пераклад картак з заданнямі і г.д.).

ПАРАДЫ

- Падчас падвядзення вынікаў вельмі важна засяродзіцца на навадных пытаннях, каб даць зразумець, што рэальная задача - гэта вывучэнне важных для нас кампетэнцыяў. Неабавязкова сабраць усе пячаткі, калі гэта не з'яўляецца нашай мэтай. Гэта практыкаванне таксама служыць мэтам спрыяння групавой дзейнасці, таму варта заахвочваць удзельнікаў выконваць заданні як група.
- Гэтае практыкаванне пераклікаецца з практыкаваннем "Бартавы журнал" - яны могуць праводзіцца разам або асобна.
- Практикаванне Астравы Youthpass можа зрабіць або на пачатку навучальнага курсу, каб зрабіць уводзіны да васьмі ключавых кампетэнцыяў, або напрыканцы, каб звязаць вынікі навучання ўдзельнікаў з ключавымі кампетэнцыямі.

РАЗДАТКІ

Матэрыял можна спампаваць з SALTO Tool Box (Інструментар SALTO):

- Раздрукаваныя Моладзевыя пашпарты Youthpass
- Карткі з заданнямі (кампетэнцыі)
- Гульнявы васьмібаковы кубік

<http://www.salto-youth.net/find-a-tool/1223.html>

Competence in mother tongue

1. Say a riddle in your own language and explain it to the others.
2. Find out as a team 3 words that sound similarly and have a similar or different meaning in your own languages.
3. Teach each other the daily greetings in your own language.

Communication in foreign languages

1. Sing a short song or say a poem in language different from yours.
2. Tell the others 5 foreign words you have learned in your hosting country and compare.
3. Get 3 people to say "My name is ..... and I come from....." in a language different from your own and try to pronounce it.

Mathematical competence and basic competence in science and technology:

1. Solve a mathematical problem (handout).
2. Do a Tangram puzzle.
3. Calculate your total free time per week in minutes.

Digital competence:

1. Draw your favourite animal with any available software.
2. Open a new text document and create a table with a list of software that your group members know how to use.
3. Create a formula on a spreadsheet to calculate 70% of the total.

Learning to learn

1. Learn to play a card game together. (deck of cards and handouts with rules)
2. Write a list with 5 things you have learned today and explain how.
3. Tell the people in your group how and where you prefer to learn (learning styles).

Social and civic competence

1. Inquiry about gender issues in other countries and how people deal with them.
2. Agree on a common definition of people with fewer opportunities as a social phenomenon and write it down
3. Learn cultural differences about greeting people (kissing, shaking hands, etc.)

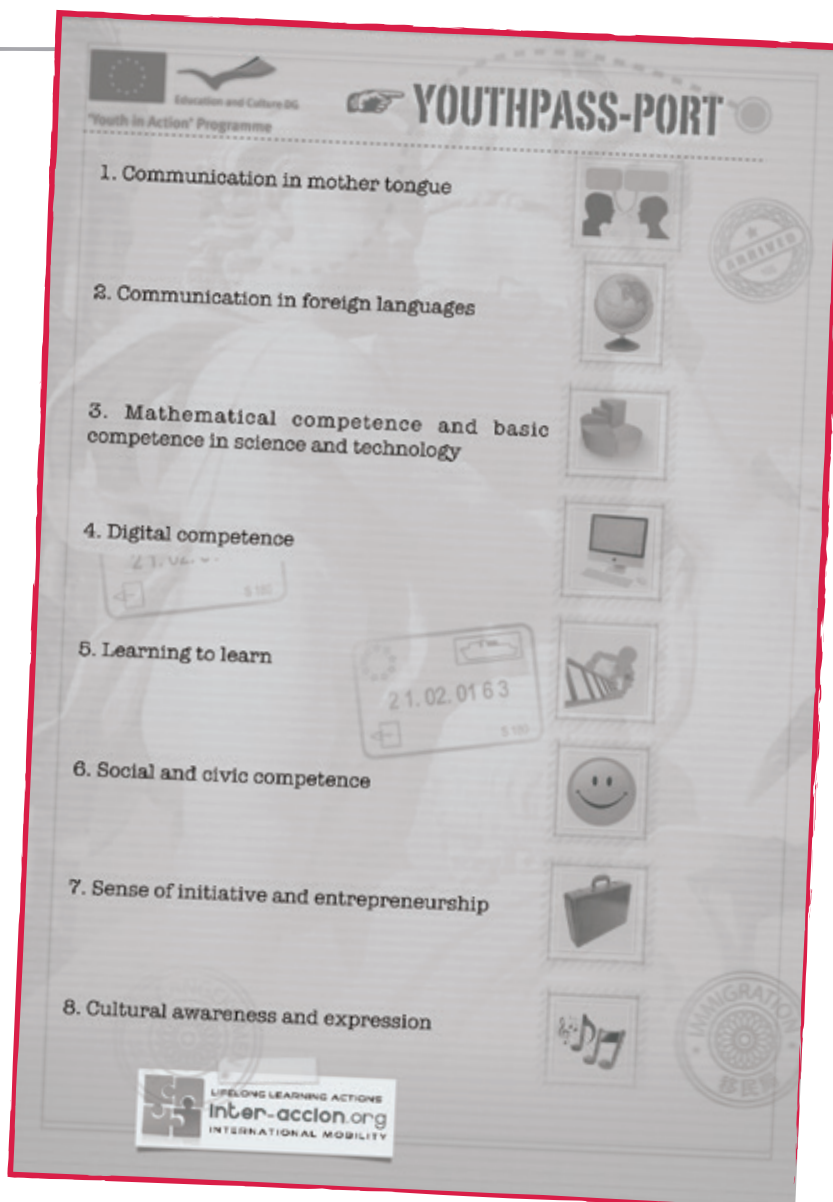
Sense of initiative and entrepreneurship

1. Tell your team about new ideas you implemented during last year and their outcomes.
2. As a team, make a decision about today's free time.
3. Explain what you would like to learn during this project and your contribution.

Cultural awareness and expression

1. Make a figure with cardboard/plasticine about your project.
2. Write a short poem about your project.
3. Make a collage showing your feelings about the project .

6

БАРТАВЫ ЖУРНАЛ

КАРЫСНЫ ІНСТРУМЕНТ, ЯКІ ПРАПАНАУЕ ЎДЗЕЛЬНІКАМ ПРЫВАБНЫ І СТЫМУЛЮЮЧЫ СПАСАБ АДСОЧВАННЯ ВЫНІКАЎ НАВУЧАННЯ Ў АДПАВЕДНАСЦІ З ВАСЬМЮ КЛЮЧАВЫМІ КАМПЕТЭНЦЫЯМІ

МЭТЫ

- Забяспечыць інструмент для рэфлексіі і адсочвання пабежнага працэсу навучання
- Азнаёміць з Моладзевым пашпартам Youthpass і пашырыць веды пра яго інструмент самаацэнкі і прызнання неформальнай адукацыі

ГРУПА

- Індывідуальна

ПАТРЭБЫ

- Раздрукаваны буклет "Бартавога журналу" (па адным на кожнага ўдзельніка)
- Асадкі

ЧАС

- Дзень адпраўлення: 45 хвілінаў
- Порты: 20 хв цягам сесіі
- Дзень прыбыцця: 45 хвілінаў

КРОК ЗА КРОКАМ

Раздзелы бартавога журналу падзеленыя на "Порты", якія адпавядаюць кожнаму дню або фазе дзейнасці, каб адсочваць вынікі навучання гэтага адмысловага падарожжа.

Дзень адпраўлення: 45 хвілінаў

- Пазнаёміць удзельнікаў з практыкаваннем (25 хвілінаў):
"Вы - капітан уласнага карабля падчас гэтага навучання, і гэта бартавы журнал для вас, каб занатоўваць, што вы вывучаеце кожны дзень. Ваш кампас Моладзевага пашпарту Youthpass дапаможа вам арыентавацца падчас вандроўкі і вырашыць накіт канчатковага месца прызначэння. Ваш праект базуецца на неформальным навучанні, і для таго, каб яго ацэньваць у вашым Моладзевым пашпарце Youthpass, вы павінны ацэньваць свае кампетэнцыі да, падчас і пасля выправы.
Падчас вашага маршруту навучання вы будзеце наведваць розныя порты, і вельмі важна, каб вы, як капітан, рабілі нататкі і выкарыстоўвалі паказальнікі. Калі справа падыходзіць да канца выправы, вы можаце паглядзець на свой кампас і бартавы журнал, каб даведацца, куды і як вандраваў ваш навучальны груз".
- Раздайце па адным асобніку бартавога журналу кожнаму ўдзельніку.
- Растлумачце, як карыстацца бартавым журналам, і пакіньце час на пытанні і каментары.
- Паінфармуйце групу, што ў кожным "порце прыпынку" яны будуць мець час, каб працаваць над вынікамі навучання, запаўняючы бартавы журнал. Яны могуць пісаць сказы, словы, маляваць, выразаць і клеіць выявы і г.д. Звярніце ўвагу, што журнал з'яўляецца прыватным і не маеца на ўвазе, што да яго будзе мець доступ трэнер.
- Удакладніце, што падчас ацэнкі ўдзельнікі будуць збіраць і падсумоўваць найбольш важныя часткі сваіх журналаў і перадаваць іх, разам з іх персанальнымі данымі, каардынатару, каб атрымаць свае сертыфікаты Моладзевага пашпарту Youthpass.
- Потым, дайце ім час (20 хвілінаў) для індывідуальнай рэфлексіі над вынікамі навучання. Трэнер або ментар павінен быць побач для ўдакладненняў і магчымай падтрымкі.

ВІЯЎЛЕННЕ І ДАКУМЕНТАВАННЕ

АПІСАННЕ ВЫНІКАЎ

УВОДЗІНЫ Ё YOUTHPASS

РОЛЯ ФАСІЛІТАРА

Порт 1 і Порт 2 (пры неабходнасці дадайце дадатковыя старонкі "Портаў")

- Як і ў дзень адпраўлення, дайце ім час (20 хвілінаў) для індывідуальнай рэфлексіі наконт вынікаў навучання напрыканцы кожнага дня або фазы дзейнасці. Трэнер або ментар павінен быць побач для ўдакладненняў і магчымай падтрымкі.
- Праверце дасягненні ўдзельнікаў ў навучанні або індывідуальна, або ў групе.

Дзень прыбыцця: 45 хвілінаў

- Па завяршэнні праекту або дзейнасці дайце ўдзельнікам час (10 хвілінаў) для рэфлексіі.
- Прадугледзьце дадатковы час для індывідуальных абмеркаванняў паміж трэнерам і ўдзельнікамі.
- Папрасіце ўдзельнікаў падсумаваць свае індывідуальныя вынікі навучання і запісаць іх на старонцы "прыбыцця" ў журнале (20 хвілінаў).
- Дайце выразныя інструкцыі наконт таго, як даслаць канчатковыя даныя для сертыфікатаў Моладзевага пашпарту Youthpass і вызначце тэрмін атрымання інфармацыі. Арганізатары могуць стварыць анлайн-форму з усімі неабходнымі палямі для сертыфікатаў (напрыклад, у Google Docs) або даць удзельнікам шаблон файла для запаўнення і адпраўкі па электроннай пошце.
- Распаўсюдзіць вышэйзгаданую інфармацыю ўдзельнікам у друкаваным выглядзе або па электроннай пошце (як дадаткі) разам з адпаведнымі спасылкамі або шаблонамі.

АДАПТАЦЫЯ

- Людзі з абмежаванымі моўнымі навыкамі або адукацыйнымі цяжкасцямі таксама могуць выкарыстоўваць Бартавы журнал, паколькі яны могуць выказвацца з дапамогай іншых спосабаў, такіх як малюнкi, калажы, здымкі і г.д.
- Практыкаванне па сутнасці з'яўляецца журналам вынікаў навучання і можа адаптавацца або выкарыстоўвацца практычна ў любым кантэксце. Яно таксама можа быць перакладзеным на розныя мовы або пераробленае ў анлайн-прыкладанне (Бартавы блог) дзеля большай прывабнасці і экалагічнасці.

ПАРАДЫ

Дні або порты прыпынку не абавязкова павінны быць каляндарнымі днямі і могуць разглядацца як фазы або этапы. Напрыклад, падчас прафесійнага трэнінгу адзін дзень у журнале можа адпавядаць аднаму дню курса.

Аднак падчас больш працяглай дзейнасці, напрыклад, валанцёрскага праекту або моладзевай ініцыятывы, даты ў бартавым журнале могуць быць канкрэтнымі фазамі, тыднямі ці месяцамі, у залежнасці ад працягласці праекту.

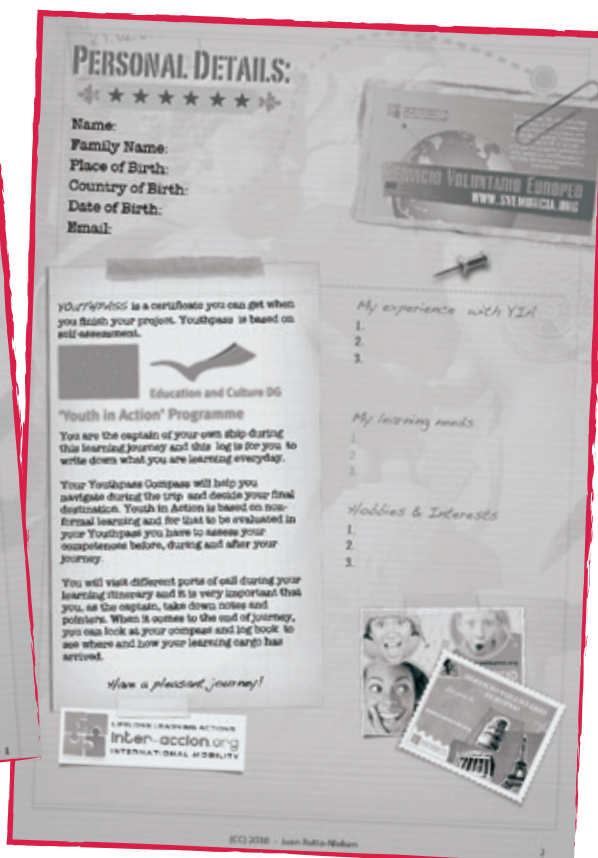
Трэба прадугледжваць час напрыканцы кожнага дня/фазы дзейнасці, каб удзельнікі маглі працаваць над сваім бартавым журналам. Ён павінен быць інтэграваны ў праграму, каб матываваць удзельнікаў. Бартавы журнал быў выпрабаваны прымаючымі арганізацыямі валанцёрскіх праектаў, каб у валанцёраў быў інструмент для запісу і адсочвання вынікаў навучання.

БУКЛЕТ БАРТАВОГА ЖУРНАЛУ

Матэрыял даступны для запампоўкі з SALTO Toolbox:

www.salto-youth.net/find-a-tool/1223.html

My Competences

- 1. Communication in mother tongue**
How effectively have I used my own language?
What opportunities have I had to use it?
- 2. Communication in foreign languages**
How well have I coped using my host country's language?
What difficulties did I have and how did I overcome them?
- 3. Mathematical competence and basic competence in science and technology**
What sort of problems have I faced and how have I solved them?
When have I used my number skills?
- 4. Digital competence**
What e-learning courses did I use to prepare myself for this project?
Did I use computers and the Internet before the project?
Did I learn anything about the use of computers in other countries?
- 5. Learning to learn**
What were my goals before the project and did I achieve them?
Which activities do I find I got the most out of?
How well I use what I have learned?
- 6. Social and civic competence**
What have I learned about other cultures?
What have I been successful in communicating with others?
What have I done to resolve any conflicts within the group?
- 7. Sense of initiative and entrepreneurship**
What have I turned ideas into actions?
Have I taken any risks and what have I learned from them?
- 8. Cultural awareness and expression**
How willing was I to get involved with different cultures?
What cultural differences have I learned between my sending and hosting countries?

INTERNATIONAL LEARNING ACTIONS
inter-accion.org
INTERNATIONAL MOBILITY

ICCJ 2016 - Juan Ratto-Nielsen

Dateline: Departure

1. Communication in mother tongue
2. Communication in foreign languages
3. Mathematical competence and basic competence in science and technology
4. Digital competence
5. Learning to learn
6. Social and civic competence
7. Sense of initiative and entrepreneurship
8. Cultural awareness and expression

ICCJ 2016 - Juan Ratto-Nielsen

Dateline: Departure

My Youthpass Compass

Everyday, you can assess your learning outcomes with this compass to know your strongest competences and the ones you would like to improve. (0 is the lowest score and 4 is the highest one).

INTERNATIONAL LEARNING ACTIONS
inter-accion.org
INTERNATIONAL MOBILITY

ICCJ 2016 - Juan Ratto-Nielsen

ПАПЯРЭДНЯЯ ПАДРЫХОЎКА

АБУДЖЭННЕ ЗАПАЛУ

АСЭНСАВАННЕ НАВУЧАННЯ

КІРАВАННЕ І І ПЛАНАВАННЕ

РЭФЛЕКСІЯ ПРА НАВУЧАННЕ

7

ІНТЭРВ'Ю ПРА ДОСВЕД НАВУЧАННЯ

ІНТЭРВ'Ю, КАБ ДАПАМАГЧЫ ЛЮДЗЯМ СУР'ЭЗНА І ГЛЫБОКА ГАВАРЫЦЬ ПРА СВАЁ НАВУЧАННЕ

МЭТЫ

- Павысіць абазнанасць і зрабіць рэфлексію пра ўласнае навучанне
- Падзяліцца і абмяняцца досведам навучання
- Разгледзець магчымасць будучага навучання

ГРУПА

- 6 - 40 чалавек

ПАТРЭБЫ

- Гід па правядзенні інтэрв'ю для ўсіх удзельнікаў
- Папера і асадкі, каб запісваць
- Аркушы паперы для фліпчарту (адзін аркуш на ўдзельніка)
- Маркеры

ЧАС

- 2-3 гадзіны

КРОК ЗА
КРОКАМ

Удзельнікі знаёмяцца з мэтамі практыкавання, і кожны атрымлівае асобнік гіду па правядзенні інтэрв'ю. Патлумачце, што не ўсе пытанні з гіду павінны быць выкарыстанымі. Пытанні прызначаныя, каб дапамагчы інтэрв'юеру і прапанаваць ідэі для далейшых пытанняў, калі гэта неабходна. Іх трэба разглядаць як крыніцу натхнення. Інтэрв'юер можа дадаць іншыя пытанні. Асноўная мэта інтэрв'ю - дапамагчы асобам, якія даюць інтэрв'ю, зрабіць рэфлексію наконт свайго навучання.

Падзяліце групу на меншыя групы па тры асобы. Ёсць тры розныя ролі: інтэрв'юер, асоба, якая дае інтэрв'ю, і асоба, якія робіць справаздачу. Падчас практыкавання, ролі будуць мяняцца, і кожны ўдзельнік будзе мець магчымасць пабыць у кожнай з трох роляў. Асоба, якая робіць справаздачу, запісвае асноўныя ідэі інтэрв'ю, але такім чынам, каб справаздача мела сэнс для іншых, хто яе прачытае пазней.

Адно інтэрв'ю займае не менш за 20 хвілінаў.

Справаздачы пра інтэрв'ю даступныя для ўсёй групы (напрыклад, на аркушах паперы для фліпчарту на сцяне або ўклееныя ў журнал і г.д.).

ВЫЯЎЛЕННЕ І ДАКУМЕНТАВАННЕ

АПІСАННЕ ВЫНІКАЎ

УВОДЗІНЫ Ё YOUTHPASS

РОЛЯ ФАСІЛІТАТАРА

ПАДВЯДЗЕННЕ
ВЫНІКАЎ

Па заканчэнні трох інтэрв'ю праводзіцца кароткае падсумаванне ў малых групах па тры чалавекі:

- Як вы адчувалі сябе ў розных ролях?
- Што вас здзівіла?

У большай групе можна задаць наступныя пытанні:

- Якія адчуванні, калі даваць інтэрв'ю?
- Якія адчуванні, калі браць інтэрв'ю?
- Якія адчуванні, калі пішаш справаздачу?
- Што вы даведаліся пра ўласнае навучанне?
- Што вы даведаліся пра навучанне іншых?
- Ці былі здзіўляльныя адрозненні або падабенствы?
- Ці ў вас з'явіліся ідэі для вашага будучага навучання? Іншыя спосабы, метады і г.д.?
- Як вам дапамагло гэтае практыкаванне?

АДАПТАЦЫЯ

- У валанцёрскіх праектах ментар можа выкарыстоўваць гід па правядзенні інтэрв'ю, каб структураваць размову з валанцёрамі.
- Да практыкавання можна таксама дадаць назіральніка (чацвёртая роля). Яны могуць даваць зваротную сувязь інтэрв'юеру што да стылю і якасці пытанняў. Гэта дадае дадатковае вымярэнне ў практыкаванне, якое можа быць карысным для некаторых групаў.

ПАРАДЫ

Інтэрв'ю пра досвед навучання часта вядзе да вельмі асабістых абмеркаванняў. Гаварыць пра сваё навучанне вельмі падобна на гутарку пра сябе. У некаторых групах магчыма варта, каб удзельнікі даведаліся пра гэта, перш чым пачаць інтэрв'ю. Усведамленне гэтага можа дапамагчы ім зрабіць больш свядомы выбар падчас інтэрв'ю. У той жа час, гэты асабісты элемент таксама з'яўляецца адным з моцных бакоў метаду.

Асабістая рэфлексія толькі вітаецца.

Справаздачы з інтэрв'ю - каштоўныя дакументы. Калі імі падзяліцца з групай, гэта ажыўляе дыскусію. Бо дазваляе ўдзельнікам працягваць размову з людзьмі, якія не былі ў іх малой групе. Пазней, у далейшым працэсе, інтэрв'ю можна паўтарыць, каб убачыць, як змянілася бачанне людзей.

РАЗДАТКІ

ГІД ПА ПРАВЯДЗЕННІ ІНТЭРВ'Ю

1

ІНТЭРВ'Ю ПРА ДОСВЕД
НАВУЧАННЯ
БЫЦЬ І ПЛАНАВАЦЬ

БЫЦЬ НАВУЧЭНЦАМ

- Як бы вы апісалі, што такое "быць навучэнцам"?
- Ці адчуваеце вы сябе навучэнцам наагул?
- Якія былі станоўчыя бакі "быць навучэнцам"?
- "Быць навучэнцам" - гэта быў свядомы выбар? Як?
- Як гэта праявілася ў вашым стаўленні і дзеяннях?
- У якой ступені вы лічылі сябе навучэнцам у дадзеным практыкаванні?

ПЛАНАВАЦЬ СВАЁ НАВУЧАННЕ

У якой ступені навучанне можа быць запланаваным для вас

Што ці хто мог бы дапамагчы вам лепш спланаваць сваё навучанне?

Ці больш грунтоўнае планаванне вашага навучання можа вам дапамагчы?

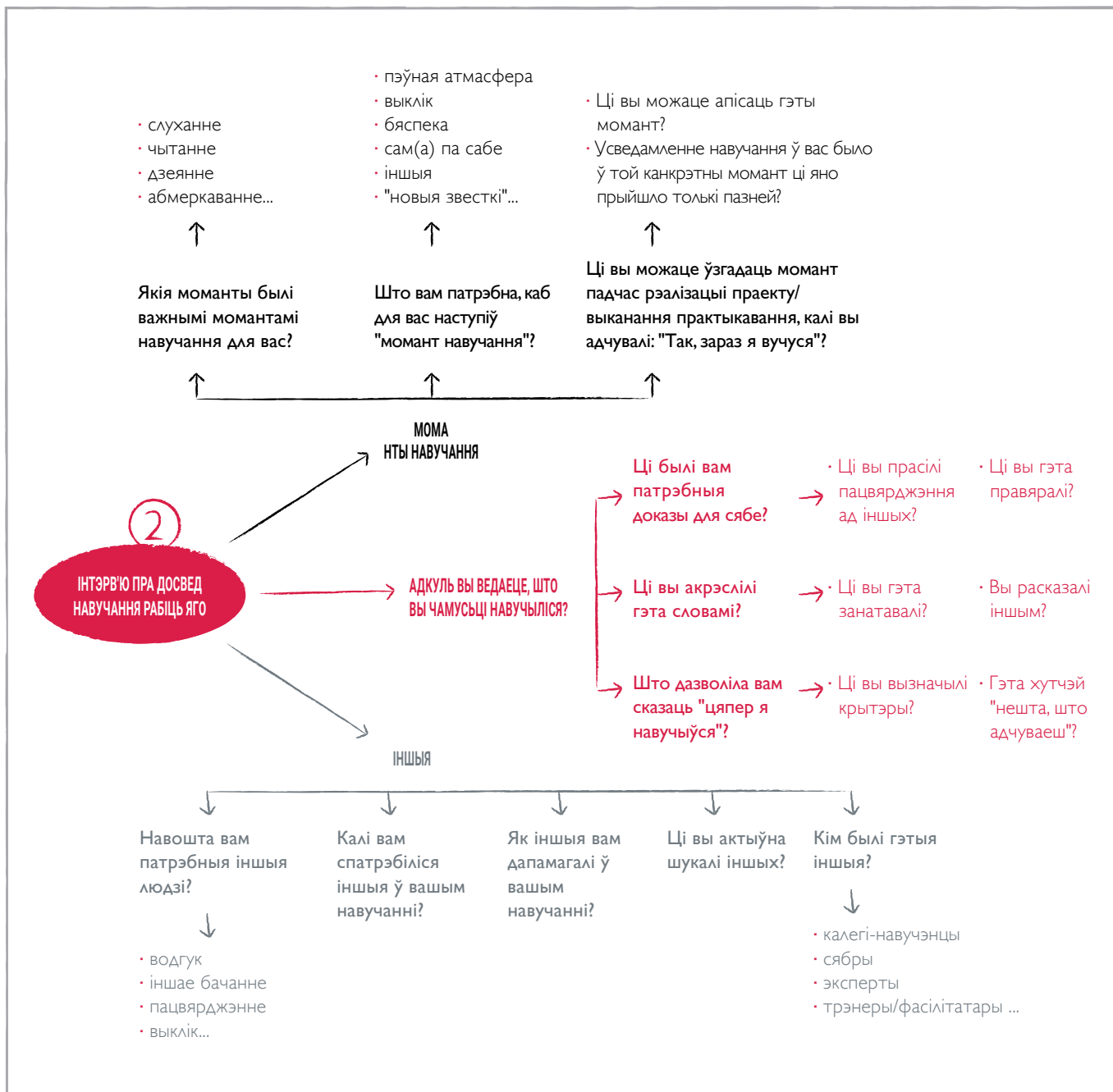
Ці вам было зразумела, чаму вы хацелі навучыцца ў гэтым праекце?

- калі не: Чаму не?
- калі так: Як?

- Або вы былі проста "адкрытыя для навучання"?
- Ці вас больш цікавіў якісьці кірунак?
- Ці вы ставілі мэты?

3

ІНТЭРВ'Ю ПРА ДОСВЕД
НАВУЧАННЯ
ЭФЕКТ І ВАШ СПАСАБ

ЭФЕКТ ВАШАГА НАВУЧАННЯ

- Эфектам вашага навучання было тое, што вы атрымалі адказы, больш пытанняў, ці, можа, і тое, і другое?
- Ці вы планавалі працяг/далейшае навучанне? Як?
- Ці Вы дзяліліся вынікамі свайго навучання з іншымі асобамі ў вашай арганізацыі? Якім чынам?
- Ці вы ў першую чаргу зрабілі рэфлексію і ацэнку? Як?
- Вы адразу прымянілі на практыцы тое, чаму навучыліся?

ВАШ СПАСАБ НАВУЧАННЯ

- Што б вы хацелі дадаць у свой "рэпертуар навучання"?
- Ці вы задаволеныя тым, як вы вучыцеся?
- Дзякуючы чаму навучанне для вас - станоўчы досвед?
- Як вам лепш за ўсё вучыцца?

Распрацоўка: Mark Taylor і Paul Kloosterman, Дапаможнік для фасілітатараў.
Вучыцца ўменню вучыцца на практыцы, www.learning2learn.eu

ПАПЯРЭДНЯЯ ПАДРЫХОТКА

АБУДЖЭННЕ ЗАПАЛУ

АСЭНСАВАННЕ НАВУЧАННЯ

КІРАВАННЕ І ПЛАНАВАННЕ

РЭФЛЕКСІЯ ПРА НАВУЧАННЕ

8

МОРА ПАЗНАННЯ

ДЫНАМІЧНАЕ ВІЗУАЛЬНАЕ ПРАКТЫКАВАННЕ, КАБ ПРЫМУСІЦЬ ЛЮДЗЕЙ ЗАДУМАЦА ПРА ТОЕ, ЯК ЯНЫ ДА ГЭТАГА ЧАСУ ВУЧЫЛІСЯ Ў СВАІМ ЖЫЦЦІ

МЭТЫ

- Паразважаць над важнымі момантамі навучання ў жыцці
- Усвядоміць, чаму і як яны навучыліся
- Падзяліцца і параўнаць з іншымі

ГРУПА

- Любая

ПАТРЭБЫ

- Вялікі аркуш паперы для кожнага ўдзельніка
- Маркеры, алоўкі, фарбы
- Каляровая папера
- Клей
- Нажніцы

ЧАС

- 2-3 гадзіны

КРОК ЗА
КРОКАМ

Пазнаёмце ўдзельнікаў з мэтамі практыкавання і раздайце вялікі аркуш паперы і асадкі, алоўкі і акварэлі. Папрасіце ўдзельнікаў азірнуцца на сваё жыццё і падумаць пра часы або падзеі, калі яны сапраўды адчувалі, што чамусьці навучыліся. Вынікі гэтай рэфлексіі павінны пасля адлюстравання на аркушы паперы, выкарыстоўваючы метафару перасячэння мора. Выкарыстоўвайце такія прыклады, як: лодкі, выспы, розныя плыні, вецер, рыбы; усё гэта можа дапамагчы стварыць метафару. У іх ёсць паўгадзіны, каб зрабіць гэта.

ПАДВЯДЗЕННЕ
ВЫНІКАЎ

У малых групах па два-тры чалавекі ўдзельнікі могуць распавядаць пра сваё мора, каратка або разгорнута. Папрасіце ўдзельнікаў параўнаць, ці ёсць падабенства або сур'ёзныя адрозненні адносна таго, чаму і як яны навучыліся.

Пасля рэфлексіі ў малых групах удзельнікі зноў далучаюцца да асноўнай групы. Каб працягнуць дыскусію, можна задаваць наступныя пытанні:

- Як гэта было - выкарыстоўваць такую метафару для навучання?
- Што было складаным пры пошуку найбольш важных момантаў навучання?
- Ці было нешта дзіўнае ў вашай асабістай рэфлексіі?
- Якія былі падабенствы і якія адрозненні, калі вы дзяліліся сваёй "ракой"?

ВЫЯЎЛЕННЕ І ДАКУМЕНТАВАННЕ

АПІСАННЕ ВЫНІКАЎ

УВОДЗІНЫ Ё YOUTHPASS

РОЛЯ ФАСІЛІТАРА

АДАПТАЦЫЯ

- Удзельнікі могуць эксперыментавач з рознымі відамі матэрыялаў, такімі як пластылін, арыгамі, кубікі Lego і г.д. для стварэння перашкодаў, змены кірунку, персанажаў і транспартных сродкаў, тым самым адаптуючы практыкаванне да больш інтэрактыўнага асяроддзя.
- Гэты інструмент можа быць адаптаваны да любой іншай формы або сітуацыі. Мора можа стаць сцяжынаю навучання, ракой навучання, дарогай навучання, дрэвам навучання ці нават прыгодніцкай відэагульнёй з перашкодамі, праблемамі і рознымі ўзроўнямі цяжкасці.

ПАРАДЫ

У залежнасці ад вашай групы навучэнцаў, магчыма, вам давядзецца вырашаць пытанне малявання чогосьці на аркушы паперы і дзяліцца ім з іншымі. Некаторыя ўдзельнікі могуць адчуваць дыскамфорт, калі іх папрасіць нешта намаляваць. Іншыя могуць лічыць сябе недастаткова крэатыўнымі, каб ператварыць сваё мысленне ў ілюстраваную метафару. Важна зняць гэтыя страхі. Часам можа быць карысна паказаць адзін-два прыклады.

Адным з "дзіўных" элементаў для ўдзельнікаў часта з'яўляецца тое, што найбольш важныя рэчы, якім яны навучыліся, адбыліся па-за традыцыйнымі навучальнымі асяродкамі, такімі як школы, курсы і г.д. Гэта дае вам магчымасць прааналізаваць, што робіць сітуацыю або асяроддзе прыдатным для навучання. Гэта таксама можа адкрыць дыскусію пра тое, "як мы хочам стварыць тут навучальнае асяроддзе ў пэўнай дзейнасці або праекце".

Павесьце малюнкi на сцяну пасля практыкавання, каб людзі маглі бачыць мора іншых і працягваць размову.

Апрацоўка: Paul Kloosterman (адаптавана Juan Ratto-Nielsen), Дапаможнік для фасілітараў.
Вучыцца ўменню вучыцца на практыцы

ПАПЯРЭДНЯЯ ПАДРЫХОЎКА

АБУДЖЭННЕ ЗАПАЛУ

АСЭНСАВАННЕ НАВУЧАННЯ

КІРАВАННЕ І І ПЛАНАВАННЕ

РЭФЛЕКСІЯ ПРА НАВУЧАННЕ

9

ЖУРНАЛ НАВУЧАННЯ

АСАБІСТЫ ЖУРНАЛ ДЛЯ ЗАПІСУ НАВУЧАННЯ

МЭТЫ

· Занатоўваць рэчы, якім вы навучыліся
Вербалізаваць тое, чаму вы навучыліся
Рабіць рэфлексію над сваім навучаннем на пісьме

ГРУПА

· Любая

ПАТРЭБЫ

· Нататнік або дзённік для кожнага ўдзельніка

ЧАС

· Можа мяняцца

КРОК ЗА
КРОКАМ

Журнал навучання можа мець розныя фарматы і выкарыстоўвацца самымі рознымі спосабамі. Асноўная ідэя - забяспечыць навучэнцаў інструментам для апісання іх навучання і таго, як яны навучыліся. Самая вялікая каштоўнасць у напісанні журнала - гэта тое, што сядзіш, думаеш пра свой досвед і выказваеш гэта словамі. Гэта дапамагае ўсвядоміць тое, чаму вы навучыліся.

Яшчэ адна перавага запісвання вынікаў вашага навучання палягае ў тым, што вы можаце звярнуцца да папярэдняга досведу і думак. Гэта добры спосаб запомніць вынікі свайго навучання. Журнал навучання дзённік можа быць штотдзённым, штотыднёвым або звязаным з рознымі падзеямі. Але адназначна важна прытрымлівацца пэўнага рытму.

У якасці журналу навучання можа быць прывабны нататнік, які раздаецца ўдзельнікам на пачатку праекта. Удзельнікі могуць насіць свае нататнікі з сабой падчас мерапрыемстваў, рабіць нататкі і выкарыстоўваць гэтыя нататкі пры размове са сваімі калегамі.

Таксама можна прапанаваць навучэнцам весці свой дзённік анлайн як асабісты блог. Блог можна быць выключна асабістым, або ўдзельнікі могуць запрасіць выбраную групу чытачоў, або яны могуць падзяліцца вынікамі свайго навучання з усім светам (публічны блог).

Прадугледжвайце для ўдзельнікаў час і месца ў праекце, каб яны маглі весці свой журнал навучання. Вы можаце, напрыклад, адводзіць паўгадзіны напрыканцы кожнага навучальнага дня, каб занатоўваць думкі пра навучанне. Важна падкрэсліць важнасць гэтай індывідуальнай рэфлексіі.

ВЫЯЎЛЕННЕ І ДАКУМЕНТАВАННЕ

АПІСАННЕ ВЫНІКАЎ

УВОДЗІНЫ Ё YOUTHPASS

РОЛЯ ФАСІЛІТАРА

АДАПТАЦЫЯ

- Людзі з абмежаванымі моўнымі навыкамі або цяжкасцямі ў адукацыі могуць перадаваць свае думкі з дапамогай іншых спосабаў, такіх як малюнкi, калажы, здымкі і г.д.
- Маладыя людзі з парушэннямі зроку могуць выкарыстоўваць электронныя інструменты для запісу і чытання сваёй рэфлексіі пра навучанне.
- Гэтае практыкаванне можна адаптаваць і выкарыстоўваць практычна ў любым кантэксце. Яно таксама можа быць перакладзеным на розныя мовы або ператворанае ў анлайн-прыкладанне ці блог.

ПАРАДЫ

- Дайце ўдзельнікам час і матэрыял для персаналізацыі сваіх журналаў (напрыклад, розныя колеры, тыпы, аздабленні). Дзякуючы гэтаму, ён становіцца іх уласным інструментам і можна пазбегнуць блытаніны.
- Дайце парады ды задайце пытанні для пачатку рэфлексіі і прыклейте іх на першую старонку кожнага журналу.
- Заахвочвайце ўдзельнікаў выкарыстоўваць журнал пры абмеркаванні іх навучання з калегамі.
- Вы таксама можаце выкарыстоўваць супольную рэфлексію, калі два ці больш удзельнікаў робяць рэфлексію на конт свайго навучання ў парах або ў невялікіх групах. Журнал можа быць цудоўным інструментам, каб удзельнікі абменьваліся ідэямі і падтрымлівалі адзін аднаго ў рэфлексіі пра навучанне.

РАЗДАТКІ

ВАШ АСАБІСТЫ ЖУРНАЛ НАВУЧАННЯ

(яго можна прыклеіць на першую старонку журналу навучання)

Апрацоўка: Paul Kloosterman і Darko Markovic

ВІТАНКИ!

Я твой асабісты журнал навучання, і я да тваіх паслугаў. Мая мэта - дапамагчы табе падтрымаць і дакументаваць уласнае навучанне падчас гэтага праекту.

Тым не менш, ад цябе залежыць, ці знойдзеш ты свой асабісты спосаб ужываць мяне. Ты можаш рабіць нататкі, крэмнаць каракулі і маляваць, налепліваць цікавыя выявы, пісаць свае разважанні, дэяліцца думкамі і ідэямі і г.д.

Досвед паказвае, што людзі могуць мець цяжасці з тым, каб пачаць весці такія разважанні і што пісаць у навучальным дзённіку. Таму, мая прапанова - скончыць некаторыя няскончаныя сказы ніжэй:

- Сёння я даведаўся...
- Цяпер я разумею...
- Я адчуваю сябе ўпэўнена наконт...
- Ага-момантам стала...
- Новае пытанне, якое ўзнікла, - гэта...
- Мне трэба больш даведацца пра...

Або, магчыма, вы захочаце задумацца над уласным працэсам навучання і асэнсаваць сябе як навучэнца, выкарыстоўваючы некаторыя з ніжэйпрыведзеных прапановаў:

- Я аддаю перавагу вучыцца...
- Я захоплены вывучэннем, калі...
- Тое, як я сабатую сябе ў працэсе навучання ў...
- У маім навучальным працэсе іншыя людзі могуць дапамагчы мне з...
- Я падтрымліваю іншых у іх навучальным працэсе,...
- Што я даведаўся аб навучанні, гэта...

Поспехаў і прыемных момантаў!

ПАПЯРЭДНЯЯ ПАДРЫХОТКА

АБУДЖЭННЕ ЗАПАЛУ

АСЭНСАВАННЕ НАВУЧАННЯ

КІРАВАННЕ І І ПЛАНАВАННЕ

РЭФЛЕКСІЯ ПРА НАВУЧАННЕ

10

НАВУЧЫЦЦА ЖАНГЛЯВАЦЬ

НАВУЧЫЦЦА ЧАМУСЬЦІ, ШТО ПРЫМУСІЦЬ ВАС ЗАДУМАЦЦА ПРА СВАЁ НАВУЧАННЕ

МЭТЫ

- Атрымаць досвед навучання
- Рабіць рэфлексію над сваім навучаннем
- Падзяліцца і параўнаць з іншымі

ГРУПА

- Любая

ПАТРЭБЫ

- Тры жанглёрскія шарыкі для кожнага ўдзельніка
- Відэа-інструкцыя як жангляваць трыма шарамі (можна знайсці на Youtube.com)
- Кампутарнае абсталяванне (кампутар, праектар і доступ да інтэрнэту) для паказу відэа
- Раздрукаваная інструкцыя як жангляваць трыма шарамі (можна знайсці ў інтэрнэце)

ЧАС

- 2 гадзіны

КРОК ЗА
КРОКАМ

Фасілітатар знаёміць удзельнікаў з мэтамі практыкавання і тлумачыць, што ім давядзецца навучыцца жангляваць цягам абмежаванага перыяду часу. Кожны ўдзельнік атрымлівае па тры шары і можна пачынаць вучыцца жангляваць. У іх розныя варыянты, якія дапамогуць ім вучыцца:

- глядзець відэа-інструкцыю
- прачытаць раздрукаваную інструкцыю
- звярнуцца па інструкцыю да настаўніка
- знайсці свой уласны спосаб навучання

У іх ёсць паўгадзіны, каб навучыцца жангляваць.

ПАДВЯДЗЕННЕ
ВЫНІКАЎ

У малых групах (чатыры-шэсць удзельнікаў) абмяркуйце атрыманы досвед:

- Як вы пачалі вучыцца? У вас быў план ці вы адразу прыступілі да дзеяння?
- Які з розных варыянтаў навучання вы выбралі і чаму?
- Вы задаволеныя сваімі поспехамі ў гэтым навучанні?
- Якія моманты былі цяжкімі?
- Як вы спрабавалі пераадолець гэтыя моманты?
- Ці вы прасілі дапамогі ў іншых?
- Вы глядзелі на іншых? У іх былі адрозныя стратэгіі?

ВЫЯЎЛЕННЕ І ДАКУМЕНТАВАННЕ

АПІСАННЕ ВЫНІКАЎ

УВОДЗІНЫ Ё YOUTHPASS

РОЛЯ ФАСІЛІТАТАРА

ПАДВЯДЗЕННЕ
ВЫНІКАЎ

- Ці вы можаце звязаць гэты досвед з тым, як вы звычайна вучыцеся? Як, на вашу думку, можна далей паляпшаць працэс? Якімі будуць вашы наступныя крокі?

АДАПТАЦЫЯ

- Вы мусіце звярнуць асаблівую ўвагу на сваю мэтавую групу, каб ніхто не застаўся выключаным праз узровень складанасці задачы навучання. Гэтая складанасць або ўзровень доступу павінны быць прымальнымі для ўсіх удзельнікаў з улікам розных аспектаў, такіх як мова інструкцыяў, фізічныя перашкоды для жанглявання або танцаў, узровень разумення і г.д.
- Тут мы ўзялі жангляванне як навучальную задачу, але, вядома, вы маглі б узяць іншыя практычныя навыкі, такія як якісьці танец (напрыклад, вальс, танга), складанне арыгамі, завязванне гальштуку і г.д.
- Яшчэ адным варыянтам гэтага практыкавання можа быць праца з настольнымі або картачнымі гульнямі. Трэба ад шасці да дзесяці (у залежнасці ад памеру групы) гэтых гульняў. Пакладзіце іх на асобныя сталы і скажыце ўдзельнікам, што ў іх ёсць 30 хвілінаў, каб навучыцца прынамсі тром новым гульням. Па сканчэнні можна выкарыстаць тыя ж самыя пытанні наконт ацэнкі практыкавання.

ПАРАДЫ

Існуе рэальная верагоднасць, што ў вашай групе будуць людзі, якія ўжо ўмеюць жангляваць. У такім выпадку, адным з варыянтаў можа быць прапанова паспрабаваць больш высокі ўзровень жанглявання (чатыры шары або камбінацыі з трыма). Але ў такім выпадку трэба быць гатовымі, каб былі інструкцыі для больш высокага ўзроўню. Іншы варыянт - запрасіць іх быць настаўнікамі для іншых.

Трэба, каб хтосьці ў вашай камандзе мог жангляваць (або танчыць ці ...), каб быць настаўнікам.

ПАПЯРЭДНЯЯ ПАДРЫХОЎКА

АБУДЖЭННЕ ЗАПАЛУ

АСЭНСАВАННЕ НАВУЧАННЯ

КІРАВАННЕ І І ПЛАНАВАННЕ

РЭФЛЕКСІЯ ПРА НАВУЧАННЕ

МОЙ СІМВАЛ, МАЁ НАВУЧАННЕ

ГЭТА ПРОСТЫ І НАТХНЯЛЬНЫ СПАСАБ ПАДРЫХОЎКІ ДА САМААЦЭНЬВАННЯ З ВЫКАРЫСТАННЕМ СІМВАЛІЧНЫХ ПРАДМЕТАЎ, ШТО ВАС АТАЧАЮЦЬ.

МЭТЫ

- Выявіць вынікі навучання і іх апісаць
- Ацэньваць працэс навучання
- Знайсці асабістую крыніцу натхнення, якая можа дапамагчы навучэнцу заставацца ў тэме практыкавання

ГРУПА

- Максімум 30 чалавек

ПАТРЭБЫ

- Прадметы з месца правядзення
- Прадметы прыроды

ЧАС

- 80 хвілінаў

КРОК ЗА
КРОКАМ

Кожнаму ўдзельніку прапануецца знайсці прадмет прыроды або прадмет з навучальнай залі, які сімвалізуе працэс іх навучання і яго вынікі падчас праекту (папрасіце іх вярнуцца праз максімум 20 хвілінаў).

Калі ўсе вяртаюцца са сваіх пошукаў, кожны ўдзельнік прадстаўляе свой сімвал, тлумачычы яго сувязь з працэсам навучання і вынікамі навучання ў рамках праекту.

ПАДВЯДЗЕННЕ
ВЫНІКАЎ

- Гэты метада асабліва карысны для завяршальнай ацэначнай сесіі напрыканцы практыкавання. У гэтым выпадку дайце кожнаму слова, каб растлумачыць свой сімвал. Абмяжуйце колькасць пытанняў падчас падсумавання і працягвайце засяроджвацца на працэсе навучання:
- Чаму вы выбралі гэты сімвал?
  - Як вы можаце яго звязаць са сваім навучаннем?
  - Ці гэта азначае вынік? Або гэта частка працэсу?
  - Як вы, як навучэнец, ставіцеся да гэтага прадмету?

ВЫЯЎЛЕННЕ І ДАКУМЕНТАВАННЕ

АПІСАННЕ ВЫНІКАЎ

УВОДЗІНЫ Ё YOUTHPASS

РОЛЯ ФАСІЛІТАТАРА

АДАПТАЦЫЯ

- Праца з прадметамі і сімваламі пасуе для самых розных групаў, бо кожны чалавек можа выбраць іх у адпаведнасці са сваімі пачуццямі, патрэбамі і здольнасцямі.
- Асаблівая ўвага павінна быць адведзеная той частцы практыкавання, калі адбываецца абмен, каб кожны, незалежна ад сваіх моўных навыкаў, мог падзяліцца сваімі думкамі.
- Нягледзячы на тое, што першапачаткова сімвал павінен быць знойдзены ў прыродзе, вы таксама можаце выкарыстоўваць іншыя прадметы, напрыклад, тыя, якія фасілітатар прыносіць з сабой або якія можна знайсці ў іншым месцы.
- Вы таксама можаце выбраць сімвал для навучання ў іншых момантах прафесійнага трэнінгу, напрыклад, падчас штодзённай рэфлексіі. Уздзельнікі могуць намаляваць або прыклеіць свае сімвалы ў дзённік або на аркуш паперы, які можа быць выкарыстаны для заключнага ацэньвання.

ПАРАДЫ

- Часам людзі схільныя казаць больш пра сімвал, а не пра тое, што ён прадстаўляе. Пастарайцеся зрабіць так, каб практыкаванне засяроджвалася на працэсе навучання. Сімвал - гэта толькі крыніца натхнення.
- Гэты метад таксама з'яўляецца добрай магчымасцю сабраць зваротную сувязь удзельнікаў або ацэнку курса, таму што ён звычайна адбываецца напрыканцы працэсу ацэнкі.

ПАПЯРЭДНЯ ПАПРЫХОЎКА

АБУДЖЭННЕ ЗАПАЛУ

АСЭНСАВАННЕ НАВУЧАННЯ

КІРАВАННЕ І І ПЛАНАВАННЕ

РЭФЛЕКСІЯ ПРА НАВУЧАННЕ

12

ЧАМУ ВЫ СЁННЯ НАВУЧЫЛІСЯ?

ВЫКАРЫСТАННЕ НОГ І КРОКАЎ ДЛЯ ЗАПІСУ НАВУЧАННЯ

МЭТЫ

- Паразважаць над індывідуальным і групавым навучаннем у рамках прафесійнага трэнінгу або моладзевага абмену
- Атрымаць асабісты досвед падсумоўвання "навучання" ў рамках прафесійнага трэнінгу
- Ужываць і тлумачыць удзельнікам, як выкарыстоўваць Моладзевы пашпарт Youthpass

ГРУПА

- Максімум 25 чалавек

ПАТРЭЗЫ

- Каляровая папера А4
- Асадкі
- Выявы ног
- Музыка падчас рэфлексіі

ЧАС

- 15-25 хвілінаў/дзень
- 40 хвілінаў у апошні дзень

КРОК ЗА КРОКАМ

Напрыканцы першага навучальнага дня растлумачце неабходнасць рэфлексіі над асабістым навучаннем кожнага ўдзельніка, паказаўшы выяву ног. Ногі сімвалізуюць тое, што мы вучымся па кроках: фармальна, нефармальна і інфармальна (спантанна).

Потым прывядзіце прыклады навучання (у тым ліку забаўныя, напрыклад, я даведаўся, што на абед у Венгрыі заўсёды ёсць гарачы суп), і папрасіце ўдзельнікаў адказаць на пытанне: "Чаму вы сёння навучыліся?"

Удзельнікам прапануецца адказаць на пытанне пісьмова (на працоўнай мове практыкавання) або намаляваць на паперы, выразанай у форме слядоў ног. Колькасць слядоў ног у адпаведнасці з навучальнымі днямі (1 за першы дзень і гэтак далей).

Растлумачце, што кожны навучальны дзень яны атрымаюць назад свае папярэднія "ногі" і працягнуць адказ на аналагічнае пытанне. Вы можаце надаць гэтаму пытанню іншую накіраванасць, напрыклад: "Чаму вы навучыліся ад іншых? Або што вы даведаліся пра сябе?"

Напрыканцы прафесійнага трэнінгу дайце ўдзельнікам час, каб прайсці праз свае навучальныя крокі (ногі) з папярэдніх дзён і папрасіце іх падсумаваць тое, што, на іх думку, з'яўляецца найбольш важнымі вынікамі навучання для іх. Вынік гэтай рэфлексіі ўдзельнікі могуць выкарыстаць для апісання вынікаў свайго навучання ў Моладзевым пашпарце Youthpass.

ВЫЯЎЛЕННЕ І ДАКУМЕНТАВАННЕ

АПІСАННЕ ВЫНІКАЎ

УВОДЗІНЫ Ё YOUTHPASS

РОЛЯ ФАСІЛІТАРА

ПАДВЯДЗЕННЕ
ВЫНІКАЎ

Галоўнае пытанне застаецца нязменным кожны дзень:

- Чаму вы сёння навучыліся?

Фасілітатар можа дадаваць крыху іншы фокус кожны дзень, каб дапоўніць практыкаванне:

- Чаму вы навучыліся ад групы ўдзельнікаў?
- Што вы даведаліся пра сябе?

АДАПТАЦЫЯ

- Удзельнікі могуць выкарыстоўваць розныя спосабы для адказу на пытанні (напрыклад, зляпіць з гліны, зрабіць калаж, намаляваць пастэлю і г.д.).

- Вы таксама можаце выкарыстоўваць іншы сімвал у залежнасці ад вашага месцазнаходжання, удзельнікаў і тэмы прафесійнага трэнінгу або моладзевага абмену. Напрыклад, замест ног вы можаце намаляваць дрэва для кожнага ўдзельніка і дадаваць новыя галінкі на кожны дзень, дзе яны могуць павесіць прадметы, якія прадстаўляюць іх навучанне.

ПАРАДЫ

Гэта практыкаванне было распрацаванае як штодзённая дзейнасць, таму важна матываваць удзельнікаў і не дапусціць, каб гэта стала нуднай руцінай. Для прадухілення апошняга

рэкамендуецца невялікія варыяцыі і адаптацыя на месцы (розныя пытанні, розныя колеры для ног, змена пакояў...).

ПАПЯРЭДНЯЯ ПАДРЫХОЎКА

АБУДЖЭННЕ ЗАПАЛУ

АСЭНСАВАННЕ НАВУЧАННЯ

КІРАВАННЕ І І ПЛАНАВАННЕ

РЭФЛЕКСІЯ ПРА НАВУЧАННЕ

13

КАЛАЖ СВАЙГО НАВУЧАННЯ

ВІЗУАЛЬНЫ МЕТАД, ЯКІ ДАПАМАГАЕ ЁДЗЕЛЬНІКАМ ЗНАЙСЦІ СВАЕ КАШТОЎНАСЦІ, ЗАХАПЛЕННІ, МОЦНЫЯ БАКІ І ХАРАКТАРЫСТЫКІ ЯК НАВУЧЭНЦАЎ

МЭТЫ

- Пазнаёміць удзельнікаў паміж сабой
- Спрыяць рэфлексіі наконт каштоўнасцяў, захапленняў, моцных бакоў і ўнікальных рысаў індывіда як навучэнца

ГРУПА

- Максімум 30 чалавек

ПАТРЭБЫ

- Старыя каляровыя часопісы
- Клей
- Каляровыя аркушы А4
- Нажніцы

ЧАС

- 90 хвілінаў

КРОК ЗА КРОКАМ

Фасілітатар пачынае практыкаванне са словамі:

"У кожнага ёсць патэнцыял стаць добрым навучэнцам. Праблема палягае толькі ў тым, што для развіцця навучання можа спатрэбіцца пэўны час. Нам патрэбны час, каб:

- высветліць, чым мы захапляемся
- зразумець нашы асабістыя патрэбы, каштоўнасці і мэты
- навучыцца выказваць, хто мы ёсць
- навучыцца выкарыстоўваць нашы ўнікальныя моцныя бакі і навыкі
- навучыцца выказваць сваю мэту сваім унікальным спосабам
- даведацца, чым ёсць наша ўнікальнае бачанне і мэта"

Папрасіце ўдзельнікаў падрыхтаваць калаж, выкарыстоўваючы здымкі і выразы з часопісаў, якія адлюстроўваюць іх індывідуальныя моцныя бакі, асабістыя каштоўнасці, захапленні і тое, што робіць іх унікальнымі.

Пасля 30 хвілінаў падрыхтоўкі ўдзельнікі становяцца ў кола і паказваюць свой калаж іншым удзельнікам групы.

ВЫЯЎЛЕННЕ І ДАКУМЕНТАВАННЕ

АПІСАННЕ ВЫНІКАЎ

УВОДЗІНЫ Ё YOUTHPASS

РОЛЯ ФАСІЛІТАТАРА

ПАДВЯДЗЕННЕ
ВЫНІКАЎ

- Што адлюстроўвае ваш калаж?
- Якія ў вас былі адчуванні, калі рабілі калаж?
- Чаму вы дадалі гэтую выяву/слова/колер у калаж?
- Што вы хацелі гэтым сказаць?
- Вы засяродзіліся на пэўных рысах сябе як навучэнца? На якіх з іх (напрыклад, каштоўнасці, захапленні, асабістыя здольнасці, стыль навучання і г.д.)?

АДАПТАЦЫЯ

- Гэтае практыкаванне падыходзіць для людзей з рознымі моўнымі навыкамі, бо ўдзельнікі выказваюцца мастацкімі спосабамі. Ментар або фасілітатар можа дапамагчы ўдзельнікам растлумачыць свае калажы (задаючы больш канкрэтныя або простыя пытанні). Яны таксама могуць дапамагчы ўдзельнікам падчас сеансу падвядзення вынікаў, каб паспяхова дасягнуць мэты практыкавання.
- Адмысловае суправаджэнне патрэбнае для маладых людзей, якія маглі раней не сутыкацца з паняццем навучання; таму першапачатковы ўводны тэкст павінен таксама быць адпаведным чынам адаптаваны.
- Гэта добрае практыкаванне для рэфлексіі над каштоўнасцямі, захапленнямі, моцнымі бакамі і іншымі станоўчымі момантамі, якія могуць натхніць на навучанне ці, прынамсі, дапамагчы людзям усвядоміць свой патэнцыял для навучання.

ПАРАДЫ

Гэта практыкаванне можа быць вельмі асабістым, бо ўдзельнікі павінны гаварыць пра сябе і свае моцныя бакі як навучэнцаў. Фасілітатар павінен выдзеліць кожнаму ўдзельніку аднолькавую колькасць часу, каб паказаць свой калаж і растлумачыць яго. Варта пазбягаць дыскусіі пра тое, ці валодае чалавек пэўным уменнем ці не, за выключэннем выпадкаў, калі людзі добра ведаюць адзін аднаго і паміж імі існуе клімат узаемнага даверу.

Апрацоўка Inese Priedite як "Калаж свайго лідарства", адаптавана Juan Ratto-Nielsen for the topic of learning www.salto-youth.net/find-a-tool/1194.html

ПАПЯРЭДНЯЯ ПАДРЫХОТКА

АБУДЖЭННЕ ЗАПАЛУ

АСЭНСАВАННЕ НАВУЧАННЯ

КІРАВАННЕ І І ПЛАНАВАННЕ

РЭФЛЕКСІЯ ПРА НАВУЧАННЕ

14 ФОТАКОМІКСЫ

ПАЦЕШНАЕ ГРУПАВОЕ ПРАКТЫКАВАННЕ ДЛЯ РЭФЛЕКСІІ, ВЫЯЎЛЕННЯ І ДАКУМЕНТАВАННЯ ВЫНІКАЎ ГРУПАВОГА НАВУЧАННЯ

МЭТЫ

- Пераўтварыць сухое практыкаванне для агляду ў дзейнасць, якая прыцягвае большую ўвагу ўдзельнікаў і заахвочвае іх да актыўнага ўдзелу
- Прапанаваць альтэрнатыўны інструмент для дакументавання вынікаў групавога навучання
- Павялічыць усведамленне разнастайных выклікаў і магчымасцяў, што існуюць пры навучанні ў камандзе

ГРУПА

- 4-5 чалавек/група

ПАТРЭБЫ

Прастора:

- Адзін вялікі працоўны пакой

Матэрыял:

- Кампутар і лічбавая камера для кожнай групы з праграмным забеспячэннем для прэзентацыяў (Openoffice, Power Point, Google Docs і г.д.)
- Праектар для заключнага пленарнага шоу

ЧАС

- 1 гадзіна

КРОК ЗА
КРОКАМ

Зрабіце кароткія ўводзіны ў канцэпцыю фотакоміксаў (fotoromanzo) і пакажыце некаторыя іх узоры:

"Фотакоміксы" - тыповая праява папулярнай італьянскай культуры, дзе адбываецца змешванне рамантычных раманаў, фатаграфіі, коміксаў і кіно. Гэта вельмі характэрная рэч 1960-х і 1970-х гадоў, якая паўплывала і адукоўвала цэлыя пакаленні жанчын у Італіі (у 1976 годзе штотомсяц прадавалася 8600 000 асобнікаў фотакоміксаў). Яны заснаваныя на простых апавяданнях, расказаных на фотаздымках з класічнымі комікснымі бурбалкамі для простага мовы. Сюжэт, як правіла, пра рамантыку або супрацьстаянне добра і зла з чорна-белым бачаннем на жыццё (багатыя - зло, бедныя - дабро, тыя, хто кахае, сутыкаюцца са здрадай і гэтак далей...). Акрамя такога, часам спрошчанага, падыходу да жыцця, фотакоміксы - гэта вельмі карысны спосаб запісу і дакументавання дзейнасці па навучанні. Вы павінны паказаць свой працэс навучання ў групе і ператварыць яго ў прэзентацыю ў форме фотакоміксаў! Менавіта гэта мы просім вас зрабіць падчас прафесійнага трэнінгу (сёння)".

ВЫЯЛЕННЕ І ДАКУМЕНТАВАННЕ

АПІСАННЕ ВЫНІКАЎ

УВОДЗІНЫ Ё YOUTHPASS

РОЛЯ ФАСІЛІТАТАРА

Падзяліце групу на падгрупы па чатыры-шэсць удзельнікаў. Прачытайце правілы і часавыя рамкі (правілы і часавыя рамкі могуць быць рознымі ў залежнасці ад выбару паміж базавай версіяй або больш складанай дзейнасцю на працягу ўсяго трэнінгавага курсу):

"Падумайце пра гісторыю, якая адлюстроўвае ваш досвед навучання падчас праекту. Абмяркуйце сваю ідэю ў вашай групе і, як група, выберыце аднаго чалавека, каб рэалізаваць яе. Зрабі фотакомікс пра гэта. Выходзьце з залі, знайдзіце ідэальны план для кадраў і пачніце фатаграфаванне. З выкарыстаннем праграмага забеспячэння для прэзентацыяў (OpenOffice, Power Point, Google Docs, etc.) стварыце ўласны фотакомікс".

Калі вы хочаце завяршыць практыкаванне ў той жа дзень, дайце ўдзельнікам цэлую раніцу або ўвесь пасляобедзенны час для працэсу стварэння і мантажу фотакоміксу. Калі вы абралі версію практыкавання на працягу ўсяго трэнінгавага курсу, удзельнікі могуць выкарыстоўваць час пасля сеансаў (або варта выдзеліць пэўны час напрыканцы кожнага дня). Майце на ўвазе, што вам трэба будзе выдзеліць час на працягу дня для фотакоміксаў, бо, у залежнасці ад выбранага плану, для здымкаў на вуліцы магчыма спатрэбіцца дзённае святло.

Калі групы вярнуцца каб рабіць свае прэзентацыі, папрасіце іх інсцэніраваць кожны фотакомікс разам з праекцыяй на экране. Пасля прэзентацыяў распачніце сесію па падвядзенні вынікаў з пытання, чаму фотакоміксы могуць быць метафарай для навучання.

ПАДВЯДЗЕННЕ
ВЫНІКАЎ

- Чаму вы абралі менавіта гэтую гісторыю?
- Як ваша навучанне або працэс навучання адлюстраваныя ў гэтым фотакоміксе?
- Як вы, як група, вырашылі стварыць менавіта гэты сюжэт?
- Як вы падзялілі ролі ў вашай групе?
- Чаму вы навучыліся з гэтага досведу?
- Гэта былі толькі веды? Як у вашай працы прадстаўленыя каштоўнасці і навыкі?

АДАПТАЦЫЯ

- Гэта практыкаванне звычайна выконваецца невялікімі групамі, таму вы можаце лёгка інтэграваць удзельнікаў, якім можа спатрэбіцца дадатковая падтрымка. Напрыклад, вы можаце замяніць тэкставыя дыялогавыя вокны на загадзя запісаныя аўдыёдыялогі (рэкамендаванае прыкладанне: Audacity) і папрасіць удзельнікаў інсцэніраваць іх з агучваннем з дапамогай апаратуры.
- Для ўдзельнікаў з іншымі, чым фізічным, цяжкасцямі, практыкаванне вельмі лёгка прыстасоўвацца да патрэбаў кожнага. Тыя, хто не любіць выступаць на сцэне, могуць узяць на сябе іншую ролю - фатографа або кампутарнага дызайнера.
- Што тычыцца навучання, то інсцэнізацыя паняцця з'яўляецца магутным спосабам яго разумення. Аднак "жывая" пастаноўка можа быць завялікім стрэсам для некаторых маладых людзей. У такім выпадку можна абмежавацца простым паказам фотакоміксаў без інсцэнізацыі.
- Фотакоміксы можна лёгка адаптаваць як спосаб запісу працэсу навучання ў розных тыпах дзейнасці, як прафесійныя трэнінгі, моладзевыя абмены або групавыя валанцёрскія праекты. Што тычыцца адаптацыі да розных мэтавых групаў, адзіным патрабаваннем з'яўляецца валоданне базавымі лічбавымі навыкамі.

ПАРАДЫ

- Практикаванне першапачаткова было распрацаванае для выкарыстання ў якасці дзейнасці па будаванні камандаў у шматкультурных кантэкстах, такіх як трэнінгавыя курсы або моладзевыя абмены. Яно была паспяхова выпрабаванае некалькі разоў і апынулася вельмі эфектыўным і ў якасці прастай дзейнасці па будаванні каманды, і ў якасці мадэлявання (у больш доўгай версіі) навучальнага цыклу праекта.
- У сітуацыі павышанага ціску (дэфіцыт часу, абмежаваная колькасць здымкаў, абавязковы ўдзел усіх чальцоў і пытанні ўнутранай камунікацыі ў камандзе) можа паўстаць вельмі складаная і разнастайная дынаміка. Таксама пры выбары тэмы варта звярнуць увагу на здольнасці ўдзельнікаў ператварыць яе ў гісторыю.
- Лепшых вынікаў можна дасягнуць, калі вы выдзеліце ім больш за дзве гадзіны на стварэнне гісторыяў. І апошняе, але не менш важнае, пры планаванні вашага графіка не забывайцеся, што калі ёсць некалькі груп, павінна быць дастаткова часу, каб прадставіць усе фотакоміксы. Толькі для прэзентацыі вынікаў пяці групаў спатрэбіцца да 30 хвілінаў і гэта без усялякага часу на падвядзенне вынікаў.

Загрузіце раздатку з Інструментару SALTO:

www.salto-youth.net/find-a-tool/1182.htm

Распрацоўка: Alexandro Jan Lai і Marija Pilipović (адаптавана Juan Ratto-Nielsen для тэмы навучанне)
www.salto-youth.net/find-a-tool/1182.html і <http://it.wikipedia.org/wiki/Fotoromanzo>

ПАПЯРЭДНЯЯ ПАДРЫХОЎКА

АБУДЖЭННЕ ЗАПАЛУ

АСЭНСАВАННЕ НАВУЧАННЯ

КІРАВАННЕ І І ПЛАНАВАННЕ

РЭФЛЕКСІЯ ПРА НАВУЧАННЕ

15 ФРАНКЕНШТАЙН-РЭФЛЕКСІЯ ПРА НАВУЧАННЕ

ІНДЫВІДУАЛЬНАЕ КРАТЭЙНАЕ ПРАКТЫКАВАННЕ НА ТЭМУ НАВУЧАННЯ

МЭТЫ

- Дапамагчы ўдзельнікам асэнсоўваць і аналізаваць іх сцяжыны навучання на штодзённай аснове
- Прадставіць удзельнікам прамежкавыя кантрольныя дзеянні адносна працэсу навучання

ГРУПА

- Любая

ПАТРЭБЫ

- Аркушы паперы для фліпчарту
- Каляровыя маркеры
- Нажніцы
- Клей

ЧАС

- 30 хвілінаў/раніца
- 60 хвілінаў заключны дзень

КРОК ЗА КРОКАМ

Уводны дзень

Падзяліце групу на пары. Растлумачце, што кожную раніцу кожная пара атрымае па два аркушы паперы для фліпчарту (па адным на чалавека), дзе ім давядзецца намаляваць кожны раз новую частку цела:

- дзень №1 – рукі
- дзень №2 – ногі
- дзень №3 – грудзі
- дзень №4 – галава і г.д.

Дайце заданне, каб пары абмяркоўвалі і аналізавалі працэс свайго навучання кожны дзень, засяродзіўшы ўвагу на тым, што яны даведаліся напярэдадні: новыя навыкі, ацэначныя пазіцыі і веды.

Кожную раніцу

Раздайце аркушы паперы для фліпчарту і дайце ўдзельнікам 20-30 хвілінаў, каб абмеркаваць у парах тое, што яны даведаліся напярэдадні. Папрасіце іх напісаць і намаляваць на частках цела свае індывідуальныя вынікі навучання. Збірайце часткі цела і захоўвайце іх да заключнага дня.

Заклучны дзень - Ацэньванне

У заключны дзень аддайце аркушы паперы для фліпчарту з часткамі цела назад кожнаму ўдзельніку. Папрасіце іх выразаць часткі і сабраць сваіх "навучальных істотаў". Дайце ўдзельнікам час паглядзець на сваю істоту ў цэлым.

"Цяпер перад вамі ляжыць нежывое цела, істота, складзеная з розных частак, сабраных разам. Калі вы хочаце ажывіць яе, неабходны дадатковы элемент: сэрца!"

ВЫЯЎЛЕННЕ І ДАКУМЕНТАВАННЕ

АПІСАННЕ ВЫНІКАЎ

УВОДЗІНЫ Ё YOUTHPASS

РОЛЯ ФАСІЛІТАРА

Дайце ім дадатковы аркуш паперы для фліпчарту і папрасіце зрабіць сэрца. Папрасіце іх напісаць асноўныя вынікі навучання ў рамках трэнінгавага курсу на сэрцы і пакласці яго на сваіх істот. Папрасіце ўдзельнікаў прадставіць свае істоты і апісаць іх асноўныя рысы, імёны і тое, што прымушае біцца іх сэрца і вяртае іх да жыцця (навучанне). Пасля гэтага перайдзіце да падвядзення вынікаў практыкавання ў фармаце ўсёй групы.

ПАДВЯДЗЕННЕ
ВЫНІКАЎ

- Як выглядае ваша істота-Франкенштайн?
- Як прайшло ваша навучанне ў рамках праекту?
- Ці можаце вы атрымаць уяўленне аб кожнай стадыі навучання з дапамогай розных частак цела?
- Якая з іх была самай дзіўнай, самай пацешнай? Чаму?
- Цяпер, калі вы сабралі ўсё цела, ці можаце вы зрабіць нейкія высновы пра вынікі навучання?
- Калі б вы маглі ажывіць свайго Франкенштайна (памятайце, што гэта ваша навучанне), што б вы яго папрасілі зрабіць? Дзе? Як?

АДАПТАЦЫЯ

- Дзякуючы візуальнаму і графічнаму спосабу камунікавання, гэтае практыкаванне падыходзіць практычна для любой групы. Калі людзі не могуць ці ім нязручна маляваць часткі цела, вы можаце прапанаваць ім шаблоны, якія яны могуць проста запоўніць самастойна або дзякуючы знешняй дапамозе.
- Звярніце ўвагу, што некаторыя людзі, магчыма, не захочуць дзяліцца сваімі разважанямі і могуць неахвотна паказваць свае істоты на публіцы. Іншым спосабам іх прадстаўлення - гэта правядзенне мастацкай выставы, дзе кожны вольны падысці да артыста і задаць пытанні.

ПАРАДЫ

Хоць пацешная частка практыкавання палягае ў тым, што ўдзельнікі не ведаюць, як будуць выглядаць іх істоты-Франкенштайны да канца мерапрыемства, гэта таксама можа ствараць цяжкасці, бо яны не могуць сачыць за іх развіццём. Фасілітатар можа дапоўніць практыкаванне іншымі метадамі дакументавання навучання (Фабрыка навучання, Бартавы журнал і г.д.).

16

ІНТЭРВ'Ю ПРА ЭКСТРЫМ-КВЭСТ

ІНТЭРВ'Ю З КАЛЕГАМІ, ДЗЕ НАВУЧАННЕ ПАРАЎНОЎВАЕЦЦА З ПРЫГОДАЙ АБО ЭКСПЕДЫЦЫЯЙ

МЭТЫ

- Дапамагчы ўдзельнікам вызначыць і распазнаць іх асабістыя чаканні, заклапочанасці і пачуцці перад навучаннем (валанцёрскі праект, прафесійны трэнінг або моладзевы абмен)
- Заахвочваць удзельнікаў выказаць свае асабістыя чаканні, заклапочанасці і пачуцці
- Дзяліцца вышэйзгаданай інфармацыяй з іншымі ўдзельнікамі таго ж праекту або дзейнасці

ГРУПА

- Максімум 30 чалавек

ПАТРЭБЫ

- Вялікая зала
- Дошка або фліпчарт
- Стыкеры
- Асадкі
- Папера
- Раздрукоўкі з пытаннямі інтэрв'ю
- Для магчымай адаптацыі: кампютар, праектар і доступ да інтэрнэту для паказу дакументальнага фільму пра выжыванне

ЧАС

- 90 хвілінаў

КРОК ЗА
КРОКАМ

Падзяліце групу на пары і растлумачце:

"Вы павінны ўзяць інтэрв'ю ў вашага партнёра, уяўляючы, што ваш суразмоўца рыхтуецца да выправы ў экзатычнае месца ў пошуках экстрыму. Ваша задача - узяць інтэрв'ю ў іх пра тое, што яны будуць рабіць падчас выправы і што яны спадзяюцца дасягнуць ды чаму навучыцца. Вам трэба даведацца, як ваш партнёр рыхтуецца да выправы, а таксама з якімі клопатамі, цяжкасцямі або перашкодамі яны чакаюць, што будуць мець справу падчас выправы".

Раздайце ўдзельнікам сцэнар інтэрв'ю (вы можаце раздрукаваць яго на раздатках або напісаць на фліпчарце падчас практыкавання):

- Чаму вы вырашылі заняцца гэтай справай?
- Што вы плануеце дасягнуць і чаму навучыцца падчас квэсту?
- Да чаго канкрэтна зводзіцца гэты квэст? Што вы збіраецеся рабіць? Як будзе выглядаць тваё паўсядзённае жыццё?
- Як ідзе падрыхтоўка? У вас ужо ёсць уся інфармацыя пра месца, куды вы збіраецеся?
- Што, на вашу думку, будзе самым складаным падчас выправы?

ВЫЯЎЛЕННЕ І ДАКУМЕНТАВАННЕ

АПІСАННЕ ВЫНІКАЎ

УВОДЗІНЫ Ў YOUTHPASS

РОЛЯ ФАСІЛІТАТАРА

Паінфармуйце, што яны могуць сабе дазволіць максімум 15 хвілінаў на чалавека, перш чым пары памяняюцца ролямі: інтэрв'юер сам пачынае даваць інтэрв'ю калегу. Папрасіце іх запісаць найважнейшую інфармацыю адзін пра аднаго на аркушы паперы, які яны потым пакажуць.

Калі ўсе ўдзельнікі апыталі адзін аднаго, папрасіце іх прадставіць вынікі. Кожны ўдзельнік раскажа пра калегу, у якога ён узяў інтэрв'ю. Адвядзіце 30-40 хвілінаў на прэзентацыі.

Прыляпіце стыкеры з інфармацыяй пра іх на сцяне. Адвядзіце 10-15 хвілінаў пасля ўсіх прэзентацыяў на падвядзенне вынікаў, каментароў і падсумавання.

ПАДВЯДЗЕННЕ
ВЫНІКАЎ

- Ці ёсць нешта агульнае ва ўсіх выправах?
- Якія найбольш распаўсюджаныя клопаты і чаканыя цяжкасці?
- Якія парады па падрыхтоўцы найбольш карысныя?
- Якія з парадаў, зробленых вашымі калегамі, прыцягнулі вашу ўвагу? Чаму?

АДАПТАЦЫЯ

- Гэтае практыкаванне асабліва карыснае для павелічэння абазнанасці і заахвочвання самарэфлексіі пра перашкоды, з якімі сутыкаюцца маладыя людзі з меншымі магчымасцямі на пачатку новага праекту або дзейнасці. Інтэрв'ю дапамагаюць маладым людзям супаставіць і зразумець квэсты аднаго, а таксама маладых людзей з меншымі магчымасцямі.
- Папярэдняя падрыхтоўка можа надаць дадатковае вымярэнне практыкаванню. Фасілітатар можа запрасіць удзельнікаў наведваць прыроднае асяроддзе або паказаць ім дакументальны фільм пра выжыванне, каб забяспечыць неабходную атмасферу.

ПАРАДЫ

- Кіраванне часам вельмі важнае для прэзентацыяў. Нагадайце ўдзельнікам, каб былі максімальна лаканічнымі. Калі ў вас вялікая група, вызначце ліміт часу па 1-2 хвілінаў на асобу.
- Трэнеры павінны падкрэсліць той факт, што чакаецца, што суразмоўцы раскажуць пра рэальныя задачы і дзеянні, якія яны будуць выконваць падчас валанцёрскага праекту, моладзевага абмену і г.д.

ІНТЭРВ'Ю ПРА ЭКСТРЫМ-КВЭСТ - СПІС ПЫТАННЯЎ

- Чаму вы вырашылі заняцца гэтай справай?

- Што вы плануеце дасягнуць і чаму навучыцца падчас квэсту?

- Да чаго канкрэтна зводзіцца гэты квэст? Што вы збіраецеся рабіць?
Як будзе выглядаць ваша паўсядзённае жыццё?

- Як ідзе падрыхтоўка?
У вас ужо ёсць уся інфармацыя пра месца, куды вы збіраецеся?

- Што, на вашу думку, будзе самым складаным падчас выправы?

Распрацоўка: Jan Gasiorowski. "Выжыць" (Survivor; тэлесерыял) у Вікіпедыі: [http://en.wikipedia.org/wiki/Survivor_\(TV_series\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Survivor_(TV_series)) і Alone in the Wild (National Geographic): <http://channel.nationalgeographic.com/channel/alone-in-the-wild>

17

МАНДАЛА НАВУЧЭНЦАЎ

ПЛАНАВАННЕ, РЭФЛЕКСІЯ І ЗАПІС НАВУЧАННЯ КРЭАТЫЎНЫМ СПАСАБАМ

МЭТЫ

- Вызначыць і ўдакладніць асабістыя/індывідуальныя інтарэсаў навучання і ператварыць іх у навучальныя дасягненні
- Падрыхтавацца да навучання
- Распазнаваць, ідэнтыфікаваць і дакументаваць навучанне
- Збіраць дасягненні ў навучанні

ГРУПА

- Максімум 30 чалавек

ПАТРЭБЫ

- Музыка для фону і індывідуальнай працы
- Фарбы, каляровыя алоўкі, алейныя пастэлі і г.д.
- Круглыя пустыя аркушы паперы (фармат А4)
- Круглыя пустыя разрэзаныя мандалы (фармат А4)
- Вялікі круглы аркуш паперы (2-4 аркушы для фліпчарту, склееныя паміж сабой) для групавога мандала
- Мантажны нож, нажніцы
- Клей, скотч
- Каляровая папера, разрэзаная на тры розныя памеры

ЧАС

- 60 хвілінаў + 15 хвілінаў/дзень
- 80 хвілінаў на заключэнне

КРОК ЗА КРОКАМ

Падрыхтоўка

- Для ўдзельнікаў, якія не захапляюцца маляваннем або жывапісам, збярыце розныя мандалы розных формаў і памераў і скапіруйце іх некалькі разоў
- Склеіце паміж сабой аркушы паперы для фліпчарту, каб стварыць вялікую групавую мандалу

На пачатку трэнінгу

- 1). Стварыць прыемную, адмысловую, спакойную і натхняльную атмасферу з адмысловай музыкай – яна можа быць усходняй, індыйскай, тыбецкай і г.д.
  - прапанова на вечаровыя сеансы: змякчыце асвятленне і патушыце частку свечак - зрабіце ўсё асаблівым!
  - прапанова па аздабленні: стварыце мандалу пасярэдзіне пакоя, выкарыстоўваючы фарбы, цацкі, розныя прадметы, натуральныя матэрыялы, шарыкі і г.д.
  - прапанова для самага пачатку: раскажыце кароткую гісторыю пра значэнне мандалы наагул, адкуль яна паходзіць і як гэта працуе ў цэлым або ў розных краінах

Гэта патлумачыць удзельнікам ідэю мандалы і падагрэе іх інтарэс да стварэння мандалы, звязанай з іх навучаннем.

- 2). Растлумачце, што гэта індывідуальная задача. Запрасіце ўдзельнікаў сесці там, дзе ім будзе зручна выконваць практыкаванне.
- 3). Інструкцыя і кіроўныя прынцыпы:
  - Папрасіце ўдзельнікаў вызначыць, чаму яны хочуць навучыцца падчас трэнінгу, іх чаканні ад навучання: што вы хочаце атрымаць? Што вы хочаце забраць з сабой дадому?
  - Чаму мяне цікавіць тэма гэтага трэнінгавага курсу?
  - Чаму я хачу навучыцца на гэтым трэнінгу?
  - Якія мае чаканні ад удзелу ў ім? Што я хачу зрабіць, каб гэты трэнінг быў паспяховым? Што мне трэба, каб я адчуваў сябе камфортна падчас мерапрыемства?
  - Давядзіце ўдзельнікам, што яны як "навучэнцы" знаходзяцца ў цэнтры сваёй мандалы, аточаныя рознымі інтарэсамі ў навучанні.
- 4). Запрасіце навучэнцаў намаляваць уласную "мандалу навучання" (ці вы можаце даць пустыя мандалы для тых, хто не хоча маляваць). Кожны навучальны інтарэс звязаны з адным "элементам" мандалы.
Памер кожнага элементу павінен быць прапарцыйным важнасці гэтага канкрэтнага навучальнага інтарэсу: чым больш важны навучальны інтарэс, тым большым павінен быць элемент. Навучэнцы павінны коратка назваць і апісаць свае навучальныя інтарэсы. Яны павінны маляваць толькі абрысы мандалы і яе элементаў - без афарбоўвання палёў. Ключавыя словы, звязаныя з іх навучальнымі інтарэсамі могуць быць упісаныя ў гэтыя палі. Прывядзі хуткі прыклад таго, як "мандала навучэнцаў" можа выглядаць на фліпчарце
- 5). Пасля індывідуальнай падрыхтоўкі (каля 30 хвілінаў) запрасіце ўдзельнікаў падзяліцца сваімі навучальнымі інтарэсамі ў малых групах па тры асобы (20 хвілінаў). Напішыце наступныя навадныя пытанні на фліпчарце або раздрукуйце іх для кожнай групы:
  - Якія найбольш важныя навучальныя інтарэсы для кожнага з вас на гэтым трэнінгу?
  - Якія навучальныя інтарэсы звязаныя з тэмай курсу?
  - Якія навучальныя інтарэсы звязаныя з вашай моладзевай працай?
  - Ці ёсць іншыя сферы навучальных інтарэсаў у вашай групе (напрыклад, на асабістым узроўні)?
  - Ці знайшлі вы супольныя навучальныя інтарэсы ў вашай малой групе?
- 6). Пасля працы ў малых групах, запрасіце ўдзельнікаў хутка паглядзець на мандалы навучання цэлай групы, напрыклад, выкласці мандалы па коле на падлозе і ўсіх запрасіць абысці іх. Удзельнікі могуць захоўваць свае мандалы навучання, але запрасіце іх дадаваць падчас трэнінгу, па жаданні, больш інтарэсаў. Вы можаце адвесці для гэтага час у розныя моманты праграмы.

Падчас трэнінгу

- 1). Практыкаванне на самарэфлексію (15 хвілінаў): запытайце ў навучэнцаў, якія навучальныя інтарэсы ператварыліся ў навучальныя дасягненні на працягу дня, і папрасіце адпаведна зафарбаваць гэтыя элементы, каб візуалізаваць вынікі навучання. Зафарбаваны элемент азначае, што навучальны інтарэс ператварыўся ў навучальнае дасягненне. Гэта робіць навучанне бачным!
- 2). Самарэфлексія таксама можа дапамагчы выявіць новыя навучальныя інтарэсы. Іх можна ў дадаць ва ўсё яшчэ пустыя палі мандалы.

Напрыканцы трэнінгу

- 1). Практыкаванне на самарэфлексію (15-20 хвілінаў). Спытайце навучэнцаў у апошні раз, якія навучальныя інтарэсы ператварыліся ў навучальныя дасягненні. Потым гэтыя элементы можна расфарбаваць. Калі нейкія навучальныя дасягненні не былі дасягнутымі ў поўным аб'ёме, яны могуць расфарбаваць толькі палову элементу.
- 2). Калі навучэнцы маюць навучальныя дасягненні, якія не згадваліся сярод навучальных інтарэсаў, яны могуць дадаць іх у свае мандалы і расфарбаваць іх.
- 3). Папрасіце іх запісаць свае навучальныя дасягненні на паперы, разрэзанай на розныя памеры. У залежнасці ад важнасці, якую яны надаюць дасягненню, ёсць тры памеры (20 хвілінаў).
- 4). Калі ўсе навучэнцы скончаць гэтае заданне, запрасіце іх сабрацца на пленарную сесію і дайце кожнаму ўдзельніку магчымасць пакласці іхныя формы (навучальныя дасягненні) на вялікую мандалу навучання на падлозе.
Робячы гэта, яны коратка тлумачаць свае навучальныя дасягненні. Такім чынам, навучэнцы ствараюць гіганцкую калектыўную мандалу навучальных дасягненняў у рамках трэнінгу (20 хвілінаў).

ПАДВЯДЗЕННЕ ВЫНІКАЎ

- Як гэта прайшло для вас (пачуцці, першыя ўражанні, думкі, сюрпрызы...)?
- Вы задаволены вынікам, уласнай мандалай?
- З якімі перашкодамі вы сутыкнуліся (пошук навучальных інтарэсаў...)?
- Як вы пераадолелі гэтыя перашкоды?
- Ці былі адрозненні ў разуменні таго, што такое "навучальны інтарэс"?
- Якія выклікі і пытанні вы ўсё яшчэ бачыце?
- Ці гэтае практыкаванне было карысным, каб атрымаць больш глыбокае разуменне ўласнага навучання?
- Ці хочаце яшчэ штосьці дадаць?

АДАПТАЦЫЯ

Вы можаце звязаць гэта практыкаванне з васьмію ключавымі кампетэнцыямі.

Рыхтуючыся да гіганцкай мандалы навучання (крок трэці вышэй), папрасіце ўдзельнікаў звязаць свае навучальныя дасягненні з васьмію ключавымі кампетэнцыямі. Фасілітатар рыхтуе рознапамерныя каляровыя кавалачкі паперы,

АДАПТАЦЫЯ

кожны колер прадстаўляе адну ключавую кампетэнцыю. Калі ўдзельнікі дасягнулі мэтай свайго навучання ў рамках адной з ключавых кампетэнцыяў, яны бяруць рознапамерны кавалак паперы такога ж колеру, што і кампетэнцыя. Памер каляровай паперы паказвае, наколькі важным было для іх навучальнае дасягненне.

Зноў жа, адзін за адным удзельнікі выкладаюць свае навучальныя дасягненні на гіганцкую групавую мандалу і тлумачаць, чаму яны абралі канкрэтны памер (чаму для іх навучанне было важным?) і колер (да якой ключавой кампетэнцыі яны адносяць сваё навучанне?).

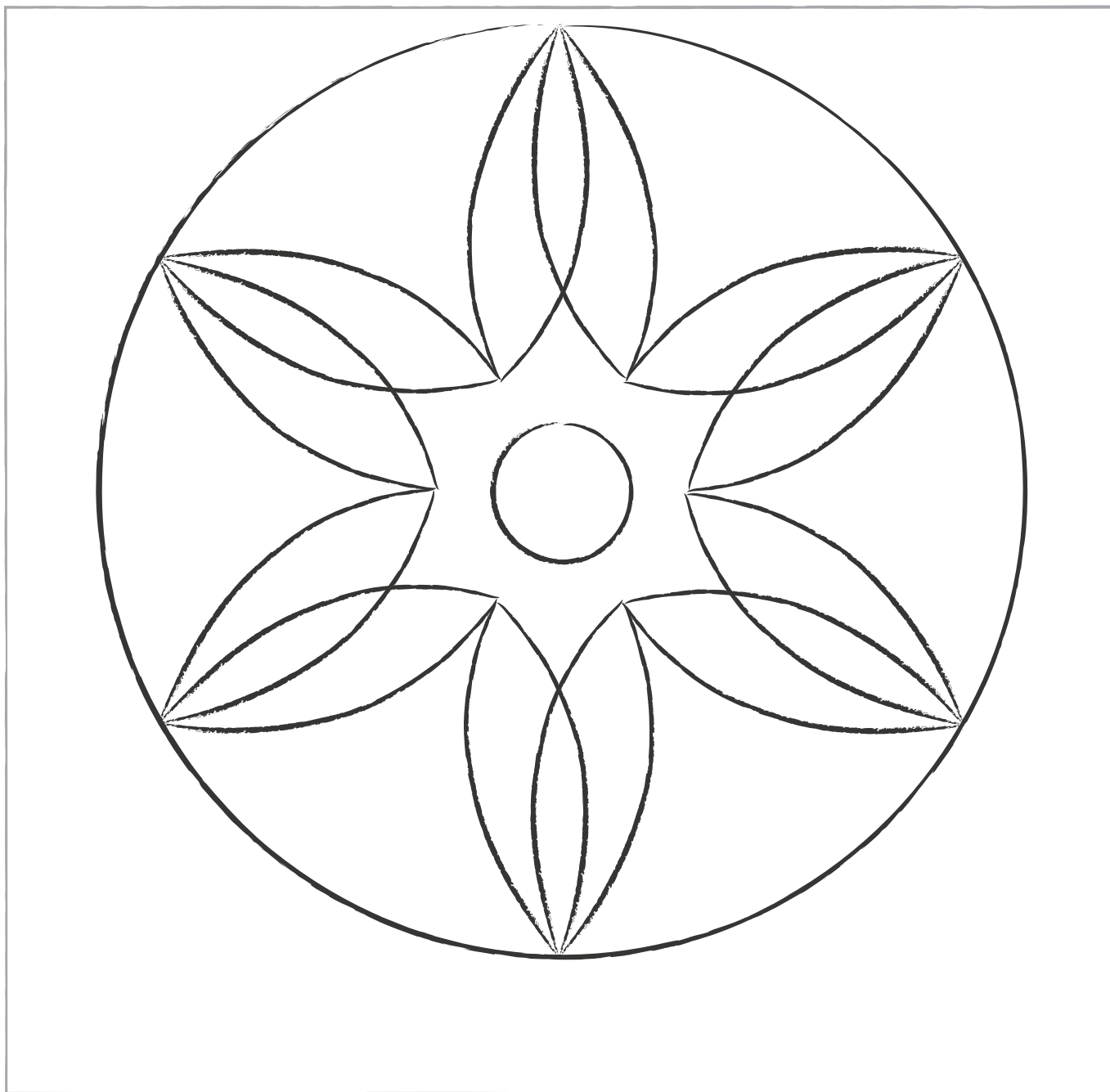

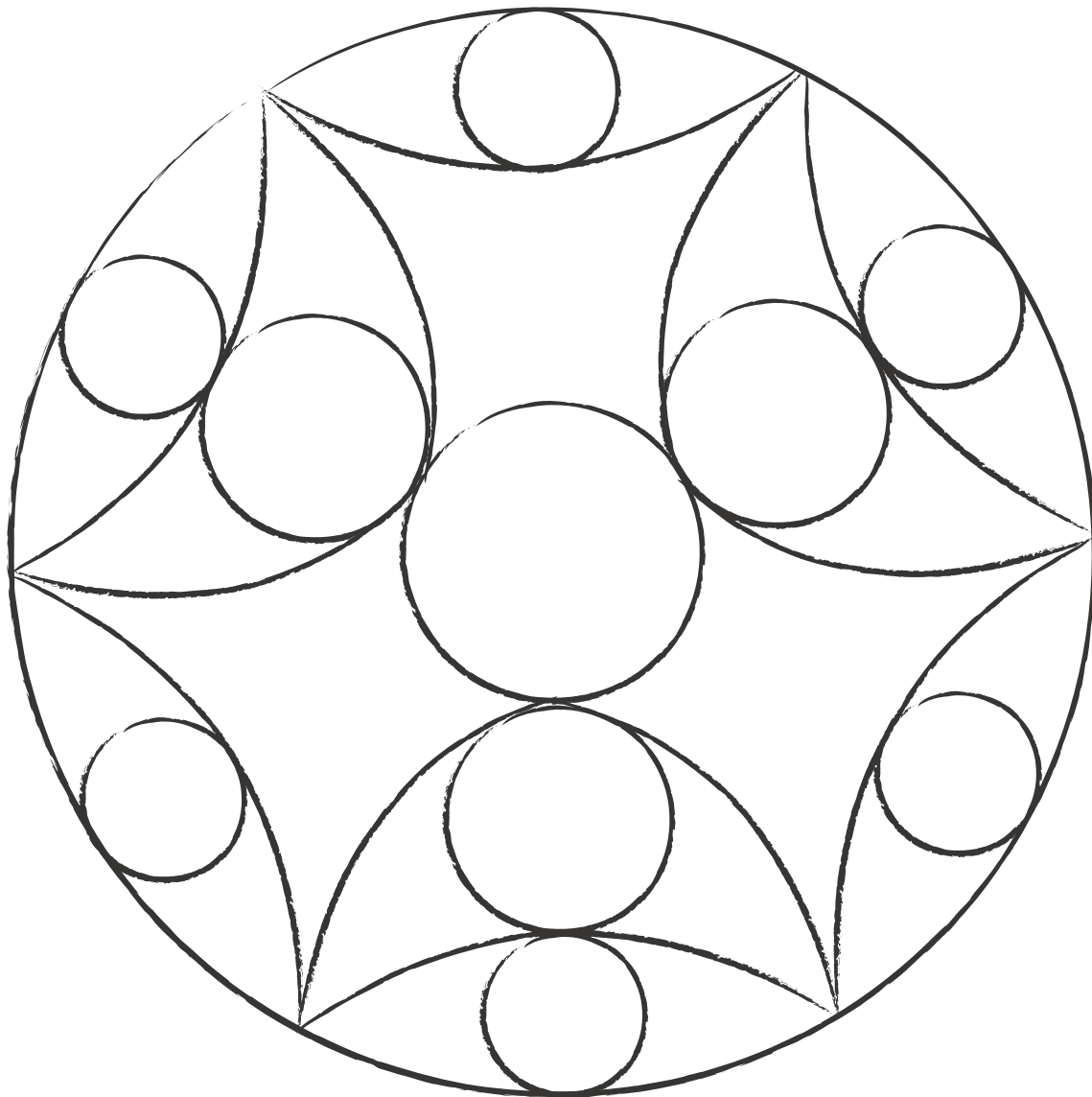
РАЗДАТКІ

Дадатковая падрыхтоўка

- Восем розных каляровых аркушаў паперы з васьмію ключавымі кампетэнцыямі, напісанымі на іх
- Папера трох розных памераў такога ж колеру, як кожная з васьмі ключавых кампетэнцыяў

Метад распрацавалі: Julia Kastler, Paola Bortini іd Torben Grochol. Малюнкi Мандалы: Julia Kastler: www.free-mandala.com

ПАПЯРЭДНЯЯ ПАДРЫХОЎКА

АБУДЖЭННЕ ЗАПАЛУ

АСЭНСАВАННЕ НАВУЧАННЯ

КІРАВАННЕ І І ПЛАНАВАННЕ

РЭФЛЕКСІЯ ПРА НАВУЧАННЕ

18

ЗАПАЛ ДА НАВУЧАННЯ: АПЫТАННЕ НА АСНОВЕ ПАЗІТЫЎНАЙ АЦЭНКІ

НА АСНОВУ ПРЫНЦЫПАЎ АПЫТАННЯ НА АСНОВЕ ПАЗІТЫЎНАЙ АЦЭНКІ Ё СПАЛУЧЭННІ З САМАРЭФЛЕКСІЯЙ, СТОРЫТЭЛІНГАМ, ВІЗУАЛІЗАЦЫЯЙ І КРЭАТЫЎНАЙ ЭКСПРЭСІЯЙ

МЭТЫ

· Разабрацца з уласным запалам да навучання
Павысіць абазнанасць пра ўласнае навучанне і свае моцныя бакі як навучэнца
Заахвочваць станоўчы падыход да навучання праз дзеянне

ГРУПА

· Любая

ПАТРЭБЫ

· Раздатак "Запал да навучання: апытанне на аснове пазітыўнай ацэнкі"
Матэрыял для малявання або крэатыўнай экспрэсіі (напрыклад, пастэлі, крэіды, фарбы на воднай аснове, аркушы паперы для фліпчарту, гліна, гульнявое цеста і г.д.)
Прыемная фонавая музыка

ЧАС

· 90 хвілінаў

КРОК ЗА
КРОКАМ

Падзяліце ўдзельнікаў на пары і дайце ім раздатак для гэтага практыкавання ў тры этапы

Крок 1: Згадаць сваю гісторыю

Па-першае, індывідуальна ўдзельнікі цягам некалькіх хвілінаў стараюцца згадаць момант у сваім жыцці, калі яны **сапраўды захапляліся вывучэннем чагосьці**, і запісаць яго.

Крок 2: Распавесці сваю гісторыю

Па-другое, яны распавядаюць як мага больш падрабязна гэтую гісторыю свайму партнёру. У парах ім прапануецца больш глыбока зазірнуць у досвед, які быў атрыманы ў згаданай гісторыі, выкарыстоўваючы пытанні, прыведзеныя ў раздатку.

Пасля гэтага кроку яны мяняюцца ролямі: апавядальнік становіцца слухачом і наадварот.

Крок 3: Уявіць будучыню

Удзельнікі ўяўляюць сябе ў будучыні, запаленыя навучаннем падчас падобнай дзейнасці (напрыклад, прафесійны трэнінг, валанцёрскі праект). Партнёр дапамагае працэсу візуалізацыі з дапамогай навадных пытанняў з раздатку. Праз некаторы час яны зноў мяняюцца ролямі.

Пасля гэтага абодвум прапануецца намаляваць будучы вобраз сябе з выкарыстаннем творчага матэрыялу і інструментаў (з прыемнай натхняльнай музыкай у фонавым рэжыме).

Па завяршэнні малявання, яны дзеляцца сваімі выявамі на "Сцяне захапляльнага навучання". Галерэя застаецца на сцяне на працягу ўсяго мерапрыемства і служыць крыніцай натхнення ў працэсе навучання.

ВЫЯЎЛЕННЕ І ДАКУМЕНТАВАННЕ

АПІСАННЕ ВЫНІКАЎ

УВОДЗІНЫ Ё YOUTHPASS

РОЛЯ ФАСІЛІТАТАРА

ПАДВЯДЗЕННЕ
ВЫНІКАЎ

Практыкаванне звычайна заканчваецца выставай, але калі яшчэ застаецца час, можна задаць некалькімі наступных пытанняў:

- Як гэта было - гаварыць пра свой запал?
- Ці лёгка было згадаць вашы гісторыі?
- Як слуханне гісторыяў адзін аднаго паўплывала на вас як на слухача?
- Што вы даведаліся пра "запал да навучання"?
- Як гэта было - ўявіць сабе "захапляльнае навучанне" ў будучыні?
- Якія крокі вы гатовыя зрабіць для рэалізацыі гэтага бачання?

АДАПТАЦЫЯ

• Асноўная частка метаду грунтуецца на сторытэлінгу пра асабісты досвед. Некаторыя людзі могуць засяроджвацца толькі на (негатыўным) досведзе навучання ў сістэме фармальнай адукацыі.

Магчыма, вам давядзецца звярнуць іх увагу на тое, што навучанне адбываецца не толькі ў школах і што яно з'яўляецца часткай паўсядзённага жыцця.

• Гэтае практыкаванне таксама можа быць выкарыстанае ў кантэксце размоваў ментара з асобнымі валанцёрамі, а таксама падчас ментарскіх сесіяў у рамках групавых валанцёрскіх праектаў пры стварэнні кантэксту для навучання.

• Магчыма, з некаторымі адаптаванымі інструкцыямі і пытаннямі ў раздатках, той жа метада можа быць выкарыстаны і ў кантэксце моладзевага абмену і моладзевай ініцыятывы.

ПАРАДЫ

Перш чым выкарыстоўваць гэты метада, прачытайце крыху больш пра апытанне на аснове пазітыўнай ацэнкі, каб лепш зразумець логіку і філасофію, якія стаяць за ім. Вы таксама можаце прыдумаць свой асабісты прыклад, калі вы былі апантаным навучэнцам, і раскажаць гэтую гісторыю групе, каб растлумачыць інструкцыі.

РАЗДАТКИ

ЗАПАЛ ДА НАВУЧАННЯ: АПЫТАННЕ НА АСНОВЕ ПАЗІТЫўНАЙ АЦЭНКІ

Крок 1: Згадаць сваю гісторыю

Індывідуальна, выдаткуйце некалькі хвілінаў, каб згадаць момант у вашым жыцці, калі вы былі вельмі захопленыя вывучэннем чагосьці, калі вы былі цалкам заангажаваныя і матываваныя даведацца пра гэта больш і, магчыма, нават страцілі адчуванне хады часу. Што тады адбывалася? Калі ласка, апішыце гэта...

Крок 2: Распавесці сваю гісторыю

Распавядзіце гэтую гісторыю партнёру як мага больш падрабязна і разам паглядзіце на атрыманы досвед ад гэтай гісторыі, выкарыстоўваючы наступныя пытанні:

- 1). Як вы адчувалі сябе падчас гэтай падзеі? Якія ў вас былі галоўныя эмоцыі?
- 2). Якога колеру быў ваш запал?
- 3). Якія былі наступствы гэтага запалу для працэсу навучання?
- 4). Як гэта паўплывала на вынікі і дасягненні навучання?
- 5). Як гэта паўплывала на людзей вакол вас?
- 6). Калі паглядзець на крыніцу таго запалу, што вас так тады натхніла гэтай сітуацыі (напрыклад, атачэнне, тэма, падыход, іншыя людзі і г.д.)?
- 7). Што было тады ў вас саміх, што дапамагло развіцця гэтаму запалу да навучання?
- 8). Што ўсё гэта кажа пра вашы моцныя бакі як навучэнца?

Зараз, памяняйцеся ролямі. Апавадальнік становіцца слухачом і наадварот.

Крок 3: Уявіць будучыню

Скіроўвайце партнёра ў візуалізацыі будучыні, прытрымліваючыся інструкцыі і пытанняў:

Уявіце, што ваш працэс навучання падчас гэтай дзейнасці (напрыклад, прафесійны трэнінг, валанцёрскі праект) будзе яшчэ больш натхняльным. Як гэта выглядае? Што з'яўляецца крыніцай натхнення для вас? Што абуджае ў вас запал? Як вы бачыце сябе ў гэтым вобразе? Што вы робіце? Калі вы нешта кажаце, што вы кажаце? Якія каштоўнасці вы дэманструеце? Цяпер захавайце гэты вобраз такім, як вы хочаце, каб ён захаваўся

Калі карціна стане яснай у вашай галаве, памяняйцеся ролямі.

Нарэшце, вы абодва малюеце гэтыя карцінкі, выкарыстоўваючы наяўныя крэатыўныя матэрыялы і інструменты. Робячы гэта, не задумвайцеся занадта шмат і не ацэньвайце свае мастацкія здольнасці. Проста дайце волю сваім пачуццям. Атрымлівайце асалоду!

Распрацоўка: Darko Markovic, <http://appreciativeinquiry.case.edu/>

19 ЯК ВЫ СТАВІЦЕСЯ ДА НАВУЧАННЯ?

ЖЫВАЯ ДЫСКУСІЯ ПРА ПРЫПУШЧЭННІ I АСАБІСТЫЯ ТЭОРЫ НАВУЧАННЯ

МЭТЫ

- Стымуляваць абмеркаванне ў групе на тэму навучання
- Аспрэчыць прыпушчэнні наконт хады працэсу навучання
- Павялічыць абазнанасць пра свае прэферэнцыі ў навучанні

ГРУПА

- Мінімум 6 чалавек

ПАТРЭБЫ

- Надпісы "Я згодны" і "Я не згодны" ў процілеглых кутах залі
- Досыць вялікая зала, каб група магла хадзіць па колу
- Сцвярджэнні, напісаныя на асобных аркушах паперы для фліпчарту
- Лінія на падлозе (напрыклад, пры дапамозе мантажнага скотчу, вяроўкі, крэйды) пасярэдзіне паміж надпісамі "Я згодны" і "Я ня згодны"

ЧАС

- 60-90 хвілінаў

КРОК ЗА КРОКАМ

Дадзены метады - гэта адаптаваная версія класічнага "практыкавання на выбар пазіцыі". Фасілітатар зачытвае сцвярджэнне і просіць удзельнікаў пазіцыянаваць сябе ў прасторы паміж надпісамі "Я згодны" і "Я нязгодны", што знаходзяцца ў процілеглых баках залі. Чым бліжэй яны да надпісаў, тым больш яны згодныя або нязгодныя. Чым бліжэй яны да сярэдняй лініі, тым менш яны згодныя або нязгодныя. Кожны павінен выбраць пазіцыю: або на баку "згодны", або "нязгодны".

Пасля таго, як кожны выбраў пазіцыю, фасілітатар запрашае ўдзельнікаў растлумачыць свае пазіцыі і паспрабаваць пераканаць калегаў па той бок лініі падзелу. Заахвочвайце актыўнае слуханне, але не дапускайце дзікіх абмеркаванняў. Пасля таго, як усе аргументы былі выказаныя, спытайце, ці гатовы хто-небудзь змяніць сваю пазіцыю. Калі так, дык дазвольце некалькі дадатковых каментароў ад асобаў, якія перайшлі на іншы бок. Паўтарыць тое ж самае для некалькіх сцвярджэнняў. Потым, запрасіце групу сесці ў кола для падвядзення вынікаў.

Магчымыя сцвярджэнні:

- Маладыя людзі заўсёды маюць матывацыю вучыцца, калі патрапляюць у дастаткова спрыяльнае асяроддзе.
- Калі няма бачных зменаў у паводзінах, нельга сказаць, што навучанне рэальна мела месца.
- Больш эфектыўна вучыцца на няўдачах, чым вучыцца на поспеху.
- Збольшага, навучанне - гэта несвядомы працэс.
- Не бывае навучання без асэнсавання.
- Каб стаць па-сапраўднаму самакіраваным навучэнцам, больш важна ўмець планаваць сваё навучанне, чым быць адкрытым для нечаканага.
- Навучыцца вучыцца важней, чым вывучыць нейкую тэму.

ВЬЯЎЛЕННЕ І ДАКУМЕНТАВАННЕ

АПІСАННЕ ВЫНІКАЎ

УВОДЗІНЫ Ё YOUTHPASS

РОЛЯ ФАСІЛІТАРА

ПАДВЯДЗЕННЕ
ВЫНІКАЎ

- Як вы сябе адчувалі падчас практыкавання?
- Які аргумент з практыкавання вас здзівіў?
- Якія ў вас прыпушчэнні наконт навучання?
- Адкуль паходзяць гэтыя прыпушчэнні?
- Ці было гэтае практыкаванне частка працэсу навучання?
- Чаму вы навучыліся ў гэтым практыкаванні?

АДАПТАЦЫЯ

- Гэтае практыкаванне стварае асаблівы выклік для маладых людзей, якія не маюць аднолькавых моўных навыкаў, у плане поўнага разумення свярджэнняў і іх нюансаў. У такой сітуацыі зрабіце свярджэнні больш канкрэтнымі, напрыклад, "Я больш чаму вучуся, калі цягам адной гадзіны гляджу тэлевізар, чым калі гадзіну сяджу ў класе".
- Калі маладыя людзі не гавораць на адной мове, вы можаце перакласці свярджэнні і раздрукаваць іх на картах.
- Для невялікіх групаў, вы можаце рабіць гэта практыкаванне як настольную гульню.
- Калі практыкаванне выкарыстоўваецца ў індывідуальных размовах ментара з валанцёрам, вы можаце выкарыстоўваць такія свярджэнні як своеасаблівую анкету для самарэфлексіі, як аснову для размовы з валанцёрам.
- Гэта практыкаванне можа быць добра спалучацца з адукацыйнымі відэа з TED-прамоваў, дзе аспрэчваюцца некаторыя забабоны пра навучанне і ролю адукатараў у гэтым працэсе. Вось вартыя таго некаторыя з іх:
Sugata Mitra – Child driven Education (Сугата Мітра - Адукацыя, дзе кіруюць дзеці):
http://www.ted.com/talks/lang/eng/sugata_mitra_the_child_driven_education.html
Ken Robinson – Changing Education Paradigms (Кен Робінсан - Змены парадыгмаў у адукацыі):
http://www.ted.com/talks/lang/eng/ken_robinson_changing_education_paradigms.html

ПАРАДЫ

Нягледзячы на тое, што вы кажаце ўдзельнікам, што абмеркаванні не дапускаюцца, вельмі часта людзі горача дыскутуюць. Калі так адбываецца, нагадайце ім правілы, папрасіце іх падумаць, чаму яны так адраагавалі - і прытрымайце гэта для падвядзення вынікаў.

Як фасілітатар паспрабуйце задзейнічаць маўклівых удзельнікаў, а таксама асобаў, якія размясціліся ў розных частках залі. Гэта добры спосаб пачуць усю разнастайнасць меркаванняў.

Адаптацыя: Darko Markovic

ПАПЯРЭДНЯЯ ПАДРЫХОТКА

АБУДЖЭННЕ ЗАПАЛУ

АСЭНСАВАННЕ НАВУЧАННЯ

КІРАВАННЕ І І ПЛАНАВАННЕ

РЭФЛЕКСІЯ ПРА НАВУЧАННЕ

20 УЛАСНАЕ ЎСПРЫМАННЕ САМАКІРАВанаГА НАВУЧАННЯ

АПЫТАЛЬНІК ДЛЯ ПАВЕЛІЧЭННЯ АБАЗНАНАСЦІ ПРА ПРАЦЭС СВАЙГО НАВУЧАННЯ

МЭТЫ

- Стварэнне самаўсведамлення ў кампетэнцыі кіравання ўласным навучаннем

ГРУПА

- Любая

ПАТРЭБЫ

- Апытальнік для кожнага ўдзельніка

ЧАС

- 60 хвілінаў

КРОК ЗА КРОКАМ

Растлумачце ўдзельнікам, што кампетэнцыя кіравання ўласным навучаннем па-рознаму аналізуецца і апісваецца. Яны атрымаюць аркуш паперы, які апісвае асноўныя характарыстыкі самакіраванага навучэнца. На працягу дваццаць хвілінаў ім прапануецца паглядзець на іх і індывідуальна паразважаць пра тое, як яны бачаць сябе праз прызму гэтых характарыстык.

Пасля сканчэння самарэфлексіі папрасіце іх падзяліцца на пары, каб пагаварыць пра тое, да чаго яны прыйшлі (20 хвілінаў). На завяршэнне зрабіце падвядзенне вынікаў у фармаце ўсёй групы (20 - 30 хвілінаў).

ПАДВЯДЗЕННЕ
ВЫНІКАЎ

Для пар:

- Якія ў вас адчужанні ад рэфлексіі пра гэта?
- Гэта адкрыла вам новае бачанне свайго навучання? Як?
- Ці Вы зараз разумееце для сябе, над чым вы хочаце працаваць?

Для ўсёй групы:

- Што вас здзівіла, што вы лічыце выбітным?
- Вы згодныя з гэтымі характарыстыкамі?
- Што, на тваю думку, з'яўляецца найвялікшай перашкодай, каб стаць самакіраваным навучэнцам?

Распрацоўка: Paul Kloosterman

НАВУЧЫЦЦА ЎМЕННЮ ВУЧЫЦЦА (L2L) - КАМПЕТЭНЦЫІ, КАБ БЫЦЬ САМАКІРАВАНЫМ НАВУЧЭНЦАМ

Запрашэнне да рэфлексіі

Вось спіс кампетэнцыяў, неабходных для кіравання ўласным навучаннем. Прачытайце іх і зрабіце самарэфлексію. На вашу думку, ці ў вас ёсць гэтыя кампетэнцыі або частка з іх, а якія яшчэ трэба развіваць?

Удумліва прааналізуйце і занатуйце ў вольныя месцы паміж радкамі тут.

- Успрымаць сябе як незалежнага і самакіраванага навучэнца.
- Ведаць сябе як навучэнца (як я лепш за ўсё вучуся).
- Здольнасць камунікаваць з калегамі ў пошуку і аказанні дапамогі ў пытаннях да навучальнай дзейнасці.
- Здольнасць дыягназаваць уласныя патрэбы ў навучанні.
- Здольнасць перакладаць патрэбы ў навучанні на мэты навучання, планы і дзеянні.
- Здольнасць камунікаваць з настаўнікамі/трэнерамі ў іх ролі памочнікаў або фасілітатараў і праяўляць ініцыятыву ўвыкарыстанні іх экспертызы.
- Здольнасць ідэнтыфікаваць чалавечыя і матэрыяльныя рэсурсы, якія адпавядаюць розным патрэбам і мэтам навучання.
- Здольнасць збіраць і рабіць валідацыю доказаў наконт дасягнення мэтай свайго навучання.

КРЫНІЦЫ

ДАДАТКОВАЯ ЛІТАРАТУРА

МОЛАДЗЕВЫ ПАШПАРТ YOUTHPASS

- Старонка Youthpass. www.youthpass.eu
- Гід па Youthpass. www.youthpass.eu/en/youthpass/guide
- Youthpass для ўсіх. Прызнанне навыкаў маладых людзей з меншымі магчымасцямі. www.salto-youth.net/youthpassforall/
- Youthpass у навучальным цыкле EBC. www.youthpass.eu/en/youthpass/downloads/
- Youthpass і навучанне ўменню вучыцца. Ідэі для практыкаў. www.youthpass.eu/en/youthpass/downloads/
- Youthpass для абсалютных пачаткоўцаў. www.youthpass.eu/en/youthpass/downloads/

ІНКЛЮЗІЎНАСЦЬ У ПРАЦЫ З МОЛАДДЗЮ

- SALTO Inclusion for ALL youth work manuals (Даведнікі SALTO па моладзевай працы: інклюзіўнасць для УСІХ). www.salto-youth.net/InclusionForALL/
- Coaching Guide (Гід па коўчынг) (2008). Coaching youth initiatives (Коўчынг моладзевых ініцыятываў). Guide for supporting youth participation (Гід па падтрымцы моладзевага ўдзелу). www.salto-youth.net/ParticipationPublications/

ІНШЫЯ ІНСТРУМЕНТЫ

- Інструментар SALTO для моладзевай працы і навучання. www.salto-youth.net/toolbox/
- Youth Partnership 'T-Kit' series (Моладзевае партнёрства. Серыя "Пакет дакументаў для трэнінгаў"). <http://youth-partnership-eu.coe.int/>

БОЛЬШ ПРА НАВУЧАННЕ

- Coyote magazine #11 Нефармальнае навучанне і адукацыя. <http://youth-partnership-eu.coe.int/>
- Infed: энцыклапедыя нефармальнай адукацыі. www.infed.org
- Taylor, M., Kloosterman, P. (2010). The Learning2Learn Handbook for facilitators. www.learning2learn.eu

MORE ON RECOGNITION OF NON-FORMAL LEARNING

- Bridges for Recognition. (Масты да прызнання) www.salto-youth.net/BridgesForRecognition/
- European Communities. Key Competences for Lifelong Learning – A European Framework (Еўрапейскія супольнасці. Ключавыя кампетэнцыі для навучання цягам усяго жыцця - Еўрапейскія рамкі). http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/pdf/ll-learning/keycomp_en.pdf
- Partnership between the European Commission and the Council of Europe in the field of Youth. Pathways 2.0 towards recognition of non-formal learning/education and of youth work in Europe (Партнёрства паміж Еўрапейскай камісіяй і Радай Еўропы ў моладзевай сферы. Шляхі 2.0 да прызнання неформальнага навучання/адукацыі і моладзевай працы ў Еўропе). <http://youth-partnership-eu.coe.int/>
- Рада Еўропы. European portfolio for youth workers and youth leaders. www.coe.int/youth/
- Рада Еўропы Міні-кампендум па неформальнай адукацыі. <http://www.coe.int/youth/>
- Unlocking Doors to Recognition. Handbook for setting up strategies for the better recognition of youth work and non-formal education in different contexts. www.youthpass.eu/en/youthpass/downloads/

REFERENCES USED IN THE BOOK

- Апытанне на аснове пазітыўнай ацэнкі. <http://appreciativeinquiry.case.edu>
- Boyatzis, McKey, Johnston (2008). On becoming a resonant leader. Harvard Business Press, p. 153-158
- Cooperider, W. (2005). Appreciative Inquiry - A positive revolution in change. Berrett-Koehler Publishers, Inc.
- The encyclopaedia of informal education. www.infed.org
- Experiential learning. <http://learningfromexperience.com>
- Honey, P., Mumford, A., (2006). The learning styles questionnaire 80-items version. Peter Honey Publications Ltd.
- Honey, P. (2007). Continuing personal development. Peter Honey Publications Ltd.
- Honey, P. (2009). How to become a more effective learner. Peter Honey Publications Ltd.
- Kolb, D. A. (1984). Experiential Learning, Englewood Cliffs, NJ.: Prentice Hall.
- Kolb, D. (2005). Learning Style Inventory (LSI) (Version 3). The HayGroup
- Robinson, K. (2009). The Element: How finding your passions changes everything. New York: Penguin Group.
- Scaffolding Theory. http://en.wikipedia.org/wiki/Scaffolding_Theory
- Smith, M. K. (2001). David A. Kolb on experiential learning. The encyclopaedia of informal education. Рэжым доступу: 25.03.2011 | <http://www.infed.org/b-explrn.htm>
- UNIQUE Network (2010). Learning to learn – a method in action. Research synthesis report. www.learning2learn.eu/

ІНФАРМАЦЫЯ ПРА ўКЛАДАЛЬНІКАў

Darko Markovic з Бялграда (Сербія): трэнер, коуч, псіхолаг і псіхатэрапеўст, адзін з заснавальнікаў групы «Hajde da...»

www.hajdeda.org.rs і

ўласнік "Inn.Side - людзі і навучанне". Яго місія: дапамагачь людзям аднавіць сувязь са сваімі захапленнямі, сфармуляваць сваё бачанне і развіць жыццёва важныя кампетэнцыі, неабходныя для больш эфектыўнага і паўнаватаснага арганізацыйнага і асабістага жыцця. Яго асноўнымі сферамі інтарэсаў: навучанне і развіццё, міжкультурная кампетэнцыя, эмацыйны інтэлект, Еўрапейская валанцёрская служба і лепшае прызнанне неформальнай адукацыі як нацыянальным, так і на еўрапейскім узроўні.

<http://trainers.salto-youth.net/>

[DarkoMarkovic/](#)

E-mail: darko@innside.co.rs

Juan Ratto-Nielsen

на дадзены момант працуе пазаштатным трэнерам у праграме "Моладзь у дзеянні" і каардынуе навучальную дзейнасць у рамках

INTER-ACCION (Мурсія, Іспанія) для EBC, моладзевай мабільнасці і моладзевых ініцыятываў па інклюзіўнасці для моладзі з меншымі магчымасцямі. Ён удзельнічаў у розных нацыянальных і міжнародных моладзевых мерапрыемствах у якасці ментара, трэнера і каардынатора праектаў, з фокусам на EBC, прызнанне неформальнага навучання і магчымасці працаўладкавання моладзі. Як трэнер, які спецыялізуецца на метадах і інструментах для спрыяння працэсу навучання, ён працаваў над часткай "інструменты" гэтай публікацыі і напісаў секцыю пра "забеспячэнне інклюзіўнасці".

<http://trainers.salto-youth.net/>

[JuanRattoNielsen/](#)

E-mail: rattonielsen@gmail.com

Paul Kloosterman

- галандскі трэнер-фрылансер і пісьменнік, які базуецца ў Мелітады-Порту-Сальва ў Італіі. Ён працуе для багата якіх праектаў па ўсёй

Еўропе. Асноўныя кірункі яго працы - гэта, сярод іншых, навучанне ўменню вучыцца і падрыхтоўка трэнераў. Ён удзельнічаў у развіцці Youthpass як сябра Кансультацыйнай групы Youthpass, як адзін з трэнераў групы трэнераў Youthpass і як суаўтар Гіду па Моладзевым пашпарце Youthpass.

Email: paul@pameambro.org

ПАДЗЯКІ

Вялікі дзякуй усім людзям па ўсёй Еўропе, якія падзяліліся сваімі ідэямі наконт матэрыялаў для гэтага дапаможніка.

Асабліва ўдзячнасць таксама камандзе і ўдзельнікам семінару “Інструменты і метады Моладзевага пашпарту Youthpass”, які прайшоў 22-28 лістапада 2010 года ў Берліне: Tatiana Zaitseva,

Alexander Kumanov, Pétur Björgvin Thorsteinsson, Juan Ratto-Nielsen, Deirdre Quinlan, Diona Los, Tony Geudens, Anca David, Endre Kiss, Santa Grinberga, Onni Sarvela, Ann Daniels, Vanda Kovács, Tomas Kurapkaitis, Alberto Imprescia, Lucia Pergreffi, Annette Mütter, Ingrid Müller.

ІНФАРМАЦЫЯ ПРА ВЫДАННЕ

Упершыню апублікавана ў 2012 годзе Рэсурсным цэнтрам Трэнінгаў і Супрацоўніцтва SALTO T&C, Рэсурсным цэнтрам інклюзіўнасці і разнастайнасці SALTO I&D і JUGEND für Europa, нямецкім Нацыянальным агенцтвам праграмы “Erasmus+ Моладзь “. SALTO (Support, Advanced Learning and Training Opportunities) азначае Падтрымка і пашырэнне магчымасцяў навучання і прафесійнай падрыхтоўкі ў рамках праграмы “Erasmus+ Моладзь “. Абноўлена і перавыдадзена ў 2016 годзе Рэсурсным цэнтрам прафесійнага навучання SALTO і JUGEND für Europa.

Рэсурсны цэнтр прафесійнай Трэнінгаў і Супрацоўніцтва SALTO (<http://www.salto-youth.net/TrainingAndCooperation>) і JUGEND für Europa, нямецкім Нацыянальным агенцтвам праграмы “Erasmus+ Моладзь у” (<http://www.jugendfuereuropa.de/>), Godesberger Allee 142-148, D-53175 Bonn.

E-mail: youthpass@salto-youth.net.

Рэсурсны цэнтр інклюзіўнасці і разнастайнасці SALTO I&D (<http://www.salto-youth.net/inclusion/>), які месціцца ў бельгійскім фламандскім Нацыянальным агенцтве праграмы “Erasmus+ Моладзь “. JINT vzw, Gretrystraat 26, B-1000 Brussels.
E-mail: inclusion@salto-youth.net.

Тэкст:

Paul Kloostermann, Darko Markovic, Juan Ratto-Nielsen.

Каардынацыя і рэдагаванне:

Tony Geudens, Rita Bergstein і Kristiina Pernits

Макет:

Kreativraum, www.kreativraum.de

Малюнкi:

Zomarr

Карэктурa:

Yasmine Estaphanos, Лондан

Капіяванне і выкарыстанне ў некамерцыйных мэтах дапускаецца пры ўмове спасылкі на крыніцу і інфармавання: youthpass@salto-youth.net і inclusion@salto-youth.net

Гэты дакумент не абавязкова адлюстроўвае афіцыйныя погляды Еўрапейскай камісіі, Рэсурсных цэнтраў SALTO, Jugend für Europa або арганізацыяў, якія супрацоўнічаюць з імі.

РАЗГОРНУТА ПРА МОЛАДЗЕВЫ ПАШПАРТ YOUTHPASS.

Практычныя парады і дзейныя метады, каб атрымаць максімальную выгаду ад працэсу Моладзевага пашпарту Youthpass

“Разгорнута пра Моладзевы пашпарт YouthPass” тычыцца двух рэчаў:

- працэсу Моладзевага пашпарту Youthpass на розных яго этапах
- розных метадаў і інструментаў для паспяховага выканання працэсу Моладзевага пашпарту Youthpass.

Дадзены дапаможнік арыентаваны на тых, хто бярэ ўдзел у садзейнічанні працэсу навучання моладзі: ментараў, моладзевых працаўнікоў/лідараў, коўчаў, трэнераў...

Моладзевы пашпарт Youthpass быў створаны ў 2007 годзе ў якасці інструменту прызнання навучання ў рамках праграмы “Моладзь у дзеянні”. Ад моманту яго стварэння, шматлікія моладзевыя працаўнікі і моладзевыя лідары працавалі над пошукам у рамках праграмы новых спосабаў падтрымкі маладых людзей у іх навучанні. Youthpass натхніў многіх людзей задумацца і абмеркаваць тэму навучання. Чаму і як маладыя людзі навучаюцца ў рамках прафесійнай працы сярод моладзі? Як моладзевыя працаўнікі могуць паспрыяць гэтаму працэсу? Як навучанне можа атрымаць большае прызнанне? Як мы можам дакументаваць атрыманыя кампетэнцыі? Як іншыя могуць пабачыць вынік усёй гэтай выдатнай працы?

“Разгорнута пра Моладзевы пашпарт (YouthPass)” больш уважліва разглядае ўсе гэтыя пытанні і спрабуе адказаць на некаторыя з іх. Асабліва ўвага надаецца пераадоленню перашкодаў, з якімі могуць сутыкнуцца некаторыя маладыя людзі ў пытаннях навучання. Такім чынам, працэс Моладзевага пашпарту Youthpass становіцца даступным для ўсіх.

“Разгорнута пра Моладзевы пашпарт Youthpass” - гэта сумеснае выданне Рэсурснага цэнтру прафесійнай падрыхтоўкі і супрацоўніцтва SALTO і Цэнтру інклюзіўнасці і разнастайнасці SALTO, апублікаванае ў супрацоўніцтве з JUGEND für Europa, нямецкім нацыянальным агенцтвам праграмы Erasmus+ “Моладзь”, і Еўрапейскім корпусам салідарнасці.

Вы можаце спампаваць яго бясплатна з www.salto-youth.net/YouthpassUnfolded/ або www.youthpass.eu/en/youthpass/downloads/.

Беларускі пераклад:

Пераклад гэтага выдання на беларускую мову падтрымала [Праграма занятасці і прадапрымальнасці моладзі EU4Youth](#), якую разам прафінансавалі Еўрапейская Камісія і Міністэрства замежных спраў Літвы, супольна з [Рэсурсным цэнтрам Усходняй Еўропы і Каўказа SALTO](#).

Перакладчык:

Алесь Лагвінец

Карэктар:

Аляксей Дзеніс

